

Sociala omsorgsnämndens ledamöter och ersättare kallas härmed till sammanträde i Sociala omsorgsförvaltningen Bryggaregatan 15, **måndagen den 19 februari 2024 kl. 17:30**

Sociala omsorgsnämndens sammanträde är öppet för allmänheten. Nämndens sammanträden hålls dock alltid inom stängda dörrar i ärenden som avser myndighetsutövning eller omfattas av sekretess.

Yvonne Persson
Sociala omsorgsnämndens
Ordförande

Magnus Stenmark
Förvaltningschef

**Partigruppmöten för politisk beredning sammanträdesdagen,
Bryggaregatan 15, plan 5.**

Mitt S-samverkan, sammanträdesrummet Granen, kl. 16.30 Moderaterna och
Kristdemokraterna, sammanträdesrummet Tallen, kl. 16.30
Sverigedemokraterna, sammanträdesrummet **Pilen, OBS! Från kl. 16.00**
Vänsterpartiet, sammanträdesrummet **Sälgen, OBS! Från kl. 16.00**

Förhinder anmäls alltid till Josefine Christiansen, 033 353854 eller via e-post:
josefine.christiansen@boras.se

Ärendelista

1. Beredning av ärenden i gruppmöte
2. Upprop och val av protokolljusterare
3. Allmänhetens frågestund
4. Fastställande av föredragningslista
5. Förvaltningen informerar
6. Årsredovisning 2023 - Sociala omsorgsnämnden
Dnr 2024-00029 1.1.3.1
7. Ersättning för uppdrag som stödfamilj och kontaktperson
Dnr 2023-00146 1.1.3.1
8. Lokaler till Solrosen
Dnr 2024-00025 1.1.3.1
9. Rapportering av ej verkställda gynnande beslut och avbrott av insats enligt SoL och LSS t.o.m. 31 december
Dnr 2023-00086 3.7.0.9
10. Redovisning av synpunktshantering 2023
Dnr 2023-00148 1.4.2.1
11. Uppföljning intern kontrollplan 2023
Dnr 2023-00245 1.2.3.2
12. Initiativärende (KD): När strömmen går
Dnr 2024-00010 1.1.3.1
13. Initiativärende (KD + L) - Jobbmässa i Borås Stad
Dnr 2023-00228 1.1.3.1
14. Initiativärende (L+KD): Rätten till sexuell hälsa för personer med LSS-beslut
Dnr 2023-00243 1.1.3.1
15. Granskning av resursfördelningsmodellen i Borås Stad
Dnr 2023-00257 1.1.3.1
16. Kommunfullmäktiges uppdrag utanför budget 2023
Dnr 2023-00174 1.1.3.1
17. Villkorsändring Källebergsgatan 27 och 35 i Viskafors
Dnr 2024-00015 2.6.4.1
18. Ordförandebeslut - Omprövning av beslut
Dnr 2024-00028 3.7.4.25
19. Redovisning av delegationsbeslut 2024
Dnr 2023-00251 1.1.3.1
20. Redovisning av inkomna och avgivna skrivelser 2024
Dnr 2023-00252 1.1.3.1
21. Övriga frågor

Indira Cavka
HandläggareDatum
2024-02-19Instans
Sociala omsorgsnämnden
Dnr SON 2024-00029 1.1.3.1

Årsredovisning 2023 - Sociala omsorgsnämnden

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden beslutar att godkänna Årsredovisning 2023.

Sociala omsorgsnämnden önskar att årets överskott läggs till nämndens ackumulerade resultat.

Sociala omsorgsnämnden önskar även att resterande investeringsmedel för förgruppbostad Gamla Kyrkvägen LSS, som färdigställdes under hösten 2023 men inte använts till fullo pga. för kort tid, överförs till 2024.

Ärendet i sin helhet

För att Sociala omsorgsnämnden ska kunna bibehålla och utveckla kvaliteten i verksamheterna krävs att förvaltningen arbetar mer aktivt med utveckling, innovation och ständiga förbättringar för att kunna möta en framtida välfärd som bygger på minskad ekonomisk ram samtidigt som antalet brukare ökar och färre personal utför stöd/omsorg.

Sociala omsorgsnämnden har under året jobbat med sin verksamhetsplan som är ett verktyg för att beskriva de aktiviteter nämnden planerar att genomföra under det närmaste året. Verksamhetsplanen utformas utifrån nämndens grunduppdrag (reglemente), risk- och väsentlighetsanalys, valda fokusområden samt mål och ekonomiska förutsättningar (budget). I planen framgår det hur nämnden tänker arbeta för att uppnå olika mål och på vilket sätt målen kommer att följas upp under året. Verksamhetsplanen utgör på så sätt ett planeringsverktyg för både politiker och tjänstepersoner där politiska uppdrag och mål samlas tillsammans med mål och uppdrag som handlar om att säkerställa följsamhet gentemot lag och föreskrift.

Året har även präglats av en ökad krigs- och krisberedskap och under året har förvaltningens krisberedskapsarbete tagit form med fokus på att bibehålla verksamheterna vid störningar och kriser. Nämnden har satsat på att bli mer rustade för kommande kriser och har börjat ett förberedande krisledningsarbete. En krisberedskapsplan har upprättats och nämnden har även genomfört en kris-övning med fokus på trafikolycka.

Under 2023 har ett pågående arbete varit att stärka jämställdhetsperspektivet, VIP (Viktig Intressant Person), som är en självstärkande utbildning för personer med intellektuell funktionsnedsättning som syftar till att höja självkänslan och stärka deltagarna. Under året gjordes

inom ramen för det våldsförebyggande arbetet en särskild satsning på kärlek och relationer, sexuellt våld och rättigheter.

Socialpsykiatrins personal erhöll handledning och utbildning i frågor gällande bemötande och våld i syfte att skapa en tryggare och säkrare boendemiljö. Arbetet påbörjades under hösten 2022 och har pågått under hela 2023.

Sociala omsorgsförvaltningen har under året, i samverkan med sociala klustret, påbörjat ett arbete med att se över verksamhetens rutiner för att upptäcka och förebygga våld i nära relation.

Sociala omsorgsnämnden har tillsammans med lokalförsörjningsförvaltningen fortsatt arbetet med det kommunala partnerskapet med kommunen Vracar i Serbien. Studieresor har anordnats både i Vracar och i Borås och syftet med utbytet av erfarenheter är att öka medborgares inflytande, genom att lokala och politiskt styrda organisationer stärks.

Sociala omsorgsnämnden redovisar ett resultat på 799 tkr för 2023. Resultatet avviker med 2,8 mkr mot senaste lämnade prognos på - 2mkr. I nämndens resultat för 2023 ingår även kostnader för arbetsskor med 349 tkr och dessa kommer att undantas från nämndens slutliga resultat för 2023. Prognosavvikelsen motsvarar 0,6%. Även tidigare år har Sociala omsorgsnämnden redovisat positiva resultat som framförallt var påverkan av pandemin.

Beslutsunderlag

1. Årsredovisning 2023 Sociala omsorgsnämnden

Samverkan

Ärendet har varit föremål för samverkan på FSG den 5 februari 2024

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen

Yvonne Persson
Ordförande

Magnus Stenmark
Förvaltningschef

Årsredovisning 2023

Sociala omsorgsnämnden

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Grunduppdraget	3
2.1 Nämndens grunduppdrag, väsentliga händelser.....	3
2.2 Nämndens indikatorer och uppdrag kopplade till grunduppdraget	4
2.3 Verksamhetsmått.....	5
2.4 Jämställdhetsperspektivet.....	6
3 Uppdrag och indikatorer som rapporteras till Kommunfullmäktige och Nämnd.....	7
3.1 Nämnd.....	8
4 Samarbetsuppdrag.....	8
5 Resurser.....	8
5.1 Nämndens verksamhet 1.....	8
6 Investeringar.....	19
6.1 Investeringar, årliga anslag.....	19
7 Arbetsgivarpolitik.....	19
7.1 Indikatorer.....	21

1 Inledning

För att Sociala omsorgsnämnden ska kunna bibehålla och utveckla kvaliteten i verksamheterna krävs att förvaltningen arbetar mer aktivt med utveckling, innovation och ständiga förbättringar för att kunna möta en framtida välfärd som bygger på minskad ekonomisk ram samtidigt som antalet brukare ökar och färre personal utför stöd/omsorg.

Under året har nämnden fortsatt att arbeta med de två viktiga målområden som identifierats och i takt med att målområden blivit mer kända för medarbetarna har arbetet intensifierat på samtliga nivåer i förvaltningen för att få effekt och nytta för våra brukare.

Målområdena är:

- Att den enskilde ska kunna vara delaktig och ha inflytande över sin egen livssituation. Genom att ta vara på den enskildes upplevelse och uppmuntra till kunskapsutveckling baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet kan förvaltningen möta dagens och framtidens behov från målgrupperna.
- Förvaltningens arbetsgivarvarumärke ska stärka vård- och omsorgsyrkenas attraktivitet. Förvaltningen ska arbeta systematiskt med introduktion samt kompetenshöjande insatser i syfte att säkra kvaliteten i verksamheten och understödja medarbetares utveckling. Därtill har förvaltningens verksamheter en god och hållbar arbetsmiljö som ger friska och engagerade medarbetare med möjlighet till ett långt och berikande yrkesliv. Ett arbete på Sociala omsorgsförvaltningen skapar meningsfullhet och stolthet var dag.

Nämnden har ett positivt resultat på 0,8 miljoner kronor för året 2023. Sociala omsorgsnämnden önskar att överskottet läggs till nämndens ackumulerade resultat.

2 Grunduppdraget

2.1 Nämndens grunduppdrag, väsentliga händelser

Kvalitetsarbetet är lagstyrt vilket innebär att nämnden är skyldig att ge stöd, service och omsorg med god kvalitet. Sociala omsorgsnämnden har det yttersta ansvaret för att förvaltningen har ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete och nämnden kan inte delegera ansvaret för kvalitetsledningssystemet. När nämnden arbetar med systematik så används resurser effektivt och skapar värde för brukarna, alltså till målgrupperna som får stöd och service från nämnden.

För att nämnden ska kunna utföra grunduppdraget krävs att det finns en struktur kring hur styrning och ledning ska fungera i praktiken. Därför är det viktigt att det finns ett dokumenterat arbetssätt som svarar på vad som ska göras, vem som ska göra vad, när det ska göras och hur det ska göras. En handbok för styrning och ledning har tagits fram för att tydliggöra förvaltningens arbetssätt kring styrning och ledning, där fokus är att synliggöra sambandet mellan ekonomi, arbetsmiljö och kvalitetsarbete.

Vidare har nämnden jobbat med sin verksamhetsplan som är ett verktyg för att beskriva de aktiviteter nämnden planerar att genomföra under det närmaste året. Verksamhetsplanen utformas utifrån nämndens grunduppdrag (reglemente), risk- och väsentlighetsanalys, valda fokusområden samt mål och ekonomiska förutsättningar (budget). I planen framgår det hur nämnden tänker arbeta för att uppnå olika mål och på vilket sätt målen kommer att följas upp under året. Verksamhetsplanen utgör på så sätt ett planeringsverktyg för både politiker och tjänstepersoner där politiska uppdrag och mål samlas tillsammans med mål och uppdrag som handlar om att säkerställa följsamhet gentemot lag och föreskrift.

Under hösten genomförde förvaltningen gemensamma chefsdagar där föreläsningar och workshops med temat att skapa ett team som arbetar mot samma mål och medarbetarskapet. Arbetet var en viktig

del i att komma framåt i arbetet kring våra målområden delaktiga brukare och attraktiv arbetsgivare.

Året har även präglats av en ökad krigs- och krisberedskap och under året har förvaltningens krisberedskapsarbete tagit form med fokus på att bibehålla verksamheterna vid störningar och kriser. Nämnden har satsat på att bli mer rustade för kommande kriser och har jobbat aktivt med förberedande krisledningsarbete. Nämnden har även genomfört en kris-övning med fokus på trafikolycka.

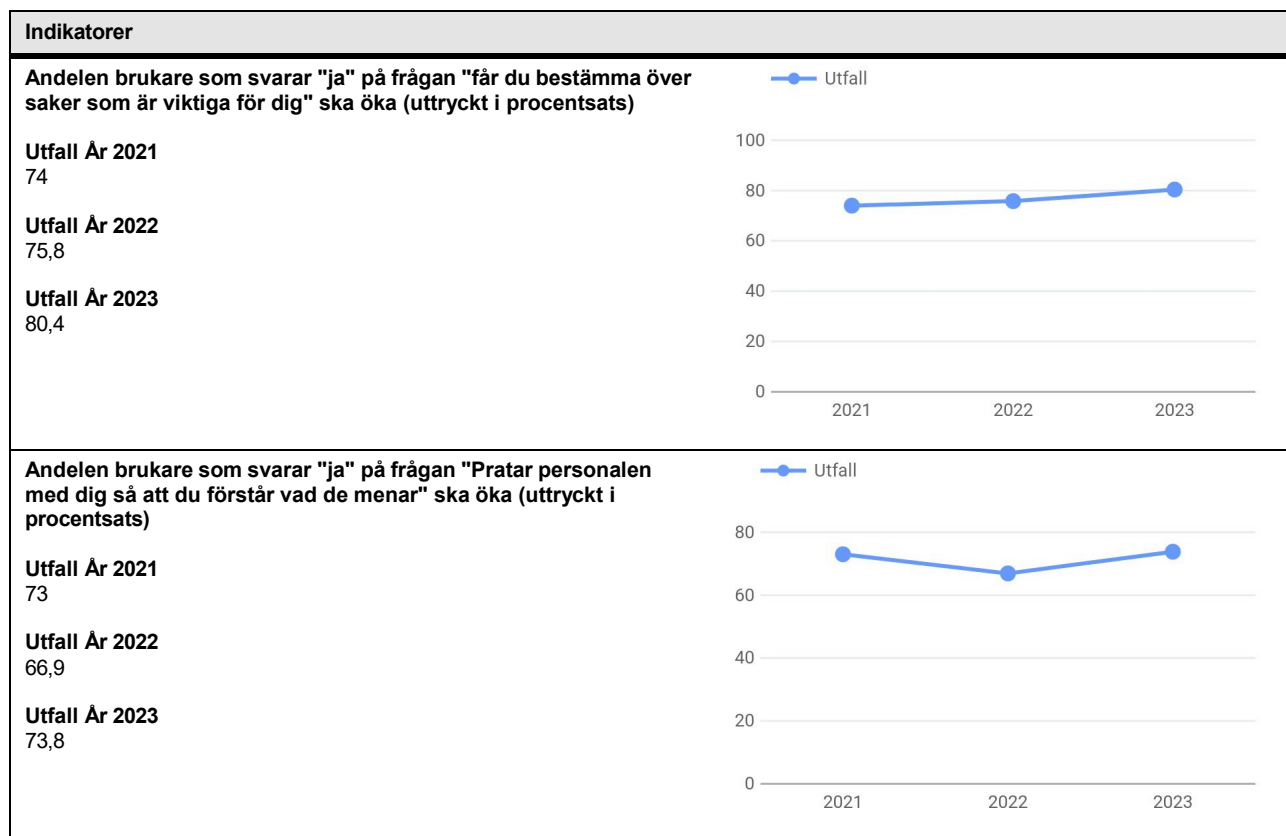
Nämnden har under året också arbetat med nationella jämförelser så som Öppna jämförelser (ÖJ) och Kommunens kvalitet i korthet (KKiK). Analysarbetet sker i huvudsak på en övergripande nivå och i analysen sätts verksamheten i ett sammanhang. Det är viktigt att ha flera perspektiv i åtanke när verksamheten följs upp och analyseras.

Sociala omsorgsnämnden utgår från fyra perspektiv:

- Målgruppsperspektivet
- Verksamhetsperspektivet
- Medarbetarperspektivet
- Ekonomiperspektivet

På Sociala omsorgsnämnden tillämpas uppföljning via dialogmöten och skriftlig rapportering. Dialogmöten syftar till att planera, analysera och följa upp verksamheten på ett tillitsbaserat sätt. Mötena fungerar som ett verktyg för att styra och leda mot nämndens mål och få gemensamma bilder av enhetens förutsättningar och utmaningar. Utöver dialogmöten sker skriftlig uppföljning tre gånger per år, efter april (tertiäl 1), efter augusti (tertiäl 2) samt i årsredovisning.

2.2 Nämndens indikatorer och uppdrag kopplade till grunduppdraget

2.3 Verksamhetsmätt

2.3.1 Funktionshinderverksamhet LSS

2.3.1.1 Övergripande

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmätt	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Antal personer med LSS-beslut	901	904	905	914

2.3.1.2 Personlig assistans

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmätt	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Antal personer med personlig ass enl LSS	62	58	57	59
Antal personer med personlig ass enl SFB	177	183	183	179
Antal timmar personlig assistans enl LSS	173 043	163 230	168 000	173 076
Varav retroaktiva beslut, antal timmar	3 227	4 348	0	3 262

2.3.1.3 Daglig verksamhet

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmätt	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Antal personer med beslut om daglig verksamhet	460	475	-	-
Antal verkställda beslut om daglig verksamhet			443	470
- varav externt köpta platser enl LOV	94	129	127	143
- varav externt köpta platser annan kommun	15	10	10	10

2.3.1.4 Bostad med särskild service för vuxna

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmätt	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Antalet personer med verkställda beslut om boende	324	321	321	311
- varav externt köpta platser	16	15	12	13

2.3.2 Funktionshinderverksamhet SoL

2.3.2.1 Övergripande

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Antal personer med beviljade insatser	406	429	420	432

2.3.2.2 Bostad med särskild service

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Antal personer med särskilt boende	94	96	94	97
- varav externt köpta platser	27	25	15	14
Externt köpta platser med delat betalningsansvar			7	11

2.3.2.3 Insatser i ordinärt boende

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Antal personer med boendestöd	219	227	245	217
Antal utförda timmar boendestöd	16 180	19 264	18 000	21 780

2.3.2.4 Sysselsättning enligt SoL

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Antal personer med sysselsättning enligt SoL	84	81	85	79

2.3.2.5 Övrigt

Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Antal personer med trygghetslarm	67	81	85	83

2.4 Jämställdhetsperspektivet

I Sociala omsorgsnämndens systematiska kvalitetsarbete analyseras jämställdhetsperspektivet och i nämndens uppföljning av grunduppdraget används könsuppdelad statistik där det finns sådan. Under 2023 har nämnden fortsatt att arbeta aktivt med att synliggöra och identifiera olika aspekter av en jämställd funktionshinderverksamhet och kartlagt verksamheten ur köns-, ålders- och målgruppsperspektiv.

Under 2023 har ett pågående arbete varit att stärka jämställdhetsperspektivet, VIP (Viktig Intressant Person), som är en självstärkande utbildning för personer med intellektuell funktionsnedsättning som syftar till att höja självkänslan och stärka deltagarna. Under året gjordes inom ramen för det våldsförebyggande arbetet en särskild satsning på kärlek och relationer, sexuellt våld och rättigheter.

Socialpsykiatrins personal erhöll handledning och utbildning i frågor gällande bemötande och våld i syfte att skapa en tryggare och säkrare boendemiljö. Arbetet påbörjades under hösten 2022 och har pågått under hela 2023.

Sociala omsorgsförvaltningen har under året, i samverkan med sociala klustret, påbörjat ett arbete med att se över verksamhetens rutiner för att upptäcka och förebygga våld i nära relation.

3. Uppdrag och indikatorer som rapporteras till

Kommunfullmäktige och Nämnd

Indikatorer	
<p>Korttidsjukfrånvaro (1-14 dagar) ska minska, %.</p> <p>Utfall År 2021 5,8</p> <p>Utfall År 2022 5,3</p> <p>Utfall År 2023 4,7</p>	
<p>Analys Korttidsfrånvaron fortsätter att minska. Genom att jobba aktivt med hälsosamtal och andra tidiga insatser ser vi resultat.</p>	
<p>Långtidsjukfrånvaro (+91 dagar) ska minska, %.</p> <p>Utfall År 2022 4,5</p> <p>Utfall År 2023 4,7</p>	

3.1 Nämnd

Uppdrag	Status År 2023	Kommentar/Analys
Delaktighet och inflytande för brukare ska öka	◆ Delvis genomfört	
Sociala omsorgsnämnden ska bli mer attraktiv som arbetsgivare	◆ Delvis genomfört	

4 Samarbetsuppdrag

Sociala omsorgsnämnden har ett särskilt samarbetsuppdrag avseende tillgänglighet. Samarbetsuppdraget syftar till att stärka helhetssynen av begreppet tillgänglighet och att få nämnder och styrelser att tydligare se sin del i helheten. Samverkan och samarbete ska bidra till ökad måluppfyllelse med utgångspunkt i vad som är ”det bästa” för kommuninvånaren. Det särskilda samarbetsuppdraget är därmed också ett sätt att tydliggöra ansvar och befogenheter i tillgänglighetsfrågor som har gemensam karaktär.

Under 2022 fattades beslut om att integrera Programmet för ett tillgängligt samhälle till att istället bli ett Program för mänskliga rättigheter.

Nämnden har en funktionshinderkonsulent anställd med uppgift att samordna och planera samarbetsuppdraget tillgänglighet. Under första delen av året har två workshops om tillgänglighetsanpassade dokument hållits och det finns möjlighet för förvaltningar att boka in övergripande tillgänglighetsutbildningar. Planering för tillgänglighetsombudsträff har gjorts och årets första möte ägde rum i maj där även Funktionshinderkonsulent medverkade. Därtill har funktionshinderkonsulent medverkat på tillgänglighetsnätverk samt mänskliga rättigheter nätverk under våren. Funkisgalan som är en lokal musiktävling för personer inom LSS ägde rum i september månad. Funktionshinderkonsulent erbjuder kontinuerligt råd och stöd till både förvaltningar och föreningar gällande tillgänglighet.

Under året har förvaltningen tillsammans med lokalförsörjningsförvaltningen fortsatt arbetet med det kommunala partnerskapet med kommunen Vracar i Serbien. Studieresor har anordnats både i Vracar och i Borås och syftet med utbytet av erfarenheter är att öka medborgares inflytande, genom att lokala och politiskt styrda organisationer stärks.

5 Resurser

5.1 Nämndens verksamhet 1

5.1.1 Resultat

5.1.1.1 Ekonomiskt sammandrag (Tkr)

	Bokslut 2021	Bokslut 2022	Budget 2023	Bokslut 2023	Avvikelse
Statsbidrag	9 826	17 830	17 131	19 596	2 465
Avgifter och övriga intäkter	113 559	115 427	117 298	108 233	-9 065
Summa intäkter	123 385	133 257	134 429	127 828	-6 601
Personal	-487 639	-537 703	-581 168	-575 940	5 229

	Bokslut 2021	Bokslut 2022	Budget 2023	Bokslut 2023	Avvikelse
Lokaler	-20 374	-22 551	-23 435	-24 076	-641
Material och tjänster	-316 841	-321 946	-324 866	-330 171	-5 305
Kapitalkostnader	-723	-634	-672	-593	79
Summa kostnader	-825 577	-882 834	-930 142	-930 780	-638
Buffert (endast i budget)	0	0	-8 038	0	8 038
Nettokostnader	-702 193	-749 577	-803 750	-802 951	799
Kommunbidrag		758 750	803 750	803 750	
Resultat jämfört med kommunbidrag		9 173		799	
Godkänt ianspråktaget ackumulerat resultat		0		0	
Godkända "öronmärkta" projekt		0		0	
Resultat jämfört med tillgängliga medel		9 173		799	
Akkumulerat resultat	17 383	26 556	26 556		

5.1.1.2 Resultatanalys

Sociala omsorgsnämnden redovisar ett resultat på 799 tkr för 2023. Resultatet avviker med 2,8 mkr mot senaste lämnade prognos på - 2mkr. I nämndens resultat för 2023 ingår även kostnader för arbetskor med 349 tkr och dessa kommer att undantas från nämndens slutliga resultat för 2023.

Prognosavvikelsen motsvarar 0,6%. Även tidigare år har sociala omsorgsnämnden redovisat positiva resultat som framförallt var påverkan av pandemin.

Sociala omsorgsnämnden önskar att årets överskott läggs till nämndens ackumulerade resultat.

Intäkter -6,6 mkr

På intäktssidan har statsbidragen varit högre än budgeterat. Statsbidraget "Stärka det civila försvaret inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård" meddelades under juni 2023 och har inte tagits med i budget 2023. Även statsbidraget från Migrationsverket avseende ersättning för stödinsatser samt hälso- och sjukvård för nyanlända har varit högre än budgeterat.

Underskottet på övriga intäkter beror främst på längre intäkter från Försäkringskassan avseende personlig assistans än budgeterat. Dessa intäkter budgeteras per assistansärende utifrån hur det såg ut i höstas och under 2023 har flera stora ärenden avslutats och assistansen har upphört. Detta har bidragit till negativ avvikelse på intäktssidan.

Kostnader

Personalkostnader +5,2 mkr

Sociala omsorgsförvaltningens personalkostnader är lägre än budgeterat och denna avvikelse beror på flera olika faktorer. Stödfunktioner, myndighetsutövning samt hälso- och sjukvård har haft väldigt många vakanta tjänster under året. Dessa luckor löstes delvis med inhyrda konsulter samt inhyrd bemanning. Sociala omsorgsnämnden har även fått utökat kommunbidrag i form av lönekomensation hösten 2023.

Alla ovannämnda faktorer tillsammans har bidragit till ett överskott på personalkostnadssidan.

Lokalkostnader -0,64 mkr

Sociala omsorgsnämnden redovisar ett underskott för lokalkostnader i jämförelse med budgeten med - 641 tkr som framförallt avser kostnader för gemensamhetsytor (korridorer) vilket tidigare har betalats av Lokalförsörjningsnämnden (LFN). Sociala omsorgsnämnden har äskat medel i budgeten 2023 med 1,3 mkr men inte fått det.

Material och tjänster -5,3 mkr

Sociala omsorgsnämnden redovisar ett underskott med -5,3 mkr i jämförelse med budgeten och underskottet består av några negativa poster.

1. Nämnden har förbättrat i verksamheterna genom att köpa inventarier för ca 1,6 mkr
2. Nämnden har en volymökning av antalet deltagare inom daglig verksamhet vilket resulterar i ett underskott. Volymökningen ger en ökad kostnad för verksamhetsområdet myndighet som betalar ut ersättning för daglig verksamhet till externa utförare och till verkställigheten inom förvaltningen. Fler deltagare på daglig verksamhet ger även en högre kostnad för habiliteringsersättningen. Daglig verksamhet utförs enligt LOV (lagen om valfrihet) med både privata utförare samt inom förvaltningen. Sociala omsorgsnämnden har äskat medel i budgeten 2023 med 4,5 mkr och fick beviljade medel med 2,4 mkr.
3. Volymförändringar inom personlig assistans resulterar i ett underskott.
4. Skyddsutrustning för personal som t.ex. munskydd, handskar och visir betalas av förvaltningen precis som det var före pandemin och detta har resulterat i ett underskott.
5. Nämnden har även haft en kostnadsökning av köpta tjänster. Anledning till det är prisökningen som baseras på OPI- och KPI index och båda två var betydligt mycket högre för 2023 än vad nämnden har räknat med i budgeten.
6. Nämnden har haft ökade kostnader pga. flytt med 400 tkr. Sociala omsorgsnämnden har äskat medel i budgeten 2023 med 0,5 mkr men inte fått det.

Buffert: prognos + 8000

Nämndens buffert har inte behövt tas i anspråk under året.

5.1.2 Verksamhetsanalys

Verksamheternas nettokostnader

Tkr	Bokslut 2021	Bokslut 2022	Budget 2023	Bokslut 2023	Avvikelse
Central administration					
Intäkt	143	1 396	1 818	2 754	936
Kostnad	-29 153	-30 648	-35 498	-35 535	-37
Nettokostnad	-29 010	-29 252	-33 680	-32 781	899
Politisk verksamhet					
Intäkt	0	0	0	0	0
Kostnad	-1 462	-1 473	-1 640	-1 429	211
Nettokostnad	-1 462	-1 473	-1 640	-1 429	211
Vård och omsorg i ordinärt boende					
Intäkt	1 528	1 285	3 017	3 656	639
Kostnad	-17 459	-25 722	-26 617	-33 681	-7 064
Nettokostnad	-15 931	-24 437	-23 600	-30 025	-6 425
Vård och omsorg i särskilt boende					

Tkr	Bokslut 2021	Bokslut 2022	Budget 2023	Bokslut 2023	Avvikelse
Intäkt	7 004	5 598	8 931	9 016	85
Kostnad	-90 191	-91 252	-96 636	-95 675	961
Nettokostnad	-83 187	-85 654	-87 705	-86 659	1 046
Insatser enl LSS och SFB					
Intäkt	109 804	119 237	119 275	113 631	-5 644
Kostnad	-677 911	-721 706	-761 137	-759 725	1 412
Nettokostnad	-568 107	-602 469	-641 862	-646 094	-4 232
Övrig vård och omsorg					
Intäkt	1 452	806	1 672	1 748	76
Kostnad	-5 948	-7 098	-8 897	-7 711	1 186
Nettokostnad	-4 496	-6 292	-7 225	-5 963	1 262
Buffert					
Intäkt		0	0	0	0
Kostnad		-7 587	-8 038		8 038
Nettokostnad		-7 587	-8 038	0	8 038
Totalt					
Intäkt	119 931	128 322	134 713	130 805	-3 908
Kostnad	-822 124	-885 486	-938 463	-933 756	4 707
Nettokostnad	-702 193	-757 164	-803 750	-802 951	799

5.1.2.1 Central administration

Inom verksamheten finns förvaltningschefen och centrala stödfunktioner som HR, ekonomi, gemensam administration samt kvalitet- och utvecklingsfunktionen.

Budgetavvikelse

Central administration har en positiv budgetavvikelse för året på 899 tkr och avvikelse beror på att statsbidragen varit högre än budgeterat. Statsbidraget "Stärka det civila försvaret inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård" meddelades under juni 2023 och har inte tagits med i budget 2023.

Analys av verksamheten

Uppgiften är att stödja nämnden och verksamheterna med att uppnå mål och följa beslutade riktlinjer. Under verksamheten finns även budget för kompetenshöjande insatser.

5.1.2.2 Politisk verksamhet

Inom verksamheten politisk verksamhet redovisas kostnader för arvoden och övriga sammanträdeskostnader samt nämndsekreterare.

Budgetavvikelse

Politisk verksamhet har en budgetavvikelse för året på 211 tkr.

Analys av verksamheten

Under året har nämnden haft 11 nämndssammanträden. Sociala omsorgsnämnden har ett uppdrag att ansvara för ett lokalt funktionshinderråd. Syftet med rådet är att det ska bidra till en positiv utveckling och en ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning samt vara del i nämndens samråd med brukar- och intresseorganisationer. Förhoppningen är också att det ska öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning och stärka deras inflytande.

5.1.2.3 Vård och omsorg i ordinärt boende

Inom verksamheten vård och omsorg i ordinärt boende redovisas insatser enligt SoL som utförs i ordinärt boende. Insatserna är främst boendestöd och hemtjänst samt korttidsboende.

Budgetavvikelse

Vård och omsorg i ordinärt boende har ett underskott för året på -6 425 tkr där underskottet framförallt ligger i verksamheterna boendestöd (-3,5 mkr) samt korttidsverksamhet socialpsykiatri (-0,8 mkr).

Boendestöd har ett underskott i personalkostnaderna men även p.g.a. fler utförda timmar än budgeterat. Korttidsverksamhet socialpsykiatri har ett underskott som beror på personalkostnader.

Analys av verksamheten

Hemtjänst/trygghetslarm

Sociala omsorgsnämnden beslutar om insatser enligt SoL, exempelvis hemtjänst och trygghetslarm. Utförare av de beslutade insatserna är Vård- och äldreförvaltningen samt privata utförare enligt valfrihetssystemet (LOV).

Boendestöd

Boendestödet erbjuder ett individanpassat vardagsstöd och motiverar och stöttar den enskilde genom att skapa struktur och mål i vardagen. Insatserna är av pedagogisk och stödjande art och ställer krav på delaktighet.

Under flera år har boendestöd haft utmaningar kopplat till höga sjuktal samt låg utförandegrad hos brukare. Boendestöd har under året påbörjat en organisationsförändring. Syftet är att få en tydligare målbild, mer eget ansvar i teamen, brukarstyrda scheman och bättre trivsel då kompetens tas tillvara.

Vidare har chefsnärvaron utökats för att få ett nära ledarskap och täta dialoger mellan chef och boendestödjare.

Året har börjat med hög korttidsfrånvaro vilket leder till dubbla personalkostnader i form av poolpersonal samt sjuklön för ordinarie personal. Enheten har ökat grundbemanningen för att lösa mer av frånvaron på egen enhet, men detta är personer som inte var med i budget från början.

Grundbemanningen har ökat även p.g.a. ökat antal brukare. Intäkterna under året har varit högre än förväntat, vilket har bidragit till att underskottet för hela enheten blir lite lägre. Differensen mellan intäkterna 2022 och 2023 motsvarar ca 2 årsarbete och en del inkomna ärenden har varit mer resurskrävande än andra.

Korttidsboende socialpsykiatri

Med korttidsboende avses tillfälligt boende i särskild boendeform. Behovet av plats på korttidsboende kan botten i försämring på grund av psykisk sjukdom där ett ökat stöd under kortare tid kan vara nödvändigt för att undvika psykiatrisk slutenvård. Under 2023 har det varit en hög beläggning under stora delar av året. Verksamheten har under 2023 inte varit fullt finansierad varför ett negativt resultat redovisas för året. Sociala omsorgsnämnden har äskat medel i budgeten 2023 med 2 mkr men inte fått det.

Hälso- och sjukvårdsinsats

Hälso- och sjukvård, habilitering och rehabilitering ska tillgodose nämndens målgruppers behov av hälso- och sjukvårdsinsatser utifrån det som regleras i hälso- och sjukvårdslag, överenskommelser kring hälso- och sjukvård mellan kommuner och Västra Götalandsregionen samt det som är angivet i nämndens reglemente.

Sociala omsorgsnämnden ska bidra till att uppnå en god och nära vård, där målsättningen är att vården ska ske på rätt vårdnivå. Arbetsgrupp på Sociala omsorgsförvaltningen ska bereda frågor för Närvård i Sociala klustret och omhändertar praktiskt arbete som uppstår inom Närvårdssamverkan Södra

Älvsborg.

Västra Götalands målbild för en god och nära vård

- Utgår från individuella förutsättningar och behov.
- Bygger på relationer, är hälsofrämjande, förebyggande och proaktiv.
- Bidrar till jämlik hälsa, trygghet och självständighet och grundas i gemensamt ansvarstagande och tillit.

Nämnden har kostnadsansvar för alla personliga hjälpmedel inom LSS och socialpsykiatri i Borås Stad. Kostnaderna har under de senaste åren ökat till följd av fler antal personer i behov av hjälpmedel. Ökningen kopplas till att aktuella målgrupper med funktionsnedsättning blir äldre och därmed får ett ökat behov av hälso- och sjukvård samt behov av hjälpmedel kopplat till ökad ålder.

Det är en stor utmaning att rekrytera legitimerad personal under 2023. För att uppnå god patientsäkerhet och för medarbetares arbetsmiljö ska fungera behövde enheten under 2023 anlita sjuksköterskor och arbetsterapeuter från bemanningsföretag till en kostnad på -7 015 tkr vilket har resulterat i ett underskott på -4 406 tkr.

5.1.2.4 Vård och omsorg i särskilt boende

Inom verksamheten vård och omsorg i särskilt boende redovisas bostad med särskild service enligt SoL för personer med psykisk funktionsnedsättning samt hälso- och sjukvårdsinsatser för målgruppen. Insatserna verkställs inom nämndens gruppboendestäder samt genom externa placeringar.

Budgetavvikelse

Vård och omsorg i särskilt boende har ett överskott med +1 046 tkr. Den positiva avvikelsen beror till största delen på avslutade externa placeringar inom socialpsykiatri.

Externa placeringar inom socialpsykiatri används när behovet inte kan tillgodoses på hemmaplan p.g.a. komplexa behov i form av samsjuklighet och/eller brist på platser. Arbetet med att verkställa besluten på hemmaplan pågår och det finns en plan för varje individ.

Analys av verksamheten

Socialpsykiatri gruppboendestäder

Under tertiäl 2 har sjukfrånvaron fortsatt nedåt och det är en effekt av följsamhet till Borås stads riktlinjer gällande rehabilitering och återgång i arbete samt att enhetscheferna genomför omtankesamtal vid upprepad korttidsfrånvaro. Strategiskt viktiga områden som nämnden har arbetat med under 2023 var en bemanning i balans och effektivt nyttjande av befintliga resurser samt medarbetarnas upplevelse av en god arbetsmiljö. Svårigheter att rekrytera nya medarbetare med rätt kompetens har varit, och är fortfarande en utmaning och risk finns framåt att både kvalitet och kontinuitet påverkas inom verksamhetsområdet. Fokus framåt är en tydligare styrning och ledning utifrån nämndens två målområden, attraktiv arbetsgivare och att öka brukarnas delaktighet. En tydlig tendens är att brukarnas allt komplexare funktionsnedsättningar, ökande ålder samt ett mer omfattande omvårdnadsbehov innebär ett behov av att öka personaltätheten samt att fortsätta satsa på kompetensutveckling. Ytterligare anpassningar av personalresurser i verksamheten kan innebära en försämrad kvalitet och att brukarnas behov inte fullt ut kan tillgodoses. Sedan 2022 pågår det en särskild satsning på ökat brukarfokus inom verksamhetsområdet som nämnden även har jobbat med under 2023 och denna satsning fortsätter även under hela 2024.

Från och med första oktober 2023 skärps regelverket gällande dygns- och veckovila vilket innebär stora utmaningar för verksamheten och förändringar i schemaläggning. En översyn pågår om det är möjligt att ta bort sovande jour på vissa enheter vilket kan innebära att schemaläggningen blir mindre utmanande. Troligtvis kommer ett förändrat regelverk vara kostnadsdrivande då samplanering försvåras och även medarbetarnas möjlighet till turbyten minskas. Det kommer heller inte vara möjligt för medarbetarna att förlägga så kallade önskescheman i samma utsträckning som tidigare.

Hälso- och sjukvårdsinsats

Se avsnitt 7.1.2.3 Vård och omsorg i ordinärt boende.

Myndighetsutövning

För att inte utöka nuvarande nivå på antalet platser inom särskilt boende och balansera kostnadsökningar inom hälso- och sjukvård och köpta tjänster fortsätter nämndens förebyggande arbete genom samverkan mellan myndighet/verkställighet samt hälso- och sjukvård. Hemmaplanslösningar i form av stöd till personer i ordinärt boende utvecklas tillsammans med boendestöd samt öppenvård där även bostadsfrågan är en central fråga för att insatserna på hemmaplan ska fungera. Arbetet med att externt placerade brukare ska vistas på hemmaplan och att behoven ska tillgodoses i hemkommunen fortsätter under 2024.

5.1.2.5 Insatser enligt LSS och SFB

Nämnden har ansvar för myndighetsutövning enligt LSS. Det omfattar personer som tillhör lagens personkrets och som har behov av insatser där behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. De insatser som kan beviljas enligt LSS är personlig assistans, boende med särskilt stöd och service för vuxna samt för barn och ungdomar, daglig verksamhet, avlösarservice, kontaktperson, ledsagarservice, korttidsvistelse samt korttidstillsyn för skolungdomar.

Budgetavvikelse

Insatser enligt LSS och SFB har ett underskott på -4 232 tkr. Nämnden har en volymökning med fler verkställda beslut inom daglig verksamhet vilket ger ökade kostnader för nämnden. Daglig verksamhet utförs enligt LOV (lagen om valfrihet) med både privata utförare och inom förvaltningen. Fler deltagare på daglig verksamhet ger även en ökad kostnad för habiliteringsersättning. Sociala omsorgsnämnden äskade 4,5 mkr i budgeten 2023 men har fått bara en del av äskade medel på 2,3 mkr.

Inom entreprenad bolaget finns det tillfälligt några tomma platser både inom gruppboendestäder och serviceboendestäder, vilket ger ett överskott men nämnden har fått ökade kostnader pga. höjda OPI-index och KPI-index som båda två är betydligt mycket högre för 2023 än vad vi har räknat med i budgeten.

Nämnden har ökade kostnader för personlig assistans enligt LSS, korttidstillsyn för skolungdomar samt sjukersättning till assistansutförare.

Analys av verksamheten

Bostad med särskild service för vuxna

Gruppboendestäder

Brukarna tillhörande målgruppen blir allt äldre och får fler åldersrelaterade sjukdomar som kräver ett ökat behov av vård- och omsorgsinsatser. Sedan något år tillbaka har detta framförallt inneburit att gruppboendestäder med vaken natt blivit fler. Antalet brukare som uppnått pensionsålder och därmed inte deltar i daglig verksamhet växer vilket också innebär en ökad bemanning dagtid på våra gruppboendestäder. I och med att brukarna lever längre idag än tidigare drabbas även denna målgrupp i högre grad av åldersrelaterade sjukdomar där framförallt en ökning av demensdiagnoser kan ses. Vi ser även i våra kartläggningar och märker i våra verksamheter i dag att våra brukare med diagnosen autism ofta får en samsjuklighet med psykisk ohälsa. Detta ställer helt andra krav på personalens kompetens men också något som nämnden måste ta höjd för vid produktion av nya gruppboendestäder. För att säkerställa att brukarna möts av rätt kompetens pågår ett arbete med att se över hur nämnden kan arbeta effektivare med att flytta om brukare till gruppboendestäder där rätt kompetens kan erbjudas. Det är också av stor vikt att påbörja en dialog om förändrat kompetensbehov på våra gruppboendestäder, t ex behov av personal som har kompetens inom psykiatri, pedagogik, åldersrelaterade sjukdomar m.m.

Under andra halvåret 2023 har område 4, 2-3 brukare med psykiatrisk samsjuklighet som kräver ökad bemanning i perioder, vilket även har haft påverkan på resultatet.

Ett pågående arbete med att samplanera inom gruppboendestäderna fortsätter men fortfarande finns

utmaningar att få ut all personaltid då verksamhetens behov är kortare än passens längd enligt kollektivavtal, framförallt på morgonen. Kollektivavtalet blir i detta fall kostnadsdrivande för nämnden. En genomlysning av verksamheten påvisar underskott av resurser för en fullgod helgbemanning medan det finns ett överskott av resurser under vardagar. För att komma tillrätta med detta krävs ett ökat samarbete/samplanering mellan gruppbestäderna. Under 2021 startade en pilot mellan gruppbestäder med syfte att omhänderta underskott av resurser och vakanta helgpas. Denna pilot har blivit lite försenat pga. svårigheten att rekrytera. Piloten visar i dag att samplaneringen ger större möjligheter till kompetensutvecklingsdagar, gemensamma APT och att bevilja semester. Effekterna av att samplanera mellan gruppbestäderna är att vakanta helgpas bemannas av förvaltningens ordinarie personal i och med ökad grundbemanning. Svårigheterna i detta arbetssätt är att rekrytera personal. Hur våran samplanering kommer att påverkas av 11 timmars dygnsvila i kombination med IVS avtalet kan vi i dagsläget inte helt säga. Det vi vet är att vi inte i framtiden kommer kunna vara lika flexibla, medarbetarna kommer inte kunna byta pass med varandra tex. Detta kan komma att påverka budget och målet attraktiv arbetsgivare negativt.

Fokus framåt är att hitta hållbara arbetsmodeller och erbjuda riktade utbildningsinsatser som möter framtiden utmaningar. Framtida utmaningar under 2023 är 11 timmars dygnsvila, att kombinera denna nya lagförändring med de lokala avtalen som vi har i Borås stad. Dessa faktorer blir en stor utmaning utifrån nämndens två uppsatta mål, delaktiga brukare och attraktiva arbetsgivare.

En stor kostnad inom område 4 är även när vi bygger nya LSS- boenden och en redan befintlig verksamhet skall flytta från "gamla" lokaler till ny byggnad. Under tertial 1 2023 har Ängsbovägen flyttat till Sörmarksliden med en utökad flyttkostnad på ca 300 tkr

Under 2023 har nämnden även avvecklat gruppbestad Furulundsgatan, i denna avveckling har nämnden fått en utökad flyttkostnad på ca 100 tkr.

Sociala omsorgsnämnden har under 2023 haft ökade kostnader pga flytt med ca 400 tkr. Nämnden har äskat medel i budgeten 2023 med 500 tkr men inte fått det.

Sociala omsorgsnämnden har flertalet lokaler som i dagsläget har bristfällig handikappanpassning, är undermåliga eller inte uppnår kraven på brandsäkerhet. Detta gör att det blir mycket svårt att placera brukare i våra lägenheter, då de inte har rätt förutsättningar och trots att de erbjuds tackar brukare nej. Denna problematik ställs vi numera inför allt oftare då våra brukare avlider i större utsträckning. Det gör att vi står med lägenheter som inte går att hyra ut. Vi har avvecklat Furulundsgatan på grund av undermåliga lokaler. Vi ser både i nutid och framtid att det finns X antal lägenheter som inte kommer bli uthyrda. Därför kommer statistiken framåt se ut som att vi minskar i platser.

Servicebostäder

Brukarnas behov har över tid förändrats från mer eller mindre självständiga till att idag ha fler och mer omfattande behov av stöd. En tydlig trend är att lediga lägenheter som är placerade långt från servicebostadens baslägenhet har blivit svårare att hyra ut. En högre åldersstruktur tillsammans med komplexa omsorgs- och vårdbehov innebär för medarbetarna ett behov av kompetensutveckling och ett förändrat arbetssätt. En ökande ålder innebär att fler personer idag inte har någon daglig verksamhet utan är hemma i sin bostad hela dagarna vilket då innebär en ökad bemanning dagtid.

Trenden under senare år har varit att brukare flyttar från servicebostad till gruppbestad p.g.a ökat omsorgs- och omvårdnadsbehov. Samtidigt har inflyttningen på servicebostad varit låg vilket innebär svårigheter rent budgetmässigt.

Översyn av personalresurser pågår på samtliga enheter men ytterligare anpassningar är svåra att genomföra på grund av schematekniska skäl. Oavsett beläggning kräver varje enskild enhet en viss grundbemanning som inte kan understigas. Arbetet med samplanering inom denna verksamhet fungerar väl och på så sätt är driften av servicebostäder fortsatt kostnadseffektiv.

Fokus framåt är en tydligare styrning och ledning utifrån nämndens två målområden, attraktiv arbetsgivare och att öka brukarnas delaktighet.

Bostad med särskild service för barn och unga

Sedan december 2020 verkställer nämnden insatser för barn- och ungdomar enligt LSS 9:8. Utifrån utförd tillsyn från IVO och lokalernas utformning minskas från och med 2022 antalet platser från tre till två. Denna verksamhet är komplex och ställer stora krav på både ledarskap och medarbetarnas kompetens. För att säkerställa god kvalitet i denna verksamhet har nämnden tillsatt extra resurser från kvalitet och utveckling.

Fokus framåt är en tydligare styrning och ledning utifrån nämndens två målområden, attraktiv arbetsgivare och att öka brukarnas delaktighet.

Från och med första oktober 2023 skärps regelverket gällande dygns - och veckovila vilket innebär stora utmaningar för verksamheten och förändringar i schemaläggning. En översyn pågår om det är möjligt att ta bort beredskap på vissa enheter vilket kan innebära att schemaläggningen blir mindre utmanande. Troligtvis kommer ett förändrat regelverk vara kostnadsdrivande då samplanering försvåras och även medarbetarnas möjlighet till turbyten minskas. Det kommer heller inte vara möjligt för medarbetarna att förlägga s.k önskescheman i samma utsträckning som tidigare.

Personlig assistans inkl LSS-team

Under 2023 har flertalet personliga assistenter genomfört diagnosspecifika utbildningar på gruppnivå för att skapa en större förståelse kring brukares individuella funktionsvariation. Kompetensökningen förväntas leda till mer delaktiga brukare. Medarbetarsamtal mellan chef och personal samt enkäter visar tydlig att personal efterfrågar mer utbildning för att bli en mer attraktiv arbetsgivare. Område 3 satsar på att utbilda personal, individuellt, mindre grupper samt storgrupper. Utbildningar som kärnpersonal genomfört under tertial ett: för tidigt åldrande, brukare inom kognitiv svikt, samtalsteknik, workshop i dokumentation, specificerad handledning utifrån brukarens behov, föreläsning av verksamhetspedagog, utbildning till stödassistent. Vidare arbetar samtliga enhetschef med att ta fram specifika aktiviteter på APT tillsammans med kärnpersonal. Inom LSS- team har verksamhetspedagog utbildad kärnpersonal och tillsammans arbetat fram ny metod för att öka kommunikation mellan personal och brukare. Personal har använt bildstöd, Ipad och även papper och penna.

Gällande sjukfrånvaron visar indikatorerna på en positiv trend gällande korttidsfrånvaro. Enheterna bör således fortsätta arbete enligt den inslagna vägen. Flertalet ärenden inom personlig assistans har jour i beslutet vilket innebär att intäkterna inte täcker utgifterna. Flera enheter inom personlig assistans behöver köpa in tjänster av hemtjänsten och LSS- team för att hantera dubbelbemanning. I några ärenden är det ålagt med dubbelassistans utifrån arbetsmiljö vilket slår hårt på en redan begränsad budget eftersom enheten inte får ersättning för detta. Några brukare har avlidit och några har valt annan assistansanordnare. Stor del av underskottet går att härleda till att flera brukare inom personlig assistans har avlidit eller valt annan assistansanordnare. Konsekvensen av detta blir att beräknade intäkter uteblir samt övertalig personal över tid vilken innebär dubbla kostnader.

Enheterna inom personlig assistans har hanterat sommarens planering mycket väl utifrån övertalig personal från andra assistansärenden. God samverkan med fackliga representanter.

Enhetschefer ser över scheman för att de ska stämma överens med nya arbetstidslagen som träder i kraft 1 februari för personlig assistans samtidigt som beslutet ska ligga i linje med schemat, varken mer eller mindre tid ska användas.

Enheten hade ett ärende som släpat från försäkringskassan men dessa har betalats ut från försäkringskassan under december 2023.

Daglig verksamhet

En ny generations deltagare ställer krav på annan typ av verksamhet. Ett aktivt arbete behövs för att kunna erbjuda nya och anpassade aktiviteter och arbetsuppgifter. Behoven är mer komplexa hos den enskilde deltagaren och detta kräver ökad kompetens hos medarbetarna för att kunna möta deltagaren på ett professionellt sätt samt att utveckla en kvalitativ verksamhet. Det har tillsatts resurser för

kartläggning av framtida målgrupp och utformning av framtidens dagliga verksamhet. Översynen fortsätter kontinuerligt om möjlighet till utveckling kan vara samlokalisering av mindre enheter för att effektivt nyttja befintliga resurser samt uppnå en budget i balans kommande år.

Samordning av personalbemanning är ett pågående arbete och fortgår dagligen för att optimera bemanning och resursanvändning. Sedan tidigare pågår det ett arbete med försök till samplanering av personalresurser inom daglig verksamhet. Omvärldsbevakning med andra kommuner som infört samplanering mellan gruppboende och daglig verksamhet har genomförts. Framåt planeras för ett projekt vars syfte är att öka samplaneringen mellan gruppboende och daglig verksamhet. Framtida samarbete och optimerad bemanning kommer att vara helt nödvändigt för att effektivt nyttja befintliga resurser samt för en budget i balans.

Då verksamheten är intäktsbaserad utifrån antalet brukare och funktionsnivå är det på vissa enheter en utmaning att ha en budget i balans. Enhetschefer har i uppdrag att förtäta i verksamheterna och genom att verkställa fler beslut också öka möjligheten till en budget i balans.

Fokus framåt är en tydligare styrning och ledning utifrån nämndens två målområden, attraktiv arbetsgivare och att öka brukarnas delaktighet.

Korttidsvistelse enligt LSS

Under våren 2023 har hela personalgruppen på korttiden 3 gemensamma utbildningstillfällen med teman som autism och stress, lågaffektivt bemötande och skydds- och begränsningsåtgärder. Syftet är att ge kunskap, tid för reflektion och lärande.

Verksamheten gör ett överskott på +325 tkr och överskottet ligger framförallt på Tegnérgatan där lönekostnader inte har varit lika stora som budgeterat. Det finns extern placering från annan kommun på Kullagården/Backagården som gav en extra intäkt under sista tertialen 2023.

AKL

Enheten redovisar historisk bra resultat gällande genomförandeplaner. Från väldigt få till nästa 100% i utförandegrad. Enheten har även implementerat Tellus Talk för att enklare och snabbare nå ut till kontaktpersoner, ledsagare och avlösare. Blanketter för tidsredovisningar genomförs idag manuellt, detta är ett förbättringsområde enheten tittar på.

Kontaktpersoner

Verksamheten gör ett överskott med +331 tkr. Personalkostnader är något högre än budgeterat men överskottet beror på att ett återkrav genomförts för sex månader, samt att något beslut befinner sig på uppehåll och därmed inte genererar några kostnader.

Ledsagare

Flertalet av nya beslut som inkommer gäller ledsagning, personalkostnader och intäkter ökar och är därmed inte överensstämmande med fastställd budget. Svårigheter som enheten möter är bland annat att uppdragstagare ibland inte skickar in sin timrapport månadsvis, utan inkommer med flera samtidigt vilket belastar budgeten. Ytterligare en utmaning är de beslut som finns utanför stadskärnan där enheten ersätter med busskort eller milersättning som inte återfås i intäkterna. Trots åtstramning kring beviljade aktiviteter som ersätts ser enheten att kostnaderna i samhället ökar vilket bidrar till negativt budgetresultat. Minusresultatet har dock minskat för varje månad i budgetuppföljningen.

Avlösare

Generellt under året så uppnår varken intäkter eller kostnader de resultat som är budgeterat. Verksamheten gör ett överskott med +119 tkr pga. lägre personalkostnader än budgeterat.

Hälso- och sjukvårdsinsatser

Se avsnitt 7.1.2.3 Vård och omsorg i ordinärt boende.

Myndighetsutövning

Verksamheten arbetar med att kontinuerligt följa upp beslutade insatser och nyckeltal för att säkerställa en god intern kontroll. Beslut om insatser ska följas av aktuell rättspraxis och aktuella domar, beslut om eventuellt dubbla insatser som t ex bostad med särskild service och kontaktperson övervägs noga. Under året har verksamheten jobbat med uppföljningar av beslut, rutiner som har upprättats följs upp månadsvis av enhetschef vilket har resulterat i tydligare prövning av goda levnadsvillkor.

Antalet ärenden inom personlig assistans ligger under årets första månader på en jämn nivå men förväntas öka till följd av nya regler om stärkt rätt till personlig assistans som började gälla 1 januari 2023. Det innebär att bedömningen blivit mer generös för många grupper, främst barn och personer med psykiska funktionsnedsättningar.

5.1.2.6 Övrig vård och omsorg

Inom verksamheten vård och omsorg redovisas övriga insatser enligt SoL för personer med psykisk funktionsnedsättning.

Budgetavvikelse

Övrig vård och omsorg för äldre och funktionshindrade har ett överskott på +1 262 tkr. Största delen av överskottet beror på att personalkostnader inom daglig sysselsättning är lägre än budgeterat.

Analys av verksamheten

Aktiveringspedagoger

Nämnden har två medarbetare med särskild kompetens kring psykisk ohälsa. Uppdraget är att skapa innehåll och aktiviteter för personer med psykisk funktionsnedsättning för att bryta isoleringen för målgruppen. Målgruppen har behov av stödande nätverk som tror på deras förmåga samt aktiviteter som det finns evidens för och som leder till ökad delaktighet i samhället och på arbetsmarknaden.

Träffpunkt Berggården

Berggården är en öppen mötesplats för personer med psykisk ohälsa. Syftet med Berggården är att motverka social isolering och erbjuda dagliga aktiviteter i samverkan med deltagarna. För att besöka Berggården krävs inget biståndsbeslut.

Daglig sysselsättning

Från 2017-01-01 är sysselsättning enligt SoL ett biståndsbedömt beslut för personer med psykisk funktionsnedsättning. Det är myndighetsutövning på Sociala omsorgsförvaltningen som utreder och beslutar kring detta. I beslutet fattat av kommunstyrelsen finns tre uppsatta kriterier för att vara berättigad denna insats. Man ska stå utanför arbetsmarknadens förfogande, ha en långvarig psykisk funktionsnedsättning samt ha aktivitetsersättning/sjukersättning ifrån Försäkringskassan. Verkställigheten är i dag fördelad på tre olika enheter vilka är Solvarvsgatan, Jobb Resurs och Fontänen. På samtliga enheter finns deltagare med både SoL och LSS-beslut.

För att kunna erbjuda rätt insats samt erbjuda deltagaren en bra sysselsättning utifrån den enskildes behov är det nödvändigt med en översyn av ekonomi för att skapa förutsättningar att bedriva en sysselsättning som utgår från brukarnas behov. Det är även ett behov av att kunna erbjuda andra placeringar för deltagare med LSS-beslut så att det frigörs platser för personer med SoL-beslut som har särskilda behov, exempelvis LPT eller LRV i öppen vård. Inom denna verksamhet ses ett ökat inflöde vilket på sikt innebär behov av att anställa både handledare och arbetsmarknadskonsulenter.

5.1.3 Riktade stats- och EU-bidrag

Tkr

Bidragsgivare	Ändamål	Totalt beviljat bidrag	Redovisat bidrag under 2023
Socialstyrelsen	Att stärka det civila försvaret inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård	331 000	331 000
Socialstyrelsen	Överenskommelse om en God och nära vård	5 666 780	5 666 780
Socialstyrelsen	God vård och omsorg av äldre personer	4 148 388	3 737 300
Summa		10 146 168	9 735 080

Att stärka det civila försvaret inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård är ett statsbidrag som meddelades i juni 2023 och som inte har tagits med i budgeten. Hela beloppet har använts av Sociala omsorgsförvaltningen för kris- och beredskapsarbete.

God och nära vård delas med IFO. Ovan redovisade siffror avser Sociala omsorgsnämndens del.

God vård och omsorg delas med Vård- och äldreomsorgsnämndens del. Även externa utförare har rätt att ta del av detta bidrag och i ovanstående redovisade siffror har externa utförare tagit del av bidraget med 526 tkr

6 Investeringar

6.1 Investeringar, årliga anslag

Investeringsprojekt

Tkr	Budget 2023	Utgift 2023	Avvikelse 2023
Gamla Kyrkvägen LSS	500	319	181
Sörmarksliden LSS	500	240	260
Summa	1 000	559	441

Analys

Vid planerad nybyggnad av gruppboende äskar nämnden investeringsbudget. Under byggprocessen blir det sedan ofta förseningar p.g.a. överklaganden m.m. Därför behöver nämnden ofta flytta fram investeringsbudget till kommande år.

Gruppboendet Gamla Kyrkvägen LSS färdigställdes under 2023 och inflyttning skedde under september 2023. Investeringsbudget har inte använts till fullo p.g.a. för kort tid. Sociala omsorgsnämnden begär därför hos Kommunstyrelsen att resterande investeringsmedel för gruppboende Sörmarksliden LSS får överföras till 2024 (181 tkr)

7 Arbetsgivarpolitik

Forskning visar att det finns ett antal gemensamma faktorer hos friska organisationer, bland annat ett närvarande ledarskap, delaktighet och påverkansmöjligheter för all personal, systematiskt

arbetsmiljöarbete (SAM) i vardagen, bra introduktioner och kompetensutveckling genom hela arbetslivet.

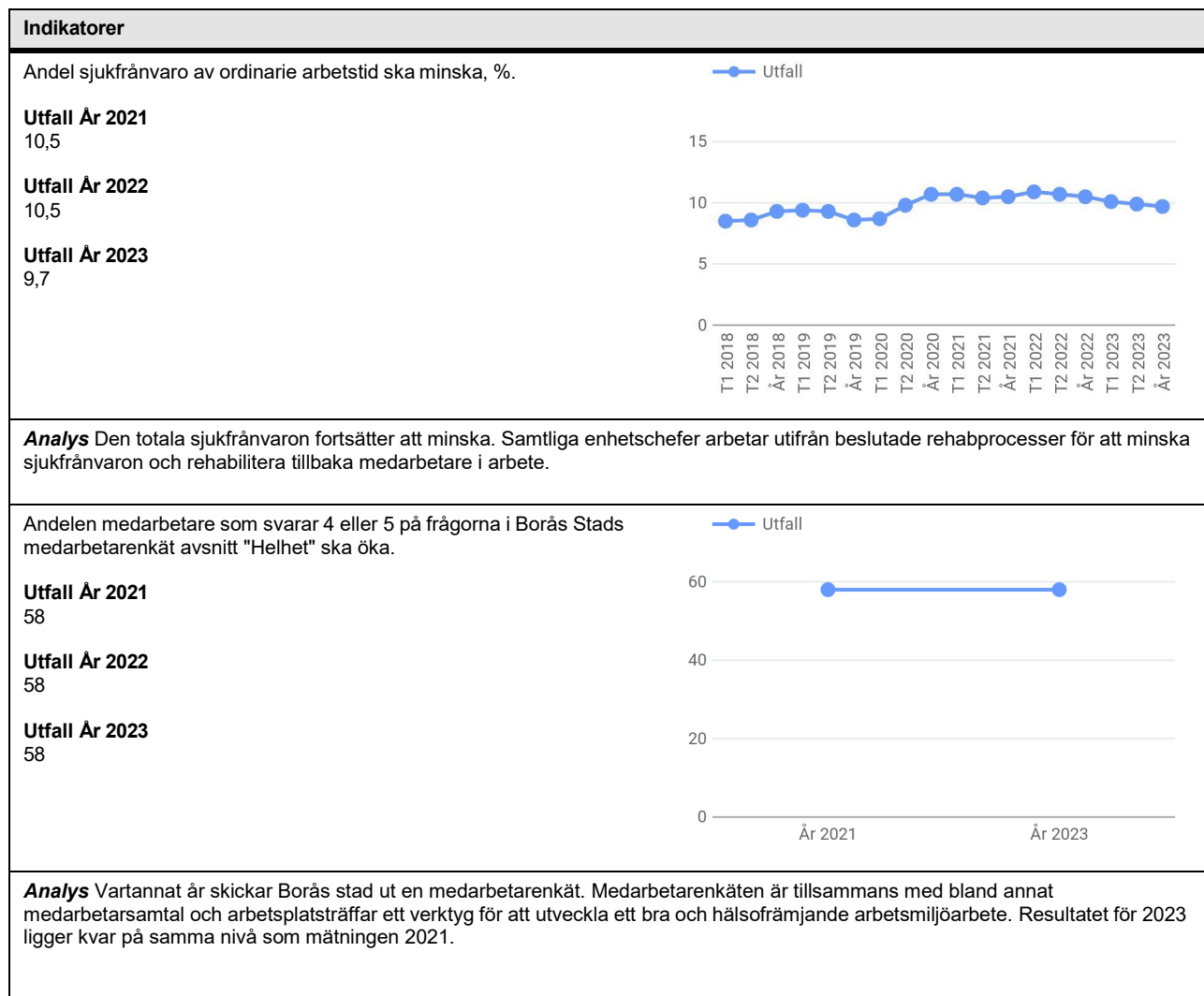
För att möta framtida behov av kompetensförsörjning har nämnden tagit fram en konkret handlingsplan för attraktiv arbetsgivare. I den fokuserar nämnden både på välkända friskfaktorer och på områden som identifierats specifikt på Sociala omsorgsförvaltningen för att kunna rekrytera och behålla personal. Handlingsplanen innehåller konkreta aktiviteter som förvaltningen har arbetat med under 2022-2023.

- En av nämndens viktigaste utmaningar handlar om medarbetares kompetens när komplexiteten kring brukarna ökar. Förekomsten av hot- och våld i verksamheterna gör både brukare och personal utsatta. Arbetsplatser som frekvent drabbas av hot och våld har visat sig ha svårare att behålla och nyrekrytera personal. Det är ett stort och allvarligt arbetsmiljöproblem som ännu mer lyfter fram vikten av rätt kompetens inom verksamheterna. Genom att höja kompetensen får personalen bättre förutsättningar att hantera komplexiteten i arbetet och en hållbar arbetsmiljö. Nämnden genomför löpande utbildningar för att höja kompetensen hos personalen, bland annat om olika funktionsnedsättningar, arbetssätt för att kunna undvika hot och våld, systematiskt kvalitetsarbete och pedagogiska lösningar i verksamheten.
- Vård- och omsorgscollege (VO-college) är en certifierad samverkan mellan arbetsgivare, fackliga organisationer och utbildningsanordnare. Syftet är att skapa attraktiva och moderna utbildningar med hög kvalitet för att trygga framtida personal- och kompetensförsörjning inom vård och omsorg. En del av VO-collage är validering till stödassistent för befintliga medarbetare som saknar rätt gymnasieutbildning. Under 2023 har ca 20 habiliteringsassistenter påbörjat sin valideringsutbildning till stödassistent.
- I början av 2023 har nämnden lanserat en ny digital introduktion för chefer. Detta för att förenkla och effektivisera chefernas introduktion. Genom att arbeta med chefernas introduktion och kompetensutveckling skapas bättre förutsättningar att klara chefsuppdraget.
- Nämnden arbetar vidare med arbetsgivarvarumärket genom att bland annat vara synliga på mässor och i sociala medier samt genom att ta emot praktikanter och feriearbetare.

Nämnden ser vidare att det även är svårt att rekrytera legitimerad personal till hälso- och sjukvårdsorganisationen. Idag tvingas nämnden att köpa sjukskötersketjänster via bemanningsföretag, vilket är väldigt kostsamt. För att avlasta sjuksköterskor, fysioterapeuter och arbetsterapeuter har nämnden anställt undersköterskor och rehabiliteringsassistenter och utvecklar således arbetsfördelningen mellan olika yrkesgrupper. Genom att organisera arbetet annorlunda ser nämnden att resurserna fortsatt kan användas effektivt.

I förvaltningen följer enhetscheferna SAM-hjulet och APT genomförs en gång per månad. HR har tagit fram ett material för cheferna att använda på APT där det systematiska arbetsmiljöarbetet kombineras med Borås Stads gemensamma principer. Mätstickan genomförs regelbundet för att fånga upp arbetsbelastning och mående. Medarbetarsamtal genomförs med samtliga medarbetare och bedömningsamtal inför årets löneöversyn erbjuds till samtliga medarbetare.

7.1 Indikatorer

Bilaga till Årsredovisning 2023 - Sociala omsorgsnämnden

Yrkanden till Kommunstyrelsen från Sociala omsorgsnämnden gällande resultatet för år 2023:

- Att kostnader för arbetskor, 349 tkr, undantas från slutliga resultatet för 2023 *(se sida 9 i Årsredovisning)*.
- Att kostnader som nämnden har haft för volymökning inom daglig verksamhet, 2,1 mkr, undantas från slutliga resultatet för 2023 *(se sida 10 i Årsredovisning)*.
- Att kostnader som avser flytt av verksamheter, 400 tkr, undantas från slutliga resultatet för 2023 *(se sida 10 i Årsredovisning)*.

Yvonne Persson

Ordförande

Indira Cavka
HandläggareDatum
2024-01-22Instans
Sociala omsorgsnämnden
Dnr SON 2023-00146 1.1.3.1

Ersättning för uppdrag som stödfamilj och kontaktperson

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden beslutar att

- ändra tidigare beslut från 2023-09-25 gällande ny ersättning för uppdrag som stödfamilj och kontaktperson.
- fortsätta tillämpa 2023 års ersättningsnivåer.

Ärendet i sin helhet

Den 25 september 2023 fattade Sociala omsorgsnämnden beslut gällande ny ersättning för uppdrag som stödfamilj och kontaktperson.

Beslutet innebär högre ersättning till kontaktperson eller stödfamilj och ersättningen baserades på rekommendationer från Sveriges kommuner och regioner (SKR) för hur ersättningen ska se ut. Då ersättningsnivåer på Sociala omsorgsförvaltningen inte har uppdaterats under längre period, skulle det bidra till mycket ökade kostnader för nämnden.

En arbetsgrupp inom Sociala omsorgsförvaltningen har gjort beräkningar som tyder på att nämndens kostnader för kontaktperson eller stödfamilj kommer att öka med över 5 mkr. Därför föreslås nämnden att ändra beslut fattat 2023-09-25 om att höja ersättningsnivåer till kontaktperson eller stödfamilj och istället fortsätta tillämpa samma ersättningsnivåer som gäller för 2023.

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen

Yvonne Persson
OrdförandeMagnus Stenmark
Förvaltningschef

Johanna Holmer
HandläggareDatum
2024-02-19Instans
Sociala omsorgsnämnden
Dnr SON 2024-00025 1.1.3.1

Lokaler till Solrosen

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden beslutar att flytta verksamheten Solrosen från lokalen på Skogshyddegatan till ny lokal på Brigadgatan.

Ärendet i sin helhet

Solrosen är en av Sociala omsorgsnämndens verksamheter. Verksamheten är en mötesplats för äldre brukare inom som gått i pension eller de som har åldersrelaterade sjukdomar och därav inte längre kan ha insatsen daglig verksamhet. Verksamheten riktar sig främst mot brukare som har en insats i form av boende med särskild service enligt Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS).

Solrosen finns i dag belägen i en lokal på Sjöbo och är en populär verksamhet med många besökare dagligen. Så småningom kommer antalet besökare att behöva begränsas då den nuvarande lokalen är för liten. Sociala omsorgsförvaltningen har under en längre tid sökt nya och större lokaler att flytta verksamheten till för att på så vis kunna bemöta behovet hos våra brukare.

En passande lokal för Solrosen har nu lokaliserats, i dessa lokaler har verksamheten möjlighet att ta emot fler brukare men också möjliggöra för längre öppettider och ett utökat antal aktiviteter. Lokalen har bra bussförbindelser och det finns bra ytor för färdtjänst att släppa av brukare vid verksamheten.

Nuvarande lokal, Skogshyddegatan

Ytan i den nuvarande lokalen är 155 kvm och 2024 års hyra är 222 000 kr/år (med en justering i rätt schablon skulle den sänkas till: 143 840kr/år).

Ny lokal, Brigadgatan

Ytan i den nya lokalen är 300 kvm och 2024 års hyra är 355 800 kr/år.

Beslutet expedieras till

1. Lokalförordningsnämnden

Yvonne Persson
Ordförande

Magnus Stenmark
Förvaltningschef

Marita Kamsula Magnusson
Handläggare
033 358161

Datum
2024-02-19

Instans
Sociala omsorgsnämnden
Dnr SON 2023-00086 3.7.0.9

Rapportering av ej verkställda gynnande beslut och avbrott av insats enligt SoL och LSS till och med den 31 december 2023

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden beslutar att godkänna statistikrapporterna om ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen och 9 § LSS och avbrott av insats till och med den 31 december 2023.

Statistikrapporterna översänds till Kommunstyrelsen och Stadsrevisionen.

Sammanfattning

Sociala omsorgsnämnden är skyldig att till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) rapportera alla beslut om beviljat bistånd enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen (SoL) och insatser enligt 9 § Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som inte verkställts tre månader efter beslut. Rapportering ska ske en gång per kvartal.

Nämnden ska även rapportera om en insats har avbrutits och inte verkställts på nytt inom tre månader.

Sociala omsorgsnämnden ska också till Kommunstyrelsen och Stadsrevisionen lämna statistikrapporter över hur många gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § SoL och 9 § LSS som inte verkställts inom tre månader från dagen för beslut eller som avbrutits och inte verkställts på nytt inom tre månader.

Ärendet i sin helhet

Sociala omsorgsnämnden är skyldig att till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) rapportera alla beslut om beviljat bistånd enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen (SoL) och insatser enligt 9 § Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som inte verkställts tre månader efter beslut.

Nämnden ska även rapportera om en insats har avbrutits och inte verkställts på nytt inom tre månader.

Rapportering ska ske en gång per kvartal. När ett ärende som tidigare rapporterats som ej verkställt och sedan verkställs, ska nämnden löpande anmäla detta till IVO. Rapporteringen till IVO görs av förvaltningens utsedda rapportör i ett webbaserat system för rapportering av ej verkställda beslut enligt SoL och LSS. IVO kan ansöka hos Förvaltningsrätten om att den dömer ut

särskild avgift till kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller insats enligt 9 § LSS.

Sociala omsorgsnämnden ska också till Kommunstyrelsen och Stadsrevisionen lämna statistikrapporter över hur många gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § SoL och 9 § LSS som inte verkställts inom tre månader från dagen för beslut eller som avbrutits och inte verkställts på nytt inom tre månader.

I rapporten ska anges vilka typer av bistånd dessa beslut gäller samt hur lång tid som förflutit från dagen för respektive beslut eller avbrott av insats.

Uppgifterna i rapporterna ska vara avidentifierade.

Beslutsunderlag

1. Redovisning av ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § SoL t.o.m. den 31 december 2023
2. Redovisning av ej verkställda gynnande beslut enligt 9 § LSS t.o.m. den 31 december 2023

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen
2. Stadsrevisionen

Yvonne Persson
Ordförande

Magnus Stenmark
Förvaltningschef

2024-01-22

 Gemensam administration
Marita Kamsula Magnusson

Sociala omsorgsförvaltningen

Redovisning av ej verkställda gynnande beslut enligt 9 § LSS t.o.m. den 31 december 2023

Ej verkställda gynnande beslut enligt 9 § LSS t.o.m. den 31 december 2023					
Nämnd	Inga ej verkställda beslut	Ej verkställda beslut	Typ av insats	Antal dagar sedan beslut	Man/kvinna
Sociala omsorgsnämnden		X	Daglig verksamhet	1376	M
		X	Daglig verksamhet	1377	M
		X	Daglig verksamhet	1395	K
		X	Daglig verksamhet	1378	K
		X	Daglig verksamhet	1376	M
		X	Daglig verksamhet	717	M
		X	Daglig verksamhet	670	K
		X	Daglig verksamhet	690	K
		X	Daglig verksamhet	520	M
		X	Daglig verksamhet	387	M
		X	Daglig verksamhet	410	K
		X	Daglig verksamhet	395	K
		X	Daglig verksamhet	454	K
		X	Daglig verksamhet	276	M
		X	Daglig verksamhet	285	M
		X	Daglig verksamhet	345	M
		X	Daglig verksamhet	299	M
		X	Daglig verksamhet	500	M
		X	Daglig verksamhet	243	K
		X	Daglig verksamhet	262	K
		X	Daglig verksamhet	230	M
		X	Daglig verksamhet	220	M
		X	Daglig verksamhet	213	M
Sociala omsorgsnämnden		X	Daglig verksamhet	390	M

Ej verkställda gynnande beslut enligt 9 § LSS t.o.m. den 31 december 2023					
Nämnd	Inga ej verkställda beslut	Ej verkställda beslut	Typ av insats	Antal dagar sedan beslut	Man/kvinna
		X	Daglig verksamhet	181	M
		X	Daglig verksamhet	129	M
		X	Daglig verksamhet	101	K
		X	Daglig verksamhet	93	M
Sociala omsorgsnämnden		X	Kontaktperson	1154	M
		X	Kontaktperson	641	M
		X	Kontaktperson	474	K
		X	Kontaktperson	563	M
		X	Kontaktperson	248	K
		X	Kontaktperson	223	M
		X	Kontaktperson	92	K
Sociala omsorgsnämnden		X	Bostad med särskild service för vuxna	3513	M
		X	Bostad med särskild service för vuxna	2398	K
		X	Bostad med särskild service för vuxna	2427	M
		X	Bostad med särskild service för vuxna	1879	M
		X	Bostad med särskild service för vuxna	1493	M
		X	Bostad med särskild service för vuxna	1136	M
		X	Bostad med särskild service för vuxna	766	M
		X	Bostad med särskild service för vuxna	593	M
		X	Bostad med särskild service för vuxna	307	M
		X	Bostad med särskild service för vuxna	303	M
Sociala omsorgsnämnden		X	Korttidsvistelse	276	M
Sociala omsorgsnämnden		X	Avlösarservice	828	M
		X	Avlösarservice	828	K

Ej verkställda gynnande beslut enligt 9 § LSS t.o.m. den 31 december 2023					
Nämnd	Inga ej verkställda beslut	Ej verkställda beslut	Typ av insats	Antal dagar sedan beslut	Man/kvinna
		X	Avlösarservice	195	K
Sociala omsorgsnämnden		X	Personlig assistans	1105	M
		X	Personlig assistans	698	M
		X	Personlig assistans	457	K
Sociala omsorgsnämnden		X	Ledsagarservice	245	M
		X	Ledsagarservice	214	K
		X	Ledsagarservice	195	K
		X	Ledsagarservice	184	M
		X	Ledsagarservice	184	M
		X	Ledsagarservice	184	M

Analys

Sociala omsorgsnämnden

Funktionshinderverksamhet

Daglig verksamhet enligt LSS

Vid utgången av fjärde kvartalet 2023 rapporterades 28 beslut om daglig verksamhet enligt LSS som ej verkställda. Under rapporteringsperioden har tio tidigare rapporterade beslut verkställts eller avslutats. För deltagare med lindrigare behov ligger orsaken huvudsakligen på individnivå med speciella önskemål om verksamhet. Hälsotillstånd är/har varit ett hinder merparten av väntetiden för ett flertal deltagare. Några deltagare har ännu inte valt utförare – LOV (Lagen om valfrihetssystem).

För deltagare med uppehåll i verkställigheten ligger orsaken huvudsakligen på individnivå, såväl fysiska som psykiska, som gör det svårt för brukaren att komma till verksamheten. Även svårigheter för brukarna att komma tillbaka efter långt uppehåll efter att ha varit hemma p.g.a. oro för Covid eller sjukdom. I vissa fall upplever verkställigheten även att brukare inte alltid är motiverade att delta och har svårigheter att komma igång, trots att brukarna sökt insatsen. Förekommer några uppehåll i verkställigheten som är på strukturell nivå, där gruppboenden tillsammans med deltagaren har kommit överens om att avsluta insatsen men god man har inte hört av sig till handläggaren om att insatsen ska avslutas.

Verkställigheten arbetar med att förbättra regelbunden kontakt för att motivera deltagare till insatsen. Verkställigheten arbetar även för dialog med god man som inte hört av sig till handläggare för att avsluta insats där gruppboende och deltagare kommit överens om att avsluta insats.

Kontaktperson enligt LSS

Vid utgången av fjärde kvartalet 2023 rapporterades sju beslut om kontaktperson enligt LSS som ej verkställda. Under rapporteringsperioden har tre tidigare rapporterade beslut verkställts eller avslutats. Enligt ansvarig verkställighet ligger orsaken till de ej verkställda besluten på individnivå. Antingen på grund av specifika önskemål om uppdragstagare eller självvald paus av insatsen.

Verkställigheten försöker regelbundet komma i kontakt med dem som inte vill ha sin insats och erbjuder uppstartande av den. För dem med specifika önskemål om uppdragstagare eftersöks dessa via olika rekryteringskanaler.

Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS

Vid utgången av fjärde kvartalet 2023 rapporterades tio beslut om bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna som ej verkställda. Orsaker till de ej verkställda besluten beror på att personer väntar på lämplig bostad, har tackat nej till anvisad bostad, anhöriga och ställföreträdare är mot insatsen, inte svarat på erbjudande om bostad eller inte vill ha erbjudanden just nu.

Nytt boende håller på att byggas och förväntas vara klart hösten 2024. De brukare som väntar på lämpligt erbjudande kommer att erbjudas plats där. Boendesamordnaren håller kontinuerlig kontakt med övriga brukare och företrädare.

Korttidsvistelse enligt LSS

Vid utgången av fjärde kvartalet 2023 rapporterades ett beslut om korttidsvistelse (stödfamilj) som ej verkställt. Enligt verkställigheten är orsaken till det ej verkställda beslutet att familjen inte längre önskar en stödfamilj.

Verkställigheten har ombett handläggare att kontakta familjen för att följa upp om de vill ha insatsen verkställd eller inte.

Avlösarservice enligt LSS

Vid utgången av fjärde kvartalet 2023 rapporterades tre beslut om avlösarservice enligt LSS som ej verkställda. Verkställigheten uppger att orsaken till de ej verkställda besluten ligger på individnivå. Beror på egna önskemål kring uppstartande och utförande av insatsen och i ett ärende har det varit svårt att komma i kontakt med brukaren/familjen för att följa upp hur presenterad avlösare fungerar.

Verkställigheten fortsätter att kontakta anhöriga regelbundet och föreslå idéer och lösningar för att komma igång med insatserna samt söker efter de önskemål som önskas hos uppdragstagare. Gällande beslutet där det är svårigheter med att komma i kontakt för att följa upp, är handläggare ombedd att bistå med kontaktförsök.

Personlig assistans

Vid utgången av fjärde kvartalet 2023 rapporterades tre beslut om personlig assistans enligt LSS som ej verkställda/delvis verkställda. I ett ärende har brukaren assistans dag och kväll, men vill inte ha någon väntetid hemma hos sig på natten. Verkställigheten köper tjänst natt av Vård- och äldreförvaltningen. I ett annat ärende är rekrytering en utmaning, då det är få timmar i beslutet. Brukare och anhöriga har tackat nej till verkställande genom förvaltningens nattorganisation som kan arbeta tidiga morgnar och kvällar. Ett ärende är komplicerat och andra insatser håller på att verkställas parallellt, varsam inskolning krävs. Tanken är att annan insats än personlig assistans ska kunna verkställas helt.

Verkställigheten arbetar löpande för att motivera att verkställa besluten i sin helhet.

I vissa ärenden råder speciella omständigheter som gör att det är komplext och svårt att verkställa fullt ut.

Ledsagarservice

Vid utgången av fjärde kvartalet 2023 rapporterades 6 beslut om ledsagarservice enligt LSS som ej verkställda/delvis verkställda. Under rapporteringsperioden har fyra tidigare rapporterade beslut verkställts eller avslutats. Verktälligheten uppger att orsaken till de ej verkställda besluten ligger på individnivå, med särskilda önskemål eller önskan om att inte ha insatsen just nu. Ett ärende beror på att brukaren varit svår att komma i kontakt med för att följa upp hur insatsen fungerar med presenterad ledsagare.

Verktälligheten arbetar fortsatt med att uppmuntra till insats och söka ledsagare utifrån de önskemål som finns beskrivna. De annonserar löpande och arbetar för att bredda annonseringen i alternativa kanaler.

2024-01-22

 Gemensam administration
Marita Kamsula Magnusson

Sociala omsorgsförvaltningen

Redovisning av ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap.1 § SoL t.o.m. den 31 december 2023

Ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap.1 § SoL t.o.m. den 31 december 2023					
Nämnd	Inga ej verkställda beslut	Ej verkställda beslut	Typ av insats	Antal dagar sedan beslut	Man/kvinna
Sociala omsorgsnämnden		X	Bostad med särskild service	202	K
Sociala omsorgsnämnden		X	Boendestöd	388	K
		X	Boendestöd	306	M
		X	Boendestöd	292	K
		X	Boendestöd	305	M
		X	Boendestöd	355	M
		X	Boendestöd	202	K
		X	Boendestöd	144	K
		X	Boendestöd	199	K
		X	Boendestöd	124	M
		X	Boendestöd	90	A
		X	Boendestöd	153	K
		X	Boendestöd	100	M
		X	Boendestöd	91	K
		X	Boendestöd	96	M
Sociala omsorgsnämnden		X	Daglig sysselsättning	559	K
		X	Daglig sysselsättning	559	K
		X	Daglig sysselsättning	205	K
		X	Daglig sysselsättning	111	K

Analys

Sociala omsorgsnämnden

Socialpsykiatri

Bostad med särskild service enligt SoL

Under det fjärde kvartalet 2023 rapporterades ett beslut om bostad med särskild service som ej verkställt. Under rapporteringsperioden har tre tidigare rapporterade beslut verkställts. Verkställigheten uppger att orsaken i det rapporterade ej verkställda beslutet är att personen inte vill ha insatsen. Personen vill hellre till Vård och omsorgsboende och har överklagat ett beslut om avslag, bor idag på socialpsykiatrins korttidsboende och skulle inte må bra av en flytt.

I dagsläget finns inget underskott på lägenheter enligt SoL, socialpsykiatri. Åtgärderna som planeras är alltså att arbeta för att inte ha onödiga tomma platser. En person med extern placering kommer att erbjudas plats under våren.

Boendestöd

Under det fjärde kvartalet 2023 rapporterades 14 beslut om boendestöd enligt SoL som helt eller delvis ej verkställda. Under rapporteringsperioden har åtta tidigare rapporterade beslut verkställts eller avslutats. I de flesta av rapporteringarna är det brukaren själv som helt eller delvis tackat nej till sina insatser av olika skäl, exempelvis sjukdom, att insatser krockar med andra saker som läkarbesök eller besök av vänner/familj, att närstående hjälper till med insatsen istället eller att brukaren anser att hen klarar sig själv. Till största delen handlar det om att brukaren inte vill ha insatsen eller att hen tackar nej av olika skäl eller okänt skäl. Antalet rapporter ligger på ungefär samma nivå sedan föregående rapporteringsperiod.

Boendestödet arbetar kontinuerligt med motivationsarbete gentemot brukarna för att få dem att ta emot sina insatser. All tillsvidareanställd personal har gått/kommer att gå utbildning i motiverande samtal. I vissa fall kan det vara så att brukaren har ett behov av insats och får ett beslut, men är själv inte redo eller motiverad att släppa in boendestödjarna.

Boendestödet har sedan mars 2023 omorganiserats till mindre geografiska team för att kunna erbjuda en bättre personalkontinuitet och på sikt hoppas de att detta leder till en ökad benägenhet att ta emot besök. Dock ökar antalet personer/nya personer under sommaren på grund av semester och vikarier för detta.

Boendestödet har ett bättre samarbete med myndighetssidan. Boendestödjarna återrappporterar frekvent till beslutande handläggare när insatsen inte går att utföra för att brukaren inte vill ta emot eller inte har behov av stödet. Handläggarna får i sin tur avgöra om boendestödjarna ska fortsätta försöka eller ej. I samarbete med handläggare görs nu en genomlysning av de brukare som inte tar emot eller har behov av stöd. Förhoppningen är att antalet rapporter ska minska till nästa rapporteringsperiod.

Daglig sysselsättning

Under det fjärde kvartalet 2023 rapporterades fyra beslut om daglig sysselsättning enligt SoL som ej verkställda. Under rapporteringsperioden har tre tidigare rapporterade beslut verkställts.

Verkställigheten uppger att orsaken till de ej verkställda besluten är hälsotillstånd hos de enskilda. Samtliga har löpande kontakt med arbetskonsulent för att möjliggöra återgång i sysselsättning.

Verkställigheten arbetar med fortsatt kontakt med arbetskonsulent. Har även påbörjat ett samarbete med förvaltningens aktiveringspedagoger för att bygga en kontakt med den enskilde.

Kontaktperson enligt SoL

Under det fjärde kvartalet 2023 rapporterades inga beslut om kontaktperson enligt SoL som ej verkställda. Under rapporteringsperioden har fyra tidigare rapporterade beslut verkställts eller avslutats.

David Ahlgren
HandläggareDatum
2024-02-19Instans
Sociala omsorgsnämnden
Dnr SON 2023-00148 1.4.2.1

Redovisning av synpunktshantering januari – december 2023

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden beslutar att godkänna redovisningen av inkomna synpunkter januari-december 2023 och översänder rapporten till Kommunstyrelsen.

Ärendet i sin helhet

Varje förvaltning ansvarar för att ta emot, följa upp och svara på synpunkter inom utsatt tid. Statistik över synpunkterna ska minst två gånger per år redovisas för respektive nämnd. Redovisning av inkomna synpunkter ska tillställas Kommunstyrelsen.

Under 2023 har det inkommit 21 stycken synpunkter och klagomål till Sociala omsorgsförvaltningen. Det är en minskning med 30% jämfört med föregående år. Samtliga av de inkomna synpunkterna har följts upp, och i det fall så önskats, återkopplats. I de fall där synpunkterna belyst faktiska brister i Sociala omsorgsförvaltningens verksamhet har förbättringsarbete genomförts för att undanröja dessa.

Utifrån det ringa antalet synpunkter, samt det många gånger kortfattade innehållet i dem, är det svårt att säga om minskningen beror på en ökad kvalitet i Sociala omsorgsförvaltningens verksamheter eller en minskad benägenhet att skicka in synpunkter. Detta särskilt då synpunkter från brukarna själva är sällan förekommande.

Det låga antalet synpunkter skulle kunna förklaras med att möjligheten att lämna synpunkter inte är tillräckligt känd bland brukare och bland allmänheten. En annan förklaring kan vara att rapporteringssystemet inte är tillräckligt anpassat för förvaltningens målgrupp eller att tilltron till synpunktshanteringen är låg hos de som berörs av Sociala omsorgsförvaltningens verksamhet.

Det finns stora förbättringsmöjligheter när det gäller synpunktshanteringen inom Sociala omsorgsförvaltningen. Trots det förtydligade arbetssätt för att underlätta hanteringen av synpunkter i Infracontrol som Sociala omsorgsförvaltningen utarbetat under året förefaller följsamheten till systemet och dess rutiner kunna förbättras ytterligare. Det kan ske främst genom att öka kunskapen om synpunktshanteringen i stort och om skyldigheten all personal i

förvaltningens verksamheter har att ta emot och rapportera in synpunkter och klagomål i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter SOSFS 2011:9.

Beslutsunderlag

1. Redovisning av inkomna synpunkter januari-december 2023 inom Sociala omsorgsnämnden

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen

Yvonne Persson
Ordförande

Magnus Stenmark
Förvaltningschef

BORÅS STAD

Redovisning av inkomna synpunkter januari-december 2023

Sociala omsorgsnämnden

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Antal inkomna synpunkter januari – december 2023	4
3 Fördelning kommungemensamma kriterier	4
3.1 Fördelning kommungemensamma kriterier	4
4 Ständiga förbättringar	4
5 Avslutade synpunktsärenden	5
6 Synpunktsrutinen	5
7 Vidarebefordrade ärenden	5

1 Inledning

Den 1 december 2013 introducerade Borås Stad ett gemensamt synpunktshanteringsystem. Detta för att kunna erbjuda en väg in för våra medborgare, brukare och kunder.

Varje förvaltning ansvarar för att ta emot, följa upp och svara på synpunkter inom utsatt tid. Statistik över synpunkterna ska minst två gånger per år redovisas för respektive nämnd. Kommunstyrelsen kommer årligen att följa upp synpunktsstatistiken utifrån sin uppsiktsplikt.

I denna redovisning till Kommunstyrelsen redovisas antalet inkomna och avslutade synpunkter för perioden 1 januari till 31 december 2023, samt fördelning över verksamhetsområden och kriterier.

Nämnden redovisar också eventuella åtgärder och förbättringar som synpunkterna resulterat i.

Under 2023 har det inkommit 21 stycken synpunkter och klagomål till Sociala omsorgsförvaltningen, en minskning med 30% jämfört med föregående år.

Samtliga av de inkomna synpunkterna har följts upp, och i det fall så önskats, återkopplats. I de fall där synpunkterna belyst faktiska brister i Sociala omsorgsförvaltningens verksamhet har förbättringsarbete genomförts för att undanröja dessa.

Synpunkter och klagomål kommer främst från brukare eller anhöriga till brukare, men även ifrån medborgare utan direkt koppling till Sociala omsorgsförvaltningens verksamhet. De inkomna synpunkterna rör flertalet av Sociala omsorgsförvaltningens verksamhetsområden, där den verksamhet som i störst utsträckning berörs är personlig assistans, där majoriteten av synpunkterna är klagomål på brister i bemanning och uteblivna insatser.

Utifrån det relativt ringa antalet synpunkter, samt det många gånger kortfattade innehållet i inkomna synpunkter är det svårt att utifrån materialet dra slutsatser kring verksamhetens kvalitet. Det är utifrån detta även oklart hurvida den påtagliga minskningen av antalet inkomna synpunkter och klagomål under året påvisar en ökad kvalitet i Sociala omsorgsförvaltningens verksamhet eller en minskad benägenhet att skicka in synpunkter. Detta särskilt då synpunkter från brukarna själva är sällan förekommande.

Det låga antalet synpunkter skulle kunna förklaras med att möjligheten att lämna synpunkter ej är tillräckligt känd bland brukare, anhöriga, professionella samverkansparter eller allmänhet, att rapporteringssystemet ej är tillräckligt anpassat för förvaltningens målgrupp, eller att tilltron till synpunktshanteringen är låg hos de som berörs av Sociala omsorgsförvaltningens verksamhet.

Fortsatt gäller även att det finns stora förbättringsmöjligheter när det gäller synpunktshanteringen inom Sociala omsorgsförvaltningen. Trots det förtydligade arbetssätt för att underlätta hanteringen av synpunkter i Infracontrol som Sociala omsorgsförvaltningen utarbetat under året förefaller följsamheten till systemet och dess rutiner vara kunna förbättras ytterligare, främst genom att öka kunskapen om synpunktshanteringen i stort, samt att all personal i förvaltningens verksamheter är skyldiga att ta emot och rapportera in synpunkter och klagomål i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter SoSFS 2011:9.

2 Antal inkomna synpunkter januari – december 2023

Verksamhetsområde	Antal	Vanligaste verksamhetsspecifika synpunkten
Personlig assistans	6	Brister i utförandet av insatsen/Utebliven insats.
Daglig verksamhet	3	Brister i utförandet av insatsen/Brister i rättssäkerhet
Bostad med särskild service enligt LSS, egen regi	4	Brister i utförandet av insatsen
Bostar med särskild service SoL, Socialpsykiatri	2	Brister i utförandet av insatsen
Överförmyndarenheten	1	Brister i bemötande
Myndighetsutövning	2	Brister i uppföljning/Brister i rättssäkerhet
Korttidsvistelse enligt LSS	2	Brister i utförandet av insatsen
Bostad med särskild service enligt LSS, privat utförare	2	Utreds av den privata utföraren
Summa	22	

Överförmyndarenheten organiserar ej längre under Sociala omsorgsförvaltningen, inkommen synpunkt registrerades innan överförmyndarenheten flyttades till Stadsledningskansliet i Infracontrol.

Vissa inkomna synpunkter har berört fler än en enhet, vilket medfört att olika delar av samma synpunkt hanterats på olika enheter.

3 Fördelning kommungemensamma kriterier

3.1 Fördelning kommungemensamma kriterier

Kommungemensamma kriterier	Beröm jan-dec 2023	Fråga jan-dec 2023	Förslag jan-dec 2023	Klagomål jan-dec 2023	Totalt jan-dec 2023
Bemötande	0	0	0	6	6
Fysisk miljö	0	0	0	1	1
Information	0	2	0	8	10
Tjänster	0	0	0	2	2
Totalt	0	2	0	17	19

4 Ständiga förbättringar

Utifrån det låga antalet inkomna synpunkter blir hanteringen av dessa en sällan förekommande arbetsuppgift för de chefer som ansvarar för synpunktshanteringen. Detta innebär att det föreligger en ökad risk för bristande följsamhet till rutiner och handhavandefel i systemet. Sociala omsorgsförvaltningen har utifrån detta under 2023 tillskapat en förtydligad rutin för att underlätta hanteringen av synpunkter i Infracontrol på ett korrekt sätt.

Sociala omsorgsförvaltningen har i dialog med Brukarrådet information att synpunktshanteringsystemet inte är allmänt känt hos förvaltningens brukare och deras anhöriga. Med anledning av detta hölls en särskilt riktad utbildningsinsats till Brukarrådet kring hur medborgare kan

lämna synpunkter till Borås Stad. Vidare har det under året inkommit information ifrån brukare och anhöriga att synpunktshanteringen upplevs svår att hitta samt svårnavigerad, detta främst då synpunkter gällande Sociala omsorgsförvaltningens verksamhet i dagsläget behöver registreras under rubriken "övrigt". För att förbättra tillgängligheten i systemet har Sociala omsorgsförvaltningen i samråd med Kvalitet- och utveckling på Stadsledningskansliet föreslagit att rubriken "omsorg och Stöd" införs i systemet.

Utifrån det minskade antalet synpunkter kommer förvaltningen diskutera eventuella orsaker och tänkbara åtgärder med representanter för brukarorganisationer i Funktionshinderrådet.

Synpunkter på bemanningssvårigheter i personlig assistans har medfört att verksamheten vidtagit flera åtgärder, bland annat genom att:

- se över att samtliga delvis ej verkställda insatser rapporteras in enligt rutin.
- säkerställa att det alltid upprättas avvikelser i samband med att en insats ej verkställts.
- se över bemanning och dess struktur för att så få personal som möjligt ska vara inblandade i varje ärende för att skapa hög personkontinuitet.
- se över organisation och dess arbetsprocess.

5 Avslutade synpunktsärenden

Totalt antal avslutade ärenden	Totalt antal ej avslutade ärenden	Totalt antal synpunkter som inkom under perioden januari – december 2023
21	0	21

6 Synpunktsrutinen

	Status	Kommentar
Förvaltningen har under året följt synpunktsrutinen	Till större delen	Förvaltningen följer rutinen till stor del. Kvarvarande förbättringsområden är främst att besvara synpunkter och klagomål inom föreskriven tidsram, att kategorisera synpunkten i systemet enligt rutin samt att personal i större utsträckning skall registrera inkomna synpunkter i systemet.

7 Vidarebefordrade ärenden

Antal vidarebefordrade synpunkter till externa organisationer, föreningar eller bolag.	3
--	---

David Ahlgren
HandläggareDatum
2024-02-19Instans
Sociala omsorgsnämnden
Dnr SON 2023-00245 1.2.3.2

Uppföljning intern kontrollplan 2023

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden beslutar att godkänna uppföljningen av intern kontrollplan 2023 och översänder rapporten till Kommunstyrelsen och Stadsrevisionen.

Ärendet i sin helhet

En gång per år ska nämnden göra en uppföljning för att se om den interna kontrollplanen efterföljts och om riskerna har kontrollerats. Den årliga uppföljningen av den interna kontrollplanen är en sammanställning av året som gått och redovisar alla de processer och moment som genomförts.

Uppföljning av Sociala omsorgsnämndens interna kontrollplan 2023 visar att de flesta kontrollmoment genomförts i sin helhet. I några fall har kontrollen delvis genomförts.

Uppföljningen visar att kontrollmomenten bidragit till att reducera risker i verksamheten. De risker som nämnden beslutat ta med i intern kontrollplan är komplexa till sin natur och det finns inga enkla sätt att helt undanröja dem. Kontrollmomenten har dock lett till att riskerna tydligt uppmärksammas och att arbete kontinuerligt pågår för att hantera dem.

Beslutsunderlag

1. Uppföljning av intern kontrollplan 2023

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen
2. Stadsrevisionen

Yvonne Persson
OrdförandeMagnus Stenmark
Förvaltningschef

Uppföljning Intern kontroll 2023

Sociala omsorgsnämnden

1 Inledning

Sociala omsorgsförvaltningen redovisar nedan uppföljning av intern kontrollplan för 2023. Sammanlagt 5 riskbilder har följts upp inom områdena styrning och ledning, personal, ekonomi och egen verksamhet.

I nedanstående uppföljning redovisas de kontroller som har genomförts samt dess resultat. Om analysen av kontrollmomenten har föranlett att åtgärder behöver vidtas, återfinns dessa under kolumnen åtgärder i rapporten.

2 Uppföljning Intern kontrollplan

2.1 Styrning och ledning

Verksamhet / Process	Riskbild	Kontrollmoment och kontrollmetod	Analys 2023	Åtgärd
Förvaltningsövergripande	<p>Risk att missförhållanden inte rapporteras, utreds och åtgärdas.</p> <p>Orsaker</p> <ul style="list-style-type: none">•Bristande kunskap i förvaltningen om vad som är ett missförhållande.•Bristande kunskap i förvaltningen om tvångs- och begränsningsåtgärder.•Osäkerhet om vad som är våld och hur våldsutsatthet hos brukare ska hanteras.•I delar av förvaltningen en tveksam kultur till att synliggöra och rapportera missförhållanden. <p>Konsekvenser</p> <ul style="list-style-type: none">•Svårt att få grepp om hur mycket, och vilken typ av, missförhållanden som förekommer och därmed svårighet att vidta adekvata och tillräckliga åtgärder.•Brukare kan komma att utsättas för otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder.•Brukare kan komma att utsättas för upprepat våld i sitt boende eller i sin verksamhet.	<p>Förekomst av tvångs- och begränsningsåtgärder samt hot- och våld i verksamheterna.</p> <p>Hösten 2022 genomförs en kartläggning av tvång- och begränsningsåtgärder i verksamheterna. Utifrån resultatet ska utbildningsinsatser särskilt riktas till de enheter som har hög förekomst. Insatsen utgör grund för kontrollmoment år 2023.</p> <p>1. Kontrollera hur många enheter som fått särskilt riktade insatser för att minska olagliga tvång- och begränsningsåtgärder.</p> <p>2. Genomföra samma enkätundersökning om förekomst av tvång- och begränsningsåtgärder igen tertiäl 3 år 2023 för att kunna dra slutsatser om eventuell förändring.</p> <p>3. Analys av avvikelser, rapporter enligt lex Sarah och tillbud och arbetsplatsolyckor som rör hot- och våld.</p>	<p>1. Fyra enheter har under året genomgått riktade utbildningar inom området. Kyrkvårdsgränd 11, Backhagsvägen 7, Östermalms dagliga verksamhet och Kompassens dagliga verksamhet</p> <p>2. Uppföljande enkätundersökning framflyttad till våren 2024, se intern kontrollplan för 2024.</p> <p>3. Analys av avvikelser, Lex Sarah och tillbud analyseras på:</p> <ul style="list-style-type: none">- enhetsnivå i förvaltningens enhetsrapport tre gånger/år.- verksamhetsnivå i förvaltningens verksamhetsområdesrapport tre gånger/år.- MAS/MAR/SAS samt Förvaltningskontroller genomför vid två tillfällen/år en övergripande analys av samtliga avvikelser.	

Verksamhet / Process	Riskbild	Kontrollmoment och kontrollmetod	Analys 2023	Åtgärd
		<p>Förekomst av utbildningar i tvångs- och begränsningsåtgärder, hot- och våld samt avvikelshantering i verksamheterna.</p> <p>Sammanställ</p> <p>1. antal utbildningar och verksamheter samt 2. antal medarbetare som gått dem.</p>	<p>Under året har 4 olika utbildningar genomförts inom ramen för aktuell riskbild:</p> <p>Från begränsningsåtgärd till pedagogisk lösning: Utbildningen genomfördes den 7 september 2023 med förvaltningens enhetschefer och stödpedagoger (67 personer). Under hösten genomfördes utbildningen vid ytterligare två tillfällen, den 2 november 2023 samt den 30 november 2023, denna gång för legitimerad- och baspersonal. Totalt utbildades 265 personal vid dessa tillfällen. Utbildningen kommer efter detta att finnas tillgänglig på Borås Stads intranät för den personal som ej haft möjlighet att delta på utbildningstillfällena.</p> <p>Utbildning i systematiskt kvalitetsarbete, Avvikelser, lex Sarah och mycket annat : Utbildningen har genomförts vid tre tillfällen under året, under 2023 har uppskattningsvis 100 medarbetare utbildats.</p> <p>Utbildningarna i hantering av utmanande beteende med Jennie Linde, certifierad Studio 3-instruktör. Fyra enheter har genomgått riktade utbildningar, se tidigare riskbild.</p>	

2.2 Personal

Verksamhet / Process	Riskbild	Kontrollmoment och kontrollmetod	Analys 2023	Åtgärd
Bemanning/Rekrytering	<p>Risk att personal saknar tillräcklig kompetens för att säkra verksamhetens kontinuitet och kvalitet.</p> <p>Orsaker</p> <ul style="list-style-type: none"> •Målgruppen förändras och fler brukare har komplexa behov, t.ex. yngre med psykiatrisk samsjuklighet och brukare som blir äldre. •Personal saknar kunskap om hur nya målgrupper bör bemötas/stöttas. •Förvaltningen saknar organisation för att säkerställa en god vård och omsorg till alla brukare. •Sociala omsorgsnämndens budget motsvarar inte de kostnader som uppstår med anledning av förändrad målgrupp. <p>Konsekvenser</p> <ul style="list-style-type: none"> •Brukare får inte sina behov tillgodosedda. •Förekomst av hot och våld i verksamheterna. •Arbetsmiljöproblem. •Kan leda till otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder. 	<p>Personals behov av kompetensutveckling.</p> <p>Inventera och systematisera personals, enhetschefer och baspersonals, behov av kompetenshöjande insatser.</p>	<p>Förvaltningen planerar införa Heroma kompetens, ett IT-stöd för att kartlägga personals kompetens och behov av utbildning. Planerat startdatum uppskjutet till 2024.</p>	
		<p>Handledning</p> <p>Kontrollera</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. hur många personalgrupper och enhetschefer som erhållit handledning. 2. om handledningen fokuserat på evidensbaserade metoder enligt Socialstyrelsens rekommendationer. 	<p>12 arbetsgrupper har fått handledning under året. All handledning har varit evidensbaserad och utförts dels av externt upphandlad handledare, dels av verksamhetsutvecklare på Kvalitet och utveckling.</p> <p>Tre enhetschefer har genomgått chefscoachning. Två via Medarbetarcentrum och en genom BeTe Konsulttjänster AB. Samtliga bygger på evidensbaserade metoder.</p>	

2.3 Ekonomi

Verksamhet / Process	Riskbild	Kontrollmoment och kontrollmetod	Analys 2023	Åtgärd
Budget	<p>Risk att Sociala omsorgsnämndens budget inte motsvarar brukarnas behov.</p> <p>Orsaker</p> <ul style="list-style-type: none"> •Målgruppen förändras och fler brukare har komplexa behov, t.ex. yngre med psykiatrisk samsjuklighet och brukare som blir äldre. •Sociala omsorgsnämndens budget motsvarar inte de kostnader som uppstår (kompetensförsörjning, ökad personaltäthet, gruppboheter med färre brukare) med anledning av förändrad målgrupp. <p>Konsekvenser</p> <ul style="list-style-type: none"> •Otillräckliga resurser för kompetensutveckling. •Brukare får inte sina behov tillgodosedda. •Förekomst av hot och våld i verksamheterna. •Arbetsmiljöproblem. •Kan leda till otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder. 	<p>Budgettilldelning för kompetensutveckling av personal.</p> <p>Kvalitetssäkra underlag inför budgetberedningsprocessen så att kostnaden för nödvändig kompetensutveckling, samt konsekvenser om den uteblir, framgår.</p>	<p>Budgettilldelning för nödvändig kompetensutveckling beaktas inför varje års budgetberedningsprocess. Underlag för vilken kompetensutveckling som är prioriterad, samt risker förenade med utebliven kompetensutveckling tas fram av HR, Förvaltningscontroller och Kvalitet- och utvecklingsenhet. Kartlägningsarbetet sker dock ej systematiskt.</p> <p>Sociala omsorgsnämnden har fortfarande 1 mkr inom ramen för kompetensutveckling av personalen. I planeringsunderlaget 2024, har nämnden äskat ytterligare medel till kompetensutveckling, men inte fått det. Kompetensutvecklingsmedel ska bl.a. användas till att personalen ska få bättre förutsättningar att hantera komplexiteten i arbetet och få en mer hållbar arbetsmiljö.</p>	

2.4 Egen verksamhet

Verksamhet / Process	Riskbild	Kontrollmoment och kontrollmetod	Analys 2023	Åtgärd
Brukarnas behov	<p>Risk att bristen på boendeplatser ökar inom LSS och socialpsykiatri.</p> <p>Orsak</p> <ul style="list-style-type: none"> •Fler brukare beviljas boende enligt LSS och SoL. •Antalet boendeplatser ökar inte i samma omfattning och nyproduktioner syftar i många fall till att ersätta befintliga men undermåliga boenden vilket gör att "nettovinsten" blir marginell. •Det saknas strategi och målmedvetet arbete för att möjliggöra för "boendekarriär" inom bostad med särskild service, både LSS och SoL. Det innebär att brukare blir kvar där dom är trots att de skulle kunna, och vilja, ha ett annat boende som bättre matchar deras behov och utvecklade självständighet. <p>Konsekvenser</p> <ul style="list-style-type: none"> •Sämre livskvalitet för brukare där erbjudet boende inte är matchat mot deras behov. •Lång tid mellan beslut om bostad med särskild service och verkställan av beslut. •Svårigheter att utöka eller anpassa verksamheter efter brukares behov vilket kan leda till vitesföreläggande av IVO. •Ökade kostnader för att boendeplatser måste köpas in av externa vårdgivare samt att brukare förlorar närheten till sitt nätverk. 	<p>Boendekarriär</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inventera hur många, och vilka, brukare som kan och vill flytta från gruppboende LSS till serviceboende LSS. 2. Inventera hur många, och vilka, brukare som kan och vill flytta till eget, ordinärt, boende från bostad med särskild service (LSS eller SoL). 3. Bevaka externa placeringar och köp av platser. Noggrant följa vilka brukare som placeras externt och vad som karaktäriserar dem som grupp. 4. Utred om och hur "hybridboenden", t.ex. boenden med fast personalgrupp för boendestöd, kan skapas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ej utförd under året. Flyttas över till intern kontrollplan 2024 2. Ej utförd under året. Flyttas över till intern kontrollplan 2024. 3. Pågående enligt plan. Möjlighet för hemtagning av pågående externa placeringar ses regelbundet över av boendesamordnare och myndighetsutövning. Inför varje extern placering genomförs analys kring varför ej intern placering är möjlig. Den vanligast förekommande anledningen till extern placering är att aktuell brukare har ett utmanande beteende som kräver kompetens-, lokal och personalresurser som ej finns tillgängliga inom Borås Stads egen regi. Kostnaden för att tillskapa denna typ av resurs internt bedöms sannolikt överstiga kostnaderna för extern placering. 4. Utredning pågående, slutrapport förväntas 2024 	
		<p>Framtida behov av boendeplatser i relation till budget och planerade nybyggnationer.</p> <p>Säkerställ att plan för nybyggnation motsvarar prognosticerad ökning av beslut om bostäder med särskild service.</p>	<p>Prognosticerat behov av bostäder med särskild service enligt såväl SoL som LSS kartläggs årligen genom Sociala omsorgsförvaltningens Lokalbehovsplan. Behovet under kommande planperiod (5år) ses idag utgöras av en nettoökning av tre stycken gruppboendestäder samt om/nybyggnation av 14 stycken gruppboendestäder för att möta målgruppens behov.</p>	

Verksamhet / Process	Riskbild	Kontrollmoment och kontrollmetod	Analys 2023	Åtgärd
<p>Risk att personer, brukare och personal, kommer till skada vid eventuell brand.</p>	<p>Risk att personer kommer till skada om brand bryter ut i någon av förvaltningens verksamheter.</p> <p>Orsaker</p> <ul style="list-style-type: none"> - Många gruppboendestäder LSS saknar tillräckligt fysiskt brandskydd, t.ex. boendesprinkler. - På flera av dessa gruppboendestäder LSS bor brukare som är rörelsehindrade och inte själva kan utrymma vid eventuell brand. - Avsaknad av strukturerad uppföljning av verksamheternas systematiska brandskyddsarbete. <p>Konsekvenser</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brukare och personal kan skadas eller förolyckas om större brand bryter ut. - Vid mindre brand kan lokaler komma till skada vilket leder till att brukare måste erbjudas annat boende under tidsperioden för återställning och renovering. Idag finns ett underskott på bostäder med särskild service vilket gör det svårt att finna ersättningsboenden. 	<p>Systematiskt brandskyddsarbete</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tio stickprov på gruppboendestäder LSS med fokus på om systematiskt brandskyddsarbete genomförts under året enligt rutin. 2. Inventering av vilka gruppboendestäder LSS som har rörelsehindrade brukare och hur många dessa är. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sluppmässig tillsyn ej utförd under året 2. Lista med aktuella brukare upprättades under 2022 och överlämnades till Lokalförvaltningsförvaltningen som underlag vid brandtillsyn. I samband med detta arbete framkommer att brandskyddsansvar för fasta installationer, exempelvis boendesprinkler, helt ligger hos Lokalförvaltningsförvaltningen. Sociala omsorgsförvaltningen kommer därför ej fortsättningsvis att följa upp denna typ av fråga. SÅRF, Lokalförvaltningsförvaltningen och Social omsorgsförvaltningen genomför dock fortsatt regelbundna brandtillsyner i alla Bostad med särskild service. 	

Josefine Christiansen
Handläggare

Datum

2024-02-19

Instans

Sociala omsorgsnämnden

Dnr SON 2024-00010 1.1.3.1

Svar på Initiativärende från Kristdemokraterna: När strömmen går

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden noterar informationen och initiativärendet anses besvarat.

Ärendet i sin helhet

Ulrika Gunnarsson (KD) inkom den 18 januari 2024 med ett initiativärende till Sociala omsorgsnämnden som berör problematiken som kan uppstå på nämndens boenden vid tillfälle av ordentlig kyla och eventuella strömavbrott.

Enligt nyhetsrapportering finns reservaggregat endast tillgängligt på ett av Borås Stads äldreboenden.

Sociala omsorgsförvaltningen föreslogs därför att:

- Redogöra för vilka av nämndens boenden som idag har tillgång till reservaggregat och hur krisberedskapen ser ut i fall att strömmen går.

Reservaggregat

På sociala omsorgsnämndens boenden finns i dagsläget inga reservaggregat tillgängliga i de fall då strömmen skulle gå.

Krisberedskap

En krisrutin finns upprättad på Sociala omsorgsförvaltningen i vilken det finns riktlinjer vilka beskriver att samtliga enheter ska ha upprättade rutiner för hur de enskilda enheterna ska agera vid tillfälle av kris.

Enligt Sociala omsorgsförvaltningens krisrutin gäller följande:

Vid oväder eller störningar i el-, internet och vattenförsörjning ska Sociala omsorgsförvaltningen ha särskilda rutiner för hur verksamheterna ska agera. De flesta sådana händelser kan hanteras med ordinarie organisation och med personalen i sina vanliga roller. I vissa avseenden måste den ordinarie organisationen anpassas så att den motsvarar de speciella krav som ställs vid en särskild händelse och då följs också rutin för samhällsstörningar och extraordinära händelser. Följande rutiner ska finnas för samtliga verksamhetsområden:

1. Rutin vid oväder
2. Rutin vid elavbrott
3. Rutin vid vattenläckage/avbrott
4. Rutin för cyberattack

För att upprätta sådana rutiner krävs anpassning till den enskilda verksamheten där hänsyn tas till brukarnas individuella behov och förutsättningar. Detta gör att ovanstående rutiner kan se olika ut beroende på vilken verksamhet det handlar om.

Sociala omsorgsnämnden föreslås notera informationen och anse initiativärendet besvarat.

Beslutsunderlag

1. Initiativärende från Kristdemokraterna: När strömmen går.

Yvonne Persson
Ordförande

Magnus Stenmark
Förvaltningschef

NÄR STRÖMMEN GÅR

Denna vinter har vi i Borås och övriga landet fått känna på ordentlig kyla. Visst är vinter och kyla vackert, med den kommer inte utan att viss problematik kan medfölja. Trafiken har haft svårigheter, snöröjarna kämpar och driftskostnader ökar. Denna problematik är dock överkomlig och går att hantera med anpassningar.

Vad som är svårare att hantera är när strömmen går på våra olika boenden. När maten eventuellt får serveras kall och kölden snart tar sig genom husväggarna. Då är goda råd dyra.

I Borås Stad saknas reservaggregat på de flesta av våra äldreboenden enligt nyhetsrapportering. Idag har endast 1 av de 17 boenden verksamheten ansvarar för tillgång till reservkraft. Hur ser det då ut på de boenden vi ansvarar för i Sociala omsorgsnämnden och hur fungerar krisberedskapen i det fall att strömmen går? Konsekvenserna av ett långvarigt strömavbrott på våra boenden kan bli stora och kan i förlängningen leda till att boendena bli tvungna att evakueras. Detta är inte heller något som sker lättvindigt när det kommer till våra mest sköra i samhället.

Med anledning av ovan föreslår vi att Sociala omsorgsförvaltningen uppdras:

- Att redogöra för vilka av våra boenden som idag har tillgång till reservaggregat och hur krisberedskapen ser ut i det fall att strömmen går.

För Kristdemokraterna i Sociala omsorgsnämnden

Ulrika Gunnarsson (KD)

Kerstin Niklasson
Handläggare

Datum
2024-02-19

Instans
Sociala omsorgsnämnden
Dnr SON 2023-00228 1.1.3.1

Svar på initiativärende (KD + L) - Jobbmässa i Borås Stad

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden beslutar att avslå initiativärendet att undersöka möjligheterna av en Jobbmässa.

Ärendet i sin helhet

Kristdemokraterna och Liberalerna har inkommit med ett initiativärende till Sociala omsorgsnämnden. Initiativärendet syftar till att ge Sociala omsorgsförvaltningen i uppdrag att undersöka möjligheterna för en Jobbmässa i Borås till förmån för människor med olika funktionsnedsättningar, i syfte att möjliggöra arbetstillfällen och en tillfredställande sysselsättning för dem.

I Borås stad är det Arbetslivsförvaltningen som har det huvudsakliga ansvaret för att ge stöd till personer som behöver det, för att komma ut på arbetsmarknaden. De har ett uppbyggt samarbete med Arbetsförmedlingen, civilsamhället, Sjuhäradssamordningsförbund med flera.

Sociala omsorgsförvaltningen ansvarar för den biståndsbedömda sysselsättningen till personer som inte står till arbetsmarknadens förfogande. Det innebär att nämnden bedriver daglig verksamhet enligt LSS och daglig sysselsättning till personer med psykiska funktionsnedsättningar, enligt socialtjänstlagen. Sociala omsorgsförvaltningen ansvarar också för att vara en attraktiv arbetsgivare som inte diskriminerar personer med funktionsnedsättningar och att vid behov samarbeta med Arbetslivsförvaltningen.

Den ovan beskrivna uppdelningen gör det tydligt att jobbmässor är Arbetslivsförvaltningens uppdrag att utreda. Arbetslivsförvaltningen har tidigare anordnat jobbmässor på Norrby, Sjöbo och Hässleholmen. Sociala omsorgsnämnden föreslås därför beslut att avslå initiativärendet att undersöka möjligheterna för en Jobbmässa.

Yvonne Persson
Ordförande

Magnus Stenmark
Förvaltningschef

Kerstin Niklasson
HandläggareDatum
2024-02-19Instans
Sociala omsorgsnämnden
Dnr SON 2023-00243 1.1.3.1

Initiativärende från Liberalerna och Kristdemokraterna: Rätten till sexuell hälsa för personer med LSS-beslut

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden avslår initiativärendet från Liberalerna och Kristdemokraterna om att upprätta ett styr- eller inriktningsdokument som tar tillvara på grundläggande behov med avseende på rätten till sexuell hälsa och omfattande sexuella rättigheter vid personbeslut inom LSS-verksamheten.

Ärendet i sin helhet

Kristdemokraterna och Liberalerna har inkommit med ett initiativärende till Sociala omsorgsnämnden. De föreslår att Sociala omsorgsnämnden ska upprätta ett styrdokument alternativt inriktningsdokument som tar tillvara på grundläggande behov med avseende på rätten till sexuell hälsa och omfatta sexuella rättigheter vid personbeslut inom LSS-verksamhet.

Arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är centralt utifrån både LSS som socialtjänstlagen. I lagstiftningen tydliggörs att verksamheten ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och delaktighet i samhällslivet. Eftersom sexualiteten är ett grundbehov så innebär det att det är en aspekt av livet som Sociala omsorgsförvaltningen behöver ta hänsyn till i arbetet för brukarna. Detta blir extra viktigt då nämnden har satt ökad delaktighet som ett övergripande mål.

Rätten till sexuell hälsa är en av de mänskliga rättigheterna. Inom Borås stad styrs arbetet med mänskliga rättigheter genom stadens Program för mänskliga rättigheter. Sociala omsorgsförvaltningen arbetar utifrån programmet och bedriver ett aktivt arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. I Sociala omsorgsnämndens budget beskrivs arbetet med mänskliga rättigheter inom nämndens verksamheter. Arbetet följs sedan upp i årsredovisningen som redovisas för nämnden.

Folkhälsomyndigheten har en nationell handlingsplan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige 2023-2033. I handlingsplanen framkommer det tydligt att Sociala omsorgsnämndens målgrupper tillhör de prioriterade. I handlingsplanen finns rekommendationer till kommunerna. Rekommendationerna kan sammanfattas på följande sätt:

1. Integrera SRHR-området i relevanta styr- och policydokument

2. Inkludera frågor om SRHR i kommunala behovsutredningar
3. Inkludera SRHR-frågor i mötet med brukare och patienter
4. Integrera SRHR-frågor i relevanta undersökningar
5. Arbeta ihop med civilsamhället i arbetet med SRHR
6. Systematiskt arbeta för att säkerställa SRHR-kompetens i verksamheten
7. Systematiskt följa upp arbetet inom området SRHR.

Folkhälsomyndighetens rekommendationer är vägledande i förvaltnings arbete med SRHR. Förvaltningen arbetar kontinuerligt med att fånga upp stödbehov i verksamheterna kring SRHR. Under året har exempelvis personalgrupper och stödpedagoger fått handledning och workshop i SRHR. En utbildningsinsats har genomförts i samarbete med civilsamhället för politiker, enhetschefer och stödpedagoger. Förvaltningen bedriver också kurser för brukare inom ämnet i samarbete med civilsamhällesorganisationer.

Det finns en tydlig styrning i arbetet med sexuell hälsa som en del av mänskliga rättigheter genom stadens styrdokument, nämndens budget och Folkhälsomyndighetens rekommendationer.

Sociala omsorgsförvaltningen anser därför att det inte behövs något eget styrdokument alternativt inriktningsdokument som tar tillvara på grundläggande behov med avseende på rätten till sexuell hälsa och omfatta sexuella rättigheter vid personbeslut inom LSS-verksamhet.

Sociala omsorgsnämnden föreslås därför avslå initiativärendet från Liberalerna och Kristdemokraterna.

Yvonne Persson
Ordförande

Magnus Stenmark
Förvaltningschef

Granskning av resursfördelningsmodellen i Borås Stad

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden beslutar att tillstyrka rapporten om granskning av resursfördelningsmodellen i Borås Stad utan några justeringar.

Svaret översänds till Kommunstyrelsen.

Sammanfattning (Ärendet i sin helhet)

Kommunforskning i Västsverige (KFi) har på uppdrag av Stadsrevisionen i Borås Stad genomfört en granskning av Borås Stads resursfördelningsmodell. Syfte med granskningen var att bedöma om nämnderna och Kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig budgettilldelning, ekonomistyrning, uppföljning och kostnadskontroll.

Observationer som KFi har gjort är att Borås Stad har en väl etablerad och traditionell resursallokeringsprocess där betoning ligger på totalkostnadskontroll och viss försiktighet. Vidare visar rapporten att relationen mellan ekonomistyrningen och verksamheten är svag.

Enligt Stadsrevisionens bedömning behöver rapportens slutsats ligga till grund för fortsatt utvecklingsarbete av resursfördelningsmodell, budgetprocess och ekonomistyrning.

Ärendet i sin helhet

Kommunforskning i Västsverige (KFi) har på uppdrag av Stadsrevisionen i Borås Stad genomfört en granskning av Borås Stads resursfördelningsmodell. Syfte med granskningen var att bedöma om nämnderna och Kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig budgettilldelning, ekonomistyrning, uppföljning och kostnadskontroll.

Borås Stad tillämpar en traditionell resursfördelningsmodell där fördelningen sker genom att ramar fastställs för nämnderna. Modellen följer principen om anslagsfinansiering där ramarna fastställs genom en sammanvägning av prognoser kring volym, kostnadsökningar och löneökningar.

Bedömningen i rapporten är att Borås Stad har en välfungerande och stabil modell för resursfördelningsmodell som skapar förutsägbarhet och förutsättningar för en balanserad ekonomi för kommunen som helhet, men att det finns ett tydligt och snävt fokus kring måluppfyllelsen kring

ekonomistyrning som också beskrivs som överordnad då formuleringen av ekonomiskt ansvar inte är helt tydlig på förvaltningsnivå.

Med nuvarande resursfördelningsmodellen finns det risk med det sätt resurserna allokeras på och dessa kan komma att aktualiseras på grund av förändringar i verksamheten samt ändrade omvärldsbetingelser.

Borås Stad har i likhet med en stor andel kommuner tagit sig an ett arbete med att ändra och anpassa styrning och ledning efter de principer som beskrivs i det som benämns som tillitsbaserad styrning och ledning. Det nuvarande sättet att fördela resurser på är i linje med en decentraliseringsambition men kan antas leda till kortsiktighet.

Beslutsunderlag

1. En robust modell: om resursfördelning i Borås Stad
2. Missiv – Granskning av resursfördelningsmodellen i Borås Stad

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen

Yvonne Persson
Ordförande

Magnus Stenmark
Förvaltningschef

Kommunstyrelsen
Grundskolenämnden
Individ- och familjeomsorgsnämnden
Sociala omsorgsnämnden
Vård- och äldreomsorgsnämnden

Granskning av resursfördelningsmodellen i Borås Stad

Kommunforskning i Västsverige (KFi) har på uppdrag av Stadsrevisionen i Borås Stad genomfört en granskning av Borås Stads resursfördelningsmodell. Syftet med granskningen har varit att bedöma om nämnderna och Kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig budgettilldelning, ekonomistyrning, uppföljning och kostnadskontroll.

Sammantaget observerar KFi en väl etablerad och traditionell resursallokeringsprocess som sker med en betoning på totalkostnadskontroll och viss försiktighet. Det konstateras i rapporten att resursfördelningen är stabil, konsekvent och decentraliserad. KFi konstaterar dock i rapporten att relationen mellan ekonomi och verksamhet är svag. KFi lyfter i rapporten även fram några risker som Stadsrevisionen bedömer behöver beaktas i ett framtida utvecklingsarbete:

- Förlitan på informellt politiskt ansvarstagande, vilket kan vara problematiskt i ett instabilt politiskt landskap.
- Metoden att generellt räkna upp föregående års budget ger bristande förutsättningar för omprövningar och effektivitet.
- Svag koppling mellan resursallokering och politiska mål i styrningen, vilket kan leda till bristande samspel och effektivitet. Detta kan leda till att vissa dimensioner av kommunens verksamhet inte styrs som avsett eller i linje med uttryckta ambitioner.
- Ett kortsiktigt fokus i budgetarbetet, med begränsad tid för planering och risk för konserverande effekter.
- Formuleringen av ekonomiskt ansvar är inte helt tydlig på förvaltningsnivå. Detta bl.a. då förvaltningarna inte är egna balansenheter och får flytta med sig över-/underskott mellan åren.
- Risker med det sätt resurserna allokeras på kan komma att aktualiseras på grund av bl.a. förändringar i verksamheten/kommunen eller ändrade omvärldsbetingelser.

Det finns inget i KFi:s rapport som talar för att långsiktighet eller helhetssyn stärks eller gynnas av det befintliga sättet att arbeta med budgetering och resursfördelning. Detta kan inte heller antas stärka samarbetet mellan kommunens förvaltningar.

Enligt Stadsrevisionens bedömning behöver rapportens slutsatser ligga till grund för fortsatt utvecklingsarbete av resursfördelningsmodell, budgetprocess och ekonomistyrning. I övrigt hänvisar Stadsrevisionen till resultat och rekommendationer i bilagd rapport.

*Missiv med bilagd rapport tillställs Kommunstyrelsen och berörda nämnder.
Svar från Kommunstyrelsen och nämnderna emottas senast 2024-03-11.*

Bengt Sandell
Ordförande första revisorsgruppen

Boris Preijde
Ordförande andra revisorsgruppen

Borås Stads Revisionskontor

Postadress	Besöksadress	Webbplats	E-Post	Tel
501 80 Borås	Sturegatan 42	boras.se/revisionskontoret	revisionskontoret@boras.se	033-35 71 56

En robust modell: om resursfördelning i Borås Stad

Kommunforskning i Västsverige

Gustaf Kastberg Weichselberger

Sofia Rosvall

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund och utgångspunkter	4
Syfte	4
Utgångspunkter	5
Budget mer specifikt	6
Genomförande	6
Budgeten i Borås Stads Styr och ledningssystem och ekonomi	8
Kommunens och nämndernas budgetdokument	9
Beskrivningar av tillämpning och uppfattningar om olika aspekter	11
Budgetprocessen	11
Ramarnas rimlighet	13
Mål och ambitioner med upplägg för budget och resursfördelning	13
Resursfördelning i en organisatorisk kontext	13
Uppfattningar om organisering av ansvar och uppföljning	15
Problematiseringar och styrkor	17
Analys och slutsatser	20
Resursallokering, organisering och ansvar	20
Resursfördelning, styrning och ansvar	21
Resursallokering i en styrningskontext	22
Risker och utmaningar	22
Sammantaget	23
En modell för tillitens tidevarv?	24
Litteratur	25

Sammanfattning

Borås Stad tillämpar sedan ett antal år en sektorsorganisation som ersatte den tidigare stadsdelsorganisationen. Rapporten fokuserar på resursfördelningen i Borås Stad och studien har som syfte att fånga resursfördelningen under de aktuella förutsättningar som råder. Studien har också ambitionen att bidra till kunskap om resursfördelningens roll i relation till andra styrningsinitiativ som pågår i kommunen.

Analysen är inriktad mot resursfördelningens principer, praktik, funktionalitet och effekter i relation till verksamhetens mål, kontext och styrning. Borås Stad tillämpar en modell för resursfördelning som kan beskrivas som traditionell. Fördelningen sker genom att ramar fastställs för nämnderna. Modellen för resursfördelning följer således principen om anslagsfinansiering. Sammantaget observerar vi en väl etablerad resursallokeringsprocess som sker med en betoning på totalkostnadskontroll och viss försiktighet. Det konstateras att resursfördelningen är stabil, konsekvent och decentraliserad. Vi observerar en stark hierarkisk integration av ekonomistyrningen i en snäv bemärkelse. Att det är relevant att tala om ekonomistyrning i en snäv bemärkelse beror på att relationen mellan ekonomi och verksamhet är svag och mål, uppdrag och fokusområden som formuleras av fullmäktige beskrivs som ”parallella” till och frikopplade från budgetprocessen.

I rapportens avslutande del lyfts några risker fram med det etablerade sättet att fördela resurser på. Det handlar om risken att förlita sig på informellt politiskt ansvarstagande, risker med inkrementalism, risker med svag koppling mellan resursallokering och politiska mål i styrningen och risker med kortsiktighet.

En diskussion förs också om resursfördelningsmodellen som bygger på en traditionell anslagstanke rimmar med idéer om tillitsbaserad styrning och ledning. Några aspekter förefaller stämma bättre överens än andra är ett konstaterande som görs.

Studiens ansats är kvalitativ och bygger på intervjuer med politiker, tjänstemän och förvaltningschefer, samt dokumentanalys av budgetdokument, årsredovisningar och styr- och ledningssystem. Studien följer ett antal steg: kartläggning av befintlig modell, studie av faktisk tillämpning, kartläggning av funktionalitet och effekter, och fördjupad analys av resursfördelning i relation till övriga styrningspraktiker.

Bakgrund och utgångspunkter

Offentliga verksamheter sorteras in i den kategori som ibland refereras till som budgetkopplade organisationer. Detta kontrasteras då mot marknadskopplade organisationer där en central impuls i resursallokeringen kommer ifrån marknadens signaler. För den budgetkopplade organisationen är det i stället beslut och organisering av resursflöden som avgör hur resurser allokeras. Budgetprocessen intar därmed en mycket central ställning i dessa organisationer.

Budgetens centrala ställning, vilket för kommuner avspeglas i kommunallagen, har gjort att upplägg för och praktiken kring budgetering tilldragit sig ett intresse över tid från forskare. Olika modeller har testats och inte sällan förefaller det gå mode i vad som anses vara det rätta och rimliga sättet att fördela resurserna på. Kritik mot budget som fenomen i organisationer har inte heller saknats. En rimlig förklaring till den återkommande kritiken är att budgeten har pekats ut som konserverande, hämmande av effektivitet, stuprörsorienterande och kortsiktighetsskapande (Bourmistrov & Kaarbøe, 2013). En rad negativa effekter har därmed tillskrivits budgeten.

Alternativa modeller för att arbeta med budget har också lanserats och lanseras. Den tidiga kritiken mot budgeten som konserverande och ledande till det som inom budgetforskningen benämns inkrementalism, det vill säga att få ändringar görs mellan åren oavsett ändrade behov, ledde till försök med så kallad nollbasbudgetering. I stället för att inget omprövades skulle nu allt omprövas, varje år. Något större genomslag fick dock aldrig nollbasbudget. När den behovsbaserade budgetpraktiken (ibland benämnd uppbyggnadsbudgetering) började kritiserats för att leda till expanderad och okontrollerad kostnadsökning lanserades rambudgetering. På senare tid har försök gjorts att både helt försöka bortse från budgetering och börja arbeta med annat (beyond budgeting) (Bourmistrov & Kaarbøe, 2013) och att arbeta med budgetering inte inom organisationer utan mellan (public value budgeting) (Douglas, Overmans, & Management, 2020; Kastberg & Lagström, 2019). Idériedom har gått hand i hand med att den ena efter den andra modellen lanserats och efter ett tag inte heller visat sig erbjuda en lösning på alla problem.

Syfte

I och med att inte bara budgetpraktiker utan också den kontext budgeten tillämpas i ändras är det viktigt att återkommande belysa och diskutera olika modellers för och nackdelar. Även om den ideala budgetmodellen uppenbarligen inte finns är det viktigt att ständigt skärskåda hur väl den modell som tillämpas fyller sitt syfte och vilka eventuella negativa sidoeffekter som finns. Det är viktigt att försöka få till en god matchning mellan budgetpraktik, behov i verksamheten och andra styrningsinitiativ som pågår (Malmi & Brown, 2008). Inte minst det senare har i forskningen betonats som viktigt att belysa eftersom kunskapen på detta område brister (Otley, 2016).

Det är mot denna bakgrund denna studie av Borås Stads resursfördelning ska ses. Studien har som syfte att fånga resursfördelningen under de aktuella förutsättningar som råder. Varje

kommun är i sig unik, men erbjuder också just därför en möjlighet till lärande. En granskning av resursfördelningen i Borås Stad skedde 2012 och fokuserade då hur resurser fördelades till stadsdelarna och inom stadsdelarna. En sammanfattande slutsats var att: ”Sammantaget förefaller modellen dock fungera väl. Resurser fördelas enligt principer som accepteras och upplevs som rättvisa och det görs på ett konsekvent sätt.” I likhet med andra kommuner som haft likande organisation och upplägg för resursfördelning hade just modellen för att allokera resurser varit stabil över en längre tid. Tiden hade emellertid hunnit i kapp stadsdelsorganisationerna som i de flesta kommuner precis som i Borås avskaffades. Därmed förändrades också förutsättningarna för resursfördelning.

Sedan 2017 tillämpas en sektorsorganisation i Borås Stad. I och med införandet ändrades också resursfördelningsmodellen som tidigare fungerat i den stadsdelsmodell som föregick sektorsorganisationen. Granskningen av hur resurser fördelas i Borås Stad initieras mot bakgrund av att resursfördelningen tidigare inte utvärderats. Det är därför angeläget att generera kunskap om resursfördelningens funktionalitet, effekter och hur väl den utgör ett stöd för uppfyllande av verksamhetens mål. Trots att Borås följt en trend i och med återgången till sektorsorganisering förefaller det saknas studier av resursfördelningsmodeller i denna ”nygamla” kontext. Primärt är granskningen inriktad på de förvaltningar i Borås Stad som tidigare var organiserade som stadsdelsnämnder. Ytterligare en faktor gör Borås Stad intressant att studera. Kommunen har som många andra anammat principer för styrning i linje med det som kallas tillitsbaserad styrning och ledning (TBSL). Ekonomistyrningens roll i relation till denna nya styrningskontext har inte belysts i tidigare studier varför det är ett centralt tema att beforska (Siverbo, 2023).

Utgångspunkter

Det finns några centrala aspekter att framhäva i detta sammanhang som formar en grund för upplägget av analysen. För det första bör styrmodeller i förvaltningar ses i ljuset av verksamhetens mål och ambitioner, och hur modellerna bidrar till att uppnå dessa. De strategiska målen ska i en organisation omsättas med hjälp av en systematiserad styrning, ibland kallad administrativ styrning (Anthony, Johansson, & Samuelson, 1990). Resursallokeringen ska därför stödja förverkligandet av beslut, mål och uttryckta ambitioner och måste också anpassas om dessa ändras.

För det andra är det viktigt att bedöma resursfördelningsmodeller i relation till andra organisatoriska förutsättningar och styrningsinitiativ (Franco-Santos & Otley, 2018). Allokeringens modell och praktik bör ställas mot ekonomistyrningsprinciper och lednings- och styrningspraktiker i övrigt. Styrmodeller fungerar inte isolerade och ibland kan andra initiativ antingen förstärka eller motverka den avsedda styrningen. Det är särskilt viktigt att uppmärksamma ansvarsförhållanden i samband med resursfördelning.

För det tredje bör en granskning av en resursfördelningsmodell ta hänsyn till den ofta förekommande skillnaden mellan modellens formella uppbyggnad och dess faktiska tillämpning. Det kan finnas betydande skillnader mellan teori/modell och praktik (Meyer & Rowan, 1977). Detta är viktigt att uppmärksamma eftersom det kan innebära att formella principer inte omsätts i praktik. Det är också viktigt eftersom det innebär att den informella ordningen antingen kan stödja eller motverka det formella ramverk som finns. Det är därför centralt att beakta den samlade bilden av det formella och informella samspelet.

Budget mer specifikt

Hittills har begreppen budget och resursallokering använts omväxlande. Det finns emellertid anledning att tydliggöra begreppens innebörd. Budgeten kan förstås som en process med flera dimensioner varav allokeringspraktiken är en. Utvecklingen över tid har inneburit framför allt att ett mer renodlat synsätt på budgetering som en allokeringsmekanism har kommit att åtföljas av ett styrnings- och ledningsfokus. Detta kan i sin tur ses som en del i utvecklingen mot att ansvarsfrågor kommit att under de senaste decennierna i större utsträckning handla om att resultatet och effekterna av offentlig sektor uppmärksammas i större utsträckning.

Vid den offentliga sektorns första expansiva utbyggnadsfas fanns ett starkt fokus på allokeringsdimensionen. Ekonomi- och verksamhetsansvar var dels i stor utsträckning centraliserade, dels hölls de separerade. Utförande operativa verksamheter hade lite med finansiella prioriteringar eller beslut att göra. I den starka kritik som växte fram i och med 1980-talet kom tankar om lokal utvecklad demokrati, decentralisering av beslutsfattande och ett stärkt rättighets- och individfokus att leda till omdanande av styrnings- och ledningspraktiker samt former och fokus för ansvarsutkrävande. För att fånga de olika dimensionerna av budgetering bör tre sådana uppmärksammas (Douglas et al., 2020):

Resursallokeringsdimensionen: Det handlar om fördelningen av resurser till olika ändamål. Processen innefattar planering, prognoser och behovsbedömning. Politiker och förvaltningsledare använder denna process för att resursmässigt lägga grunden för verksamhetsbeslut. Budgetbeslut kommunicerar dessa avvägningar. Tidig budgetforskning fokuserade på denna allokeringsprocess.

Styrningsdimensionen: Denna del berör hur ansvar och ledning organiseras efter resursallokering. Genom hierarki och ansvarsfördelning omsätts budgetansvar och mål i praktiken. Frågor som behandlas inkluderar hur resurser fördelas inom verksamheter och hur flexibelt budgetansvariga kan hantera medel. Om uppmärksammande av den första dimensionen reser frågor kring hur resurser allokeras, reser den andra dimensionen frågor om hur de tas emot.

Ansvarsdimensionen: Här ligger fokus på att utvärdera effekten av allokerade resurser. Det inkluderar att granska om verksamheten håller sig inom budgetramar och hur effektivt medlen används. Budgeten skapar genom allokeringsbesluten en grund för att värdera hur resurserna använts, till vilka ändamål och om det skett på ett effektivt sätt.

De diskuterade dimensionerna av budgeten tillsammans med betonandet av vikten av att beakta budgeten som dels en del i en verksamhetkontext, dels en del i en styrningskontext utgör utgångspunkter för föreliggande studie och den analys som genomförs. Viktigt är också att uppmärksamma om modellen leder till inkrementalism eller stödjer omprövningar och huruvida den upplevs som legitim och rättvis.

Genomförande

Ambitionen har varit att genomföra en studie som fångar budgetarbetet i sin kontext varför en kvalitativ ansats tillämpats. Den huvudsakliga källan har utgjorts av underlag som genererats genom intervjuer tillsammans med en genomgång av befintliga dokument. Till det har viss övrig information inhämtats i form av statistik och finansiella data.

Intervjupersonerna valdes med syftet att ge en mångfacetterad bild över modellens uppbyggnad och de mål och ambitioner som var associerade med den. Vidare skedde urvalet för att generera en nyanserad bild av funktionalitet och effekter. Urvalet omfattade därför politiker, kommunchef, ekonomichef, förvaltningschefer och ekonomichefer på förvaltningar, samt andra individer som kunde förväntas bidra till en mer heltäckande bild. Sammantaget valdes 21 respondenter ut. Mot slutet av genomförandet av intervjuer upplevdes en ”mättnad” i bemärkelsen att ytterligare intervjuer gav allt mindre ny information.

Fokus ligger i studien på relationen i resursfördelningen som handlar om fördelning av resurser till de nämnder som tidigare var en del av stadsdelsorganisationen. För att möjliggöra ett djupare fokus på nämnderna valdes fyra ut: Grundskolenämnden, Individ och familjeomsorgsnämnden, Vård och äldreomsorgsnämnden samt Sociala omsorgsnämnden. Målet var att intervjua två politiker samt två tjänstemän på respektive nämnd.

Upplägget följer ett antal steg. Först sker en kartläggning som syftar till att specificera befintlig modell, samt identifiera uttryckta mål och ambitioner. I samband med detta söks också beskrivningar av eventuella genomförda eller planerade ändringar som skett sedan resursfördelningsmodellens införande. Därefter sker en studie av faktisk tillämpning och en kartläggning av funktionalitet och effekter. Avslutningsvis sker en fördjupad analys av resursfördelningsmodell i relation till övriga styrningspraktiker.

Budgeten i Borås Stads Styr och ledningssystem och ekonomi

I dokumentet Borås Stads Styr- och ledningssystem (Dnr: KS 2019-00294) beskrivs idén och strukturen kring styrning och ledning i kommunen. Formella regelverk betonas i beskrivningen men det finns också ett återkommande fokus på tillit. Budgeten ges en central roll i beskrivningarna:

Kommunfullmäktiges budget är det övergripande styrdokumentet och anger politiska prioriteringar samt tillgängliga resurser för det kommande året. Borås Stads budget utgör grunden för nämndernas och styrelsernas budget. Målstyrningen i budgeten utgår från det kommunala uppdraget (samhällsutvecklare och demokratiaktör, välfärdsaktör samt arbetsgivare) och visionens områden enligt bilden på sidan 5. I varje skärningspunkt tar Kommunfullmäktige fram de fokusområden som utgör politiska prioriteringar för att nå visionen och uppfylla det kommunala uppdraget. (s 7).

Beskrivningarna omfattar också budgetprocessen som beskrivs på följande vis gällande insatser och hållpunkter under året (sida 10):

”Analysdag – med fokus på helhet och framtida utmaningar på lång och kort sikt

Analysdagen är startskottet för budgetarbetet. Analysdagen är en dag där Kommunstyrelsen tillsammans med presidier för nämnder och bolag träffas för att skapa en bild över nuläget som utgångspunkt för budgetarbetet. Dagen innehåller bland annat omvärldsbevakning, jämförelser med liknande kommuner och en analys av Borås Stads resultat samt framtida utmaningar på lång och kort sikt.

Uppdragsdialog vår

Efter analysarbetet påbörjas den del av budgetberedningsarbetet som syftar till ett rambeslut i Kommunstyrelsen under juni månad.

En del av beredningsarbetet är uppdragsdialoger mellan representanter från Kommunstyrelsen och respektive nämnds presidium där berörda tjänstepersoner medverkar. Borås Stadshus AB håller motsvarande dialoger som en del i ägarstyrningen.

Dialogen innehåller bland annat omvärldsbevakning, jämförelser med liknande verksamheter och en analys av nämndens resultat.

Preliminärt rambeslut

I rambeslutet ska det tydligt framgå vilka ramförändringar som gjorts baserat på analys av tidigare utfall, kända intäktsförändringar, demografiska och verksamhetsmässiga förändringar. Kommunstyrelsen tar beslut om de preliminära ramarna i juni.

Nämndernas planeringsunderlag till beredning av Borås Stads budget

Utifrån de preliminära ramarna tar respektive nämnd fram en preliminär budget som används i beredning av Borås Stads budget samt för en preliminär planering av nämndens verksamhet.

Uppdragsdialog höst

Som en del i Kommunstyrelsens uppsiktsplikt och den fortsatta budgetberedningen hålls uppdragsdialoger. Dessa dialoger omfattar hur nämnderna kommer att utföra grunduppdraget och förutsättningar för att genomföra andra uppdrag under budgetåret. Borås Stadshus AB håller motsvarande dialoger som en del i ägarstyrningen.

Borås Stads budget

Budgetförslaget behandlas först i Kommunstyrelsen i slutet av oktober och därefter tar Kommunfullmäktige budgetbeslutet i slutet av november, utom vid valår när beslutet kan tas i december.

Nämndbudget

När Kommunfullmäktige tagit budgetbeslutet tar nämnderna fram en budget. Nämndernas budgetar skickas sedan till Kommunstyrelsen för återrapportering.”

Sammantaget ger dokumentet om styrnings- och ledningssystemet en bild av en utvecklad och integrerad idé kring styrning. Utöver mer övergripande ansvar och specificering anges inte mer detaljerade beskrivningar av ansvarsformer gällande exempelvis vad för sorts ekonomiska ansvarsenheter förvaltningarna är.

Kommunens och nämndernas budgetdokument

Kommunens budget anger mål och resursfördelning. Det finns ett mycket tydligt fokus på en god ekonomi. På tre ställen slås det fast att det ekonomiska målet är överordnat andra mål. Elva fokusområden specificeras som är övergripande till sin karaktär och i viss mån kan gälla alla nämnder och verksamheter (som fokus på tillit). En del är dock mer inriktade på vad som kan antas ligga inom en eller några förvaltningars kompetensområde. Det slås också fast att nämnderna själva väljer ut vilka fokusområden de vill ta sig an. Några specifika resursmässiga satsningar kopplade till fokusområdena anges inte. Inte heller förefaller det finnas någon systematisk uppföljning kring områdena i nyckeltal och verksamhetsmått. Dessa uttolkningar måste emellertid läsas med viss försiktighet eftersom flera av fokusområdena är av sådan karaktär att kommunen alltid ägnat ett stort fokus åt dem, som att arbeta förebyggande och främjande, eller att de helt enkelt är en återgivning av lag, exempelvis att sexuella trakasserier inte får förekomma. Rimligen finns det en styrning och fokus på dessa områden, men det framgår inte i budgetdokumentet.

En granskning av de fyra nämnder som valts ut i denna studie visar att de i väldigt olika utsträckning förefaller ha valt ut specifika fokusområden. I en nämndbudget tas det upp att de ska arbeta med fokus på tillit som alltså är ett av de definierade fokusområdena. I en annan nämnd lyfts det mer explicit fram ett antal områden. Någon direkt koppling till resursallokering sker dock inte. Det går också att konstatera att mycket av den verksamhet som beskrivs i respektive nämnds budget kopplat till kommunens fokusområden på något sätt motsvarar en eller flera dimensioner i de angivna fokusområdena.

Borås Stads ekonomiska utveckling

Sammantaget visar en nulägesbild och en tillbakablick på de närmast föregående åren att Borås Stads finansiella utveckling varit positiv. I Borås Stads årsredovisning för 2021 redovisades en positiv ekonomisk utveckling. Staden rapporterade ett överskott på 472 miljoner kronor, som till övervägande del berodde på att det blev en snabb och effektiv ekonomisk återhämtning efter pandemin som överträffande förväntningarna.

Realisationsvinster från mark- och fastighetsförsäljningar samt stadsbidrag för Covid-19-relaterade merkostnader bidrog till det höga resultatet. Detta starka ekonomiska läge medförde att kommunen fortsatt kan ha en solid kommunal verksamhet, mindre beroende av konjunktursvängningar (Borås Stad, Årsredovisning, 2021).

På nämndnivå visade även resultaten en tillfredsställande utveckling, med ett överskott på 64 miljoner kronor jämfört med föregående års underskott på 43 miljoner kronor. Hanteringen av pandemin ekonomiskt tillsammans med andra effekter påverkade särskilt Sociala omsorgsnämnden och Vård- och äldrenämnden, vilket resulterade i ett sammanlagt överskott på 92 miljoner kronor. Det positiva resultatet grundade sig i minskad användning av nämndernas tjänster under pandemin (Kommunstyrelsen, Ekonomiska ramar, 2023).

År 2022 präglades av Rysslands invasion av Ukraina, men trots detta redovisade Borås Stad ett ekonomiskt överskott på 150 miljoner kronor, inklusive avsättning till resultatutjämningsreserven. Resultatet på nämndnivå förbättrades också jämfört med föregående år och landade på +84 miljoner kronor (Kommunstyrelsen, Ekonomiska ramar, 2024). Kommunen har således haft en god ekonomisk utveckling men staden står även inför andra utmaningar i form av en kommande lågkonjunktur med hög inflation samt ökade kostnader (Borås Stad, Årsredovisning, 2022).

Beskrivningar av tillämpning och uppfattningar om olika aspekter

Beskrivningen som ges är att återgången till en sektorsorganisation för flera av verksamheternas resursallokering rent modellmässigt inte innebar en större förändring. Borås Stad hade hela tiden under stadsdelsorganiseringen tillämpat en resursallokeringsmodell som gav ekonomiska ramar till respektive sektor som sedan slogs samman till en sammanlagd resurstilldelning till respektive stadsdel. En operativt decentraliserad modell tillämpades dock som innebar att det inom respektive stadsdel kunde ske omfördelningar. Det senare skedde också.

Beskrivningen som ges är att vid övergången till en sektorsorganisation kunde de underliggande modellerna för att binda ramarna helt enkelt tas som utgångspunkt för respektive sektor. Konsekvensen blev ibland att resurser fick ”återföras” i bemärkelsen att där det inom en stadsdel skett en lokal omfördelning, exempelvis från äldreomsorg till skola, återgick resurserna till äldreomsorgen. Rent modell- och principmässigt beskrivs konsekvenserna för just resursfördelningen inte ha varit särskilt stora.

Budgetprocessen

Resurserna fördelas sedan 2018 till de verksamheter som tidigare utgjorde stadsdelar i en process där utgångspunkten är att de erhåller ekonomiska ramar. Dessa ramar ska sedan fungera som underlag för respektive förvaltning i deras planering för nästkommande års verksamhet. Utgångspunkten för de ekonomiska ramarna är framför allt förra årets tilldelning som en respondent sammanfattar det. Utöver det beaktas förändringar som kan ha skett under året eftersom det kan ha tillkommit resurser. Ibland har tillkommande resurser varit av engångskaraktär och då räknas de inte med i nästkommande års ram. Nämnderna får sina ramar i juni och det är detta som benämns planeringsunderlag.

En uppräknings sker av förra årets resurstilldelning där det beaktas att alla verksamheter har en kostnadsökning. Denna kompenseras på ett sätt där ökning av lönekostnader och ökning av andra kostnader än lön räknas upp enligt index och löneavtal. Utöver det tillkommer en volymdimension som för vissa verksamheter sker per automatik. Inom exempelvis förskola, grundskola och gymnasium där det finns en tydlig *volymbaserad målgrupp*, som identifieras per ålder. En prognos görs då för det nästkommande året. För äldre finns också en volymschablon som utgår från befolkningsprognos. Exempelvis genererar personer över 85 år mer resurser.

För andra verksamheter beskrivs kompensation för volymökningar mer som en bedömning och förhandling. Det kan handla om att det tillkommit eller planeras för ett nytt boende som innebär en tydlig kostnadsökning för verksamheten eller att det inom LSS-verksamheten tillkommit fler som är berättigade till stöd. Det betonas av flera intervjupersoner att den ram som går ut som planeringsunderlag i juni är ”opolitisk” och en ren beräkning enligt de principer som finns.

Parallellt med arbetet att bestämma ramar, ett arbete som egentligen pågår under hela våren, pågår processer med att "titta i backspeglarna" och värdera föregående års utfall både ekonomiskt och verksamhetsmässigt. En tjänsteman som representerar en nämnd beskriver det som att frågan ställs om hur det fungerar nu i verksamheten i relation till mål och kravbilder och vilka förändringar som skett eller betraktas som förestående. Det kan handla om nya lagkrav eller att ny verksamhet tillkommer som påverkar kostnadsstrukturen. Bilden som ges är att detta arbete sker i en dialog mellan tjänstemän och respektive nämnd men också med ansvarigt kommunalråd.

Tidigare benämndes ramen budget 1, men benämns nu planeringsunderlag. Utifrån det planeringsunderlag som går ut i juni sker en lokal hanteringen i respektive nämnd och förvaltning. I detta arbete möts de lokala planerna, prognoserna och avstämningarna som gjorts under våren med den ekonomiska ramens förutsättningar. I augusti beslutar sedan respektive nämnd om planeringsunderlaget, vilket skapar underlag för nästa steg i allokeringprocessen. I dessa beslut beskrivs vad som kan göras för de tilldelade medlen samt eventuella extraresurser som behövs. Dessa beskrivs som äskanden, även om fler respondenter betonar att de i kommunen inte arbetar med äskanden. En respondent menar att äskanden sker utifrån en bedömning av den övergripande situationen. I en tid när den finansiella situationen nu är mer utmanande måste en "pedagogisk" ansats anammas i kombination med väl avvägd argumentation kring mycket specifika ändamål. Det är alltså också under sommaren som politiken, på nämndnivå, i ett första steg kommer in och är mer aktiv i resursallokeringsprocessen.

Efter det att nämnderna är färdiga i augusti beskrivs det som att politiken på central nivå kommer in i processen: "*sätter sin prägel på budgeten*". I detta skede klargörs också andra förutsättningar som skatteprognos och budgetproposition samtidigt som ytterligare specificering av målvärden för budgetarbetet sker. Bland annat specificeras resultatambitioner och behov av buffert på grund av osäkerhet. Den slutgiltiga budgeten tas sedan under november av Kommunfullmäktige.

Kommunfullmäktige formulerar fokusområden som nämnderna har att förhålla sig till i budgetprocessen. Det har skett vissa förändringar i hur verksamheten styrs mot mål som formuleras av fullmäktige. En ny praktik som beskrivs är att nämnderna ska föreslå vilka fokusområden de ska anamma. Varje enhet ska definiera sitt grunduppdrag. I planeringsdokumentet anges att varje enhet ska koppla sitt grunduppdrag till Kommunfullmäktiges prioriterade områden, och välja ut några av dem att fokusera på, vilket är ett sätt att säkerställa kvaliteten. Bland respondenterna beskrivs inte denna förändring som särskilt omfattande. En respondent konstaterar att det i praktiken finns ett starkt fokus på behov i bemärkelsen att det lokalt finns ett tryck på att viss verksamhet ska bedrivas och upprätthållas. Beskrivningar ges också av att fullmäktige som kan styra genom direkta uppdrag gör detta i allt mindre utsträckning.

En uppdragsdialog sker två gånger om året med representanter så som nämndens presidium, förvaltningschef, förvaltningsekonom, ansvarigt kommunalråd, oppositionsråd, representanter från ekonomistyrningen centralt och kvalitetsavdelningen. Uppdragsdialogen beskrivs som fokuserad på ekonomin.

Överlag beskrivs processen för arbetet under året som inarbetad och kritiken vi möter är begränsad. Viss sådan förekommer dock, vilket redogörs för mer ingående längre fram.

Ramarnas rimlighet

En återkommande frågeställning i budgetsammanhang handlar om rimligheten i budgeten. Vi beskrev det i inledningen som att det handlar om frågan om budgeten ligger på rätt nivå för ett specifikt ändamål. Här ges olika svar i vår studie och flera är av uppfattningen att övergripande är det en rimlig allokering av resurser som görs.

Grunden för uppfattningen att nivåerna på resurserna som anslås är rimliga skiljer sig något åt. En respondent menar exempelvis att eftersom en god långsiktig ekonomisk utveckling uppvisats över tid har förmodligen tilldelningen hamnat på en rimlig nivå. En annan respondent menar i stället att det är vid jämförelser med andra kommuner som man erhåller en bild av rimligheten. Andra är snarare av uppfattningen att det helt enkelt är väldigt svårbedömt. Sedan finns det de som inte alls instämmer i att det sker en rimlig resurstilldelning. Det handlar främst om respondenter som representerar verksamheter som har svårt att klara sin ekonomi eller som menar att de inte får volymkompensation i den utsträckning som upplevs som rimlig. En respondent väljer att beskriva ramarna som ett ”arv” och menar att det är otydligt vad ramarna baseras på. Förvaltningen tar bara emot resurserna och förvaltar dem sedan. En respondent på en förvaltning beskriver det som att det är omöjligt att veta om resursallokeringen dels ligger rätt, dels om det resultat som uppnås är rimligt. Det blir en sammanvägd bedömning utifrån olika faktorer som om budget hålls, hur sjuktalet bland anställda ser ut och hur kvalitetsutvecklingen ter sig.

Modellen för att arbeta med resursfördelning har ett starkt fokus på kostnadsramar. Det för också med sig att det inte finns några inbyggda incitament för kostnadseffektivitet, enligt en respondent. Några mer utvecklade effektivitets- eller produktivitetsdiskussioner förekommer inte heller som en del i budgetprocessen. En källa till information om effektivitet är dock de jämförelsedata som finns tillgängliga, inte minst genom Kolada, och möjliggör att sätta den egna kommunens kostnadsnivå, för att ta ett exempel, i relation till andra. En centralt placerad respondent beskriver det som att sådana jämförelser visar att kommunen över lag ligger bra till. Flera av respondenterna som representerar förvaltningar hänvisar också till Kolada. En respondent som representerar en förvaltning framhåller exempelvis att de kostnadsmässigt ligger på en nivå som indikerar att de i alla fall inte får för mycket resurser till sin förvaltning.

Mål och ambitioner med upplägg för budget och resursfördelning

Det framgår inte av studien några mer explicita mål med modellen för budgetarbete och resursallokering. Bilden är dock relativt samstämmig, det finns ett fokus på ekonomi. En respondent beskriver det som: ... ”*det är djupt rotat det här med disciplinen då...att ha en stark ekonomi i botten*”. I budgeten för 2023 återspeglas som vi beskrivit fokus på ekonomi i de återkommande betoningarna på att ekonomin är överordnad andra mål.

Den bild som över lag ges är emellertid att resursfördelningsmodellen tas för given. Att den skulle vara kopplad till någon särskild målbild utöver sin funktion kopplad till fördelning av resurser uppges alltså ej.

Resursfördelning i en organisatorisk kontext

Modellen för att arbeta med budget och resursallokering sker alltid i en kontext där andra styrinitiativ pågår.

Ett sådant styrinitiativ är att Borås Stad introducerat en ny styr- och ledningsmodell, något vi också beskrev i föregående avsnitt. Allmänt beskrivs att Borås Stad strävar efter att arbeta med en decentraliserad styrning och ledning. Tillit är ett vanligt förekommande begrepp i olika dokument. Vissa respondenter beskriver utvecklingen som i linje med tillitsbaserad styrning och ledning. Färre mål och regler och policys med bestämda slutdatum är delar av denna idé. Tillit är också ett genomgående tema i Borås Stads styr- och ledningssystem.

Om den förändrade modellen för ledning och styrning lett till någon större ändring i praktiken är det flera respondenter som ställer sig tveksamma till. Flera menar dock att övergripande finns det en ambition att arbeta decentraliserat. En sak som också betonas av flera är att modellen för att arbeta med budget stödjer den decentraliseringsambition som finns. Resurserna som delas ut som en ram tillåter att den interna resursallokeringen inom respektive förvaltning kan ske utifrån lokala behov och prioriteringar. En respondent beskriver dialogen som sker kring satsningar, prioriteringar och avvägningar som central för att skapa en avvägd verksamhet i relation till de resurser som anslås:

Det går ju många varv om vi ska säga något positivt, så går det många varv, där många personer får vara med och även förvaltningen får vara med och generera förslag på hur man kan gå vidare och i den bästa av världar så innebär ju det att man går många varv att man skapar, att man får fram förbättringsmöjligheter och att man tröskar det lite grann och att det blir en process.

Det är framför allt på nämndnivå fokus för relationen mellan satsade resurser och verksamhet ligger. Det är där behov och avvägningar görs. I detta sammanhang menar en respondent också att övergången till en sektorsorganisation inneburit en förbättrad verksamhetsnära diskussion. I en stadsdelsorganisation blir det en mer övergripande diskussion eftersom nämnden har ett tydligare övergripande ansvar för flera olika verksamhetsområden. I den sektorsindelade organisationen blir det ett mer avgränsat fokus kring den specifika sektorns förutsättningar och de inblandade aktörerna har bättre kunskap och är mer insatta.

Kommunfullmäktige kan som det beskrivs i den övergripande modellen för styrning och ledning fatta inriktningsbeslut i form av fokusområden och särskilda uppdrag. Detta sker emellertid inte alltid i relation till resursfördelningsmodellen och föranleder en respondent att beskriva det som "parallella system".

Där man jobbar i fokusområden och sådant, man tar upp fokusområden och vad det ska innebära. Men man tar ju inga resurser kopplat till det. Och jag vet inte hur man skulle kunna jobba med mål och fokusområden om man inte avsätter resurser till det.

Det senare där Kommunfullmäktige pekar på vad som ska göras inom en verksamhet problematiseras främst i de fall detta sker utan någon extra resurstilldelning. Utan särskilda resurser för vad som upplevs som extra tillkommande verksamhet blir uppgiften då för nämnd och förvaltning att göra lokala omprioriteringar. Beskrivningar ges emellertid av att detaljnivå och mängden särskilda uppdrag minskat.

Den bild som förmedlas av organiseringen och praktiken kring budgetprocessen är att den ges en central roll i kommunens planering av ekonomi och verksamhet. Det beskrivs som att:

”Ekonomistyrningen här, har en väldigt stark ställning i Borås Stad, stark informellställning”. Detta avspeglas också i rutinerna för det formella arbetet genom att de som arbetar med budgeten centralt rapporterar direkt till Kommunstyrelsens politiker och majoriteten. Det avspeglas också genom att inte alla resurser allokeras omedelbart, vilket beskrivs möjliggöra en styrning med budgettilldelningar. Att ekonomin intar en så pass central ställning kompenserar enligt en respondent för att ekonomistyrningens formella regelverk i alla sina delar kanske formellt inte framstår som särskilt starkt.

Vi möter liten eller i princip ingen stark argumentation kring att det finns en orättvisa mellan olika nämnder i bemärkelsen att någon annan nämnd skulle erhålla orimligt mycket resurser i förhållande till den egna. Över lag framstår den centrala styrningen och samordningen som starkt avseende budgetprocessen. De krav som finns om att mer medel borde tilldelas den egna förvaltningen handlar i regel om att det finns vissa behov som är eftersatta eller att det skett en förändring i behov som inte uppräknings av den ekonomiska ramen tagit hänsyn till. Att dessa extra medel skulle tas från någon annan nämnds budget framförs ej. Inte heller någon bedömning om en sådan extra tilldelning skulle leda till en omprioritering till den egna verksamhetens förmån.

Uppfattningen att den centrala styrningen i vissa frågor är för svag uttrycks också. Ett sådant område rör digitalisering. Samtidigt som digitalisering påverkar alla är den centrala styrningen och samordningen för svag.

Uppfattningar om organisering av ansvar och uppföljning

En fråga handlar som vi beskrev i inledningen om hur det ekonomiska ansvaret tar sig uttryck, inte minst gäller det den formella ansvarsformuleringen. I alla nämnder med tillhörande förvaltningar finns ett tydligt krav på att eftersträva att få en budget i balans. Det finns ett tydligt fokus på ekonomi och som vi beskrivit sker det en systematisk uppföljning.

Nämnderna har skilda erfarenheter kring hur underskott hanteras, där Individ- och familjeomsorgsnämnden framhäver att de huvudsakligen haft underskott och att dessa vanligtvis avskrivs. En respondent formulerar det som att underskott "alltid skrivs av". Vid redovisning av överskott föreligger en restriktion där överskottet måste återbetalas och inte får behållas. Avvikande från detta mönster framgår i Grundskolenämndens uttalande, där det framgår att ett överskott bokförs som ett ackumulerat resultat, tillgängligt för anspråk vid kommande år. Detta beskrivs kunna användas för tillfälliga satsningar, men får inte vara nivåhöjande.

Vård- och äldreomsorgsnämnden har traditionellt sett redovisat betydande överskott under de senaste åren, emellertid uppvisar nämnden för första gången år 2023 ett underskott. I enlighet med de riktlinjer som fastställts i styrdokumenten konstateras dock att en handlingsplan bör initieras vid en förmodad underskottsprognos. Vård- och äldreomsorgsnämnden har betraktats som "den rika nämnden", menar en respondent. Denna uppfattning har medfört att nämnden inte bedömts vara i behov av ytterligare resurstilldelning, vilket har utgjort en svårighet under förhandlingarna om nya budgetanslag inför kommande år.

Enligt Grundskoleförvaltningen har det hittills inte förekommit något underskott på förvaltningsnivå. Om nämnden däremot överskrider budgetramen utan att man visar att man

vidtagit åtgärder skulle detta möjligen resultera i någon form av åtgärd enligt de beskrivningar som ges. Representanter för Individ och familjeomsorgen framför ett liknande resonemang och framhåller att om nämnden inte förmår upprätthålla budgetdisciplin ska en åtgärdsplan formuleras. När det gäller ansvar för underskott som riskerar att uppstå har det visat sig att nämnden inte har utkrävts ansvar för underskottet. I stället har man fokuserat på att förklara vad som ledde till underskottet och ge en rimlig förklaring till varför det uppstod. Sociala omsorgsnämnden har haft ett underskott under hela året och vid negativa resultat behandlas detta under planerings- och uppföljningssamtal som benämns uppdragsdialog. I detta sammanhang betonas även vikten av att utarbeta en åtgärdsplan för att adressera de identifierade utmaningarna.

Beskrivningarna visar att lite olika uppfattningar finns kring vad som gäller vid över- eller underskott, lika så att olika erfarenheter finns av att ha över eller underskott. En respondent menar att eftersänkta underskott och extrasatsningar tillsammans gör att modellen för resursfördelning i praktiken inte följs. En respondent gör följande kommentar:

Ja, eller den som inte har ordning på sin interna styrning eller kontroll, på sina avtal eller kontroll på pengarna. Den får extra, mer pengar, som de kan sprätta runt med utan att ha kontroll på dem.

Att en del medel kan tilldelas under året, ibland i form av äskanden om att få gå med underskott, beskrivs som ett otydligt system med risk för att de som inte håller sig inom sin ekonomiska ram, eller de som är bäst på att argumentera för sin verksamhet, erhåller mer resurser. En centralt placerad respondent menar att hålla sin budget är ett sätt att få vara ”i fred”. Det är när budgetavvikelser noteras och risker för underskott finns som det blir mer intensiva samtal kring verksamhet mellan förvaltning och centralt placerade tjänstemän. En respondent beskriver emellertid reglerna för vad som gäller om ett underskott görs som *väldigt otydliga*.

En risk som lyfts fram med att förvaltningarna inte får föra med sig överskott till nästa år, är att det kan leda till en kortsiktighet. För att undvika detta kan mindre verksamhetsoptimala beslut fattas. Detta för att konsumera de avsatta resurserna som annars vid årets slut upphör att vara tillgängliga. En respondent beskriver det som att det blir lite ”köpfest” i slutet av året. Till det ska läggas, som vi beskrivit, att om alla resurser inte förbrukas finns en risk för att det ska påverka nästkommande års tilldelning. Flera respondenter menar att denna ”årseffekt” i viss utsträckning finns, men att det över lag inte är något större problem. Vissa inköp och satsningar kanske görs i slutet av året, men omfattningen beskrivs som begränsad.

Något som flera respondenter lyfter fram är möjligheten till att arbeta mer med en flerårsbudget. Uppfattningarna går dock starkt isär kring om detta är bra eller dåligt. Vissa menar att det vore en bra lösning som skulle stärka långsiktigheten. Andra är mer negativt inställda.

De beskrivningar som görs indikerar att över lag uppfattas uppföljningen av ekonomi och verksamhet som välfungerande. Uppföljning sker bland annat två gånger per år då förvaltningar träffar Kommunstyrelsen i något som kallas uppdragsdialog. En respondent beskriver det:

Och sen har man ju haft något man har kallat för plupp på våren och hösten och nu kallar man det i stället uppdrags dialog för att man ska ha dialog då mellan både äldrenämnden och Kommunstyrelsen. Sen blir ju innehållet i utifrån mitt sätt... så är det ändå ganska likt så som det fungerade innan. Det är väldigt bra att vi har de här dialogerna för det blir ju en chans för oss att få prata direkt med Kommunstyrelsen.

Problematiseringar och styrkor

Vissa problematiseringar har lyfts fram ovan. Här beskrivs ytterligare några aspekter som problematiserades kopplade till resursfördelningen. På det följer en beskrivning av styrkor och fördelar med sättet att arbeta med resursallokering.

En sak i detta som lyfts fram och problematiserades rör den *interna servicen* som levereras genom ett köp- och säljsystem. Där upplevs kostnaderna öka mer än vad som ges i kompensation för kostnadsökningar i ramen. Detsamma gäller hyornas utveckling. En respondent som representerar en förvaltning beskriver det:

”En annan sak man kan fundera på. Det är de centrala kostnaderna för de servicebitar som finns. Där vi köper löneservice och dataservice. Vi har hyror via...vad gör de då? Då höjer de priserna på 14–15%, har de gjort i år. Då är det ju så att säga utförarnämnderna som får betala sparbetinget även för de här servicenämnderna. Om ni förstår vad jag menar. Det är också en fundering – Är det verkligen så det ska gå till i en kommun, tänker jag.”

Att dessa kostnader tillåts öka mer än andra som räknas upp i modellen beskrevs som orimligt. Det beskrevs också som oklart varför kostnaderna för dessa delar hamnar på den nivå de gör.

Några av nämnderna lyfter fram och problematiserar *volymuppräknningen*. Individ- och familjeomsorgsnämnden framhåller att “volymerna” inte tar hänsyn till de aktuella behoven. Det handlar om att modellen för att bestämma ”tyngd” i verksamheten är för grov och inte fångar skiftningar som sker och som skapar ett mer utmanande uppdrag. Exempel ges kopplat till SIS och HBV boenden. Även Vård- och äldrenämnden ges som exempel. Argument förs fram om att volymuppräknningssystemet måste förändras eftersom systemet för närvarande inriktar sig på 65-åringar, vilket inte anses vara den åldersgruppen som har störst behov utan volymuppräknningen borde påbörjas vid de personer som är 80 år.

En sak som problematiseras är *kortsiktigheten* som skapas av upplägget för budgetprocessen under året. Kommunfullmäktige fastställer nämndernas ekonomiska tilldelning som beskrivits i november. Detta anser flera respondenter är för sent eftersom handlingsutrymmet tenderar att bli för kort. En politiker beskriver:

Budgeten för år 2024, den tar vi i Kommunfullmäktige i november, 2023. Det är ganska sent, tycker jag, och det betyder att nämnderna tar sin budget i januari, 2024. Jag tycker att nämnderna borde ha klart sin budget redan under senhösten året innan.

En respondent som representerar en nämnd framför att det blir svårt att veta förutsättningarna eftersom nämnden bara får en månad på sig att göra justeringar. Med utgångspunkt i detta framhålls budgetprocessen som ineffektiv utan långsiktighet inbyggd i processen. Flera av respondenterna vill tidigarelägga budgetbeslutet och menar att man borde arbeta med tvåårsbudgetar eller flerårsbudgetar, för att få mer tid att planera sin verksamhet. För grundskolenämndens del skulle detta innebära att hela läsåret inryms.

Några av respondenterna anser även att sättet att arbeta med resursfördelning är *otydligt och att mål och ambitioner med upplägget är oklara*. En annan representant beskriver det som att det saknas en tydlig beskrivning av modellen och vad som ingår i den. Det lyfts också fram att resursfördelningsmodellen inte reviderar felaktigheter bakåt och att den inte tar hänsyn till de faktiska kostnaderna vid uppräknig, vilket gör att det blir oklart angående vad nämnden får pengar för.

Äskanden är ytterligare en komponent som lyfts fram av flera av nämnderna. En respondent från Individ och familjeomsorg framhåller att äskanden förekommer men hävdar samtidigt att man i Borås Stad uttryckt att man inte ska jobba med detta. Nämnden ska arbeta med en faktabaserad ram som bygger på korrekta underlag. Äskanden medför en viss stress eftersom nämnder och förvaltningar inte kan vara säkra på att tilldelas de medel som efterfrågats.

Några av respondenterna problematiserar organisationen med det som de upplever det stora antal fackförvaltningar. Detta leder till att för många har ett *för avgränsat fokus*. Detta beskrivs av någon som ett "stuprörproblem" som kommer med att man får en resurs för sin avgränsade delverksamhet. En annan beskriver det som att när alla medel fördelas ut i respektive ramar så återstår frågan om hur helhetsperspektivet ska stärkas.

Problematiseringarna som beskrivits ska inte tas som intäkt för att studien övergripande fångade ett starkt ifrågasättande av modellen. En respondent konstaterade att vi "vet ju vad vi har, och det mesta fungerar ju bra". Flera respondenter pekar också på fördelar med det sätt resurserna fördelas på.

En sådan fördel handlar om att det är en inarbetad process som skapar *förutsägbarhet*. Aktörerna i Borås Stad har kännedom om processen och att det sker få förändringar mellan åren, ger stabila förutsättningar. En annan fördel som lyfts fram är att det starka fokuset på ekonomi och att ramarna över lag hålls gör att verksamheten hela tiden måste prövas mot behov. Om nya uppstår måste det avgöras om medel ska äskas och om inte nya medel tillkommer måste omprioriteringar ske. Detta skapar enligt resonemanget en effektivisering av verksamheten.

En annan fördel beskrivs modellens lite "grova" karaktär vara. Det gör modellen *robust* och bidrar till den beskrivna förutsägbarheten. Den tar inte heller hänsyn till mindre avvikelser eller ändringar i exempelvis behov, vilket gör att den måste kompletteras, vilket leder till att, som en respondent beskriver det: "*den politiska processen får stå för att föra in verkligheten*".

Processen leder till att resursallokeringen blir *väl förankrad*. Att politiken tydligt kommer in i processen under året beskrivs som en av fördelarna med budgeten.

*Ja fördelen alltså. Man kan väl säga att budgeten den genomarbetas väldigt mycket. Varje parti tar ställning till budgeten. Många partier lägger egna budgetar och för fram egna förslag. Det är ett väldigt jobb med den här budgeten och det är en demokratiskt riktig budget tycker jag.
(Politiker)*

Det är en återkommande kommentar att processen där en bearbetning sker i flera varv är en styrka eftersom olika aktörer, både politiker som nämnts och tjänstemän på olika nivåer, kommer in i processen. Processen blir därmed ”dialogbaserad”.

En annan fördel, som också vidrörts tidigare, är att fokuset på ramar och det upplägg som finns för processen ger en bra *totalkostnadskontroll*. Utgångspunkten kan tas i prognoser om vilka resurser som faktiskt finns att tillgå och under hösten möjliggörs ytterligare justeringar allt eftersom ny information om förutsättningarna tillkommer.

Analys och slutsatser

Borås Stad tillämpar sedan ett antal år en sektorsorganisering med facknämnder. Ur ett resursfördelningsperspektiv beskrivs övergången inte ha varit särskilt dramatisk. Tvärt om förefaller de underliggande modellerna för att fastställa anslag i kommundelsorganisationen ha fungerat väl som utgångspunkt även för fördelning av resurser i det nygamla sättet att organisera verksamheten på. Nya ideal för organisering och ledning har också på senare tid anammats som går i linje med det som brukar beskrivas som tillitsbaserad styrning och ledning, vilket också lyfts fram i kommunens budgetdokument för 2023 och i dokumentet som beskriver Borås Stads styr- och ledningssystem.

Borås Stad tillämpar en modell för resursfördelning som kan beskrivas som traditionell. Fördelningen sker genom att ramar fastställs för nämnderna. Modellen för resursfördelning följer således principen om anslagsfinansiering. Ramarna fastställs genom en sammanvägning av prognoser kring volym, kostnadsökningar och löneökningar. Det samlade intryck som förmedlas är att det över lag är en accepterad modell som upplevs som legitim, även om det finns kritiska uppfattningar kring vissa dimensioner av modellen. Kritiken handlar emellertid ofta om att nivåerna på resurserna som allokeras borde ändras, snarare än om att modellen för resursallokering i sig borde revideras. Någon diskussion kring fördelning och prioritering mellan olika nämnder återspeglas inte i vårt material.

En underliggande problematik som beskrivs är emellertid ett ifrågasättande och ibland en okunskap om varför tilldelningen ser ut som den gör. Ett antal uppfattade problem och styrkor med resursfördelningen beskrevs i föregående avsnitt: Problem som lyfts fram inkluderar ökande kostnader för interna tjänster, brister i modellens förmåga att anpassa sig till skiftande behov och brister i budgetprocessen på grund av dess kortsiktighet. Dessutom nämns oklarheter i resursfördelningsmodellen och organisatoriska utmaningar. Å andra sidan, identifieras styrkor såsom förutsägbarhet och stabilitet i den etablerade processen, dess fokus på ekonomisk disciplin och effektivitet, samt dess robusthet och politisk förankring. Totalkostnadskontroll och en dialogbaserad process ses också som positiva aspekter.

Nedan redogör vi mer utförligt för ett antal centrala observationer med grund i de utgångspunkter som beskrevs i inledningen.

Resursallokering, organisering och ansvar

Vi konstaterade i rapportens inledande ramverk att resursallokering bör förstås dels i relation till övriga dimensioner av budgetering och i relation till övriga styrnings- och organiseringspraktiker. Utöver det påpekades också vikten av att beakta samspelet mellan formella och informella strukturer. Sett utifrån detta ramverk går det att peka på några iakttagelser.

Resursfördelning, styrning och ansvar

Vi har redan beskrivit att resursallokeringsprocessen kan beskrivas som väl etablerad och väl fungerande sett till hur processen förlöper under året. Även om alla inte fullt ut verkar ha vetskap om varför en viss mängd resurser fördelas till en viss förvaltning förefaller alla känna väl till de olika stegen i processen. Viss kritik riktas mot upplägget för arbetet under året, bland annat den nämnda korta planeringstiden, men mer omfattande kritik eller förslag på ändringar ges inte. Beskrivningarna indikerar en försiktighet vid bestämmande av det totala ekonomiska utrymmet för kommande år. Ramarna bestäms så att viss marginal finns för att hantera ändrade förutsättningar. Över huvud taget förmedlas en bild av centralt placerade politiker och tjänstemän som tar ett stort ansvar för kommunens ekonomi. Grundprincipen för hur ramarna bestäms gör att det blir en stark koppling till föregående års förutsättningar. Förutom uppräknningar sker ändringar i princip bara på marginalen.

Lika centralt för budgetprocessen som allokeringen av resurser är hur verksamheten styrs. Det i bemärkelsen hur styrning, organisering och ledning ger förutsättningar i relation till principerna för allokering av resurser. Vi beskrev det som att uppmärksamma den resursmottagande sidan. Borås Stad arbetar med en decentraliserad modell där mycket av prioriteringar och verksamhetsnära avgöranden tas lokalt i nämnderna. Ansvar, befogenheter och realistiska förutsättningar följs också åt i den decentraliserade modell som tillämpas. Vissa avsteg beskrivs som kan handla om att Kommunfullmäktige fattar beslut om uppdrag utan särskild resurstilldelning, eller för den delen att andra faktorer gör att det lokala ibland upplevs som mindre rimligt. Över lag förefaller emellertid tanken om en decentraliserad organisation följas konsekvent.

Vad gäller organisering av formellt ekonomiskt ansvar beskrivs det som mer otydligt för förvaltningarna. Dessa är inte resultatenheter med ett balansansvar i bemärkelsen att de får föra med sig både över- och underskott till nästkommande år. Snarare fungerar de som kostnadsenheter i bemärkelsen att de har ett ansvar att hålla kostnaderna inom de angivna ramarna under innevarande budgetår. Helt tydlig är emellertid inte ansvarsbilden. Ibland kan medel vid överskott få föras med till nästkommande år, men beskrivningar skiljer sig åt hur överskott hanteras. Beskrivningar ges också av att man kan äska att få gå med ett visst underskott. Vi har också beskrivit att vissa underskott tenderar att skrivas av, något som kan uttolkas som att det finns en gemensam förståelse kring att rambetingelserna inte är rimliga.

Den tredje dimensionen av budgetprocessen vid sidan om resursallokering och styrning handlar om ansvarsutkrävande. Vi har redan beskrivit vissa otydligheter gällande förvaltningarnas ansvar kopplat till över- och underskott. Samstämmiga beskrivningar ges emellertid av att det i kommunen finns ett starkt fokus på en balanserad ekonomi. Detta avspeglas i att avsteg leder till en intensivare dialog emellan kommunledning och förvaltning. Vad gäller både planering och uppföljning så sker detta i relationen mellan förvaltningar och kommunledning framför allt i relation till ekonomin. Väl utvecklade rutiner beskrivs, som följs under året avseende uppföljning.

Sammantaget observerar vi en väl etablerad resursallokeringsprocess som sker med en betoning på totalkostnadskontroll och viss försiktighet. Detta sker i en decentraliserad modell som ger lokala förutsättningar. Rutiner kring över- och underskott är inte helt entydiga utan hanteringen bygger på ett samspel mellan kommunen centralt och lokal förvaltning. En samlad slutsats är därför att det snarare är den informella ordningen och organiseringen kring

ekonomifrågor som garanterar en balanserad ekonomi än en utvecklad formell ansvarsstruktur. Den samlade slutsatsen är att resursallokeringen är en stabil, välfungerande och legitim process. Ett formellt och informellt samspel finns som stödjer ett starkt fokus på en balanserad och god ekonomi.

Resursallokering i en styrningskontext

I det inledande avsnittet betonades också vikten av att belysa budgeten som en styrningsaktivitet bland många som kan förväntas pågå. Detta kan belysas genom att diskutera styrningsrelationerna dels vertikalt, det vill säga hur styrningen integreras hierarkiskt, dels horisontellt i betydelsen hur olika styrinitiativ integreras med varandra.

Vi observerar en stark hierarkisk integration av ekonomistyrningen i en snäv bemärkelse. Konstaterandet av att det finns en tydlig uttalad ambition från Kommunfullmäktige att överordna ekonomin avspeglas också i väletablerade rutiner och det beskrivna samspelet. Med den decentraliserade modellen är det sedan upp till varje förvaltning att göra verksamhetsmässiga avvägningar. Att det är relevant att tala om ekonomistyrning i en snäv bemärkelse beror på att relationen mellan ekonomi och verksamhet är svag och mål, uppdrag och fokusområden som formuleras av fullmäktige beskrivs som ”parallell” till och frikopplad från budgetprocessen. Den granskning av dokument som gjorts pekar i samma riktning. Resursallokeringen är därmed svagt horisontellt integrerad med andra styrinitiativ.

Sammantaget utgör resursfördelningsmodellen i sig inte en integrerad del i en övergripande styrningskontext. I stället ska resursfördelningen förstås som ett av flera styrinitiativ som pågår. Resursfördelningen fungerar därmed endast avseende ekonomin som en länk mellan den operativa och den strategiska nivån. Något stöd för förverkligandet av de av fullmäktige fastslagna fokusområdena förefaller inte att ges. Det måste i sig inte vara problematiskt men förutsätter kompletterande styrning.

Risker och utmaningar

Principer och rutiner för resursfördelning har beskrivits tillsammans med problematiseringar som lyfts fram. En grund ges också för att resonera kring det vi väljer att beskriva som risker. Alla sätt att organisera och styra kommer med för- och nackdelar. Här sker därmed ett resonemang som pekar på det som kan beskrivas som ”baksidan” av det nuvarande sättet att allokerar resurser på. Det måste alltså inte nödvändigtvis vara aktualiserade problem.

En första risk med den befintliga modellen för arbete med budget och resursallokering är den beskrivna förlitan på det i vissa delar informella politiska ansvarstagandet för processen. Modellen för arbetet har tjänat kommunen väl, vilket avspeglas i en positiv ekonomisk utveckling. Med ett politiskt landskap som i större utsträckning kännetecknas av mindre stabila majoriteter bör frågan ställas hur robust modellen är utifrån ett sådant perspektiv.

En andra risk handlar om det som inom budgetforskningen brukar benämnas inkrementalism, det vill säga att omprövningar sker i begränsad utsträckning, vilket vi beskrev som ett vanligt budgetproblem. Risken handlar därför om hur rimlig den resurstilldelning som sker är. Budgeten bygger i Borås Stad enligt grundprincipen vidare på föregående års tilldelning (ibland med en inbyggd volymkompensation). Föregående års resursallokering och ramar tas

i stor utsträckning som utgångspunkt för nästkommande år. Omprövningar beskrivs också framför allt ske efter dialog kring behov av nya satsningar och inga exempel ges på nedrevideringar utöver allmänna sparbetning. Några incitament mot hög inre och/eller yttre effektivitet skapas inte av resursfördelningsmodellen i sig och inte heller som det förefaller av annan styrning eller uppföljning av förvaltningarna.

En tredje risk rör resursallokeringens roll i styrningsrelationen mellan fullmäktige och förvaltningar. Styrningsambitioner återspeglas i budget där fokusområden och mål specificeras, men utan att koppla det till vilken förvaltning som ska ta sig an dem eller vilka de ekonomiska förutsättningarna är för dem. På förvaltningsnivå står det fritt att prioritera enligt den decentraliserade ansvarsmodell som råder. Att mål, uppdrag och fokusområden formuleras av fullmäktige utan starkare koppling till resursallokeringen är emellertid ett exempel på att modellen inte fullt ut stödjer i styrning kopplat till politiska viljeyttringar. Omprövningar ur ett effektivitetsperspektiv blir också svaga i den befintliga modellen. Risker handlar därmed om att styrning inte samspelar och att vissa dimensioner inte styrs.

En fjärde risk är att upplägget för arbetet med budget får ett för starkt kortsiktigt fokus. Tidsperspektivet problematiseras på olika sätt i beskrivningarna. Ett handlar om de problematiseringar som gjordes av att tiden för planering av åtgärder och ändringar blir för kort när beslut om tilldelning av ramar sker senare på hösten. Det kan föras samman med beskrivningarna av ett starkt fokus på det innevarande årets resurstilldelning. Incitamentsstrukturen verkar därmed för ett kortsiktigt fokus på innevarande år. Ett år som det finns tidsmässigt begränsade förutsättningar att planera på grund av sent angivna ramar. Detta försvårar strukturella åtgärder som tar tid att planera och genomföra. Tillsammans med beskriven inkrementalism kan budgetprocessen därmed riskera att ha konserverande effekter.

Sammantaget

Bedömningen blir sammantaget inte helt väsensskild den som skedde för tio år sedan i rapporten *En modell i centrum*. I huvudsak observerar vi en välfungerande modell för resursfördelning. Det är också en modell som sätts i centrum i bemärkelsen att det finns ett tydligt och snävt fokus kring måluppfyllelsen kring ekonomi som beskrivs som överordnad. Modellen med att utifrån en försiktigt bestämd ram för helheten fördela resurser till respektive förvaltning ger utrymme att utifrån dialog avgöra relevans i tillkommande satsningar eller kompensation för oförutsedda händelser. Precis som då kan också konstateras att formuleringen av ekonomiskt ansvar inte är helt tydlig på förvaltningsnivå.

En slutsats är därför att modellen som tillämpas för resursfördelning är stabil, skapar förutsägbarhet och förutsättningar för en balanserad ekonomi för kommunen som helhet. En indikator på det senare är att Borås Stad haft en stabil och positiv ekonomisk utveckling.

Vi har också pekat på några risker som kan vara värda att beakta i ett framtida utvecklingsarbete:

- 1) Försliten på informellt politiskt ansvarstagande, vilket kan vara problematiskt i ett instabilt politiskt landskap.
- 2) Inkrementalism i budgetprocessen ger bristande förutsättningar för omprövningar av effektivitet.

- 3) Svag koppling mellan resursallokering och politiska mål i styrningen, vilket kan leda till bristande samspel och effektivitet.
- 4) Ett kortsiktigt fokus i budgetarbetet, med begränsad tid för planering och risk för konserverande effekter.

Till slutsatsen kan därmed också läggas att det finns risker med det sätt resurserna allokeras på och att dessa kan komma att aktualiseras på grund av förändringar i verksamheten; ändringar i sammansättningen och samspelet mellan aktörer i kommunen; samt ändrade omvärldsbetingelser.

Ett resonemang har också utvecklats kring hur pass integrerad resursfördelningen är med styrningskontexten i övrigt. I anslutning till det konstaterades det att integrationen är låg, vilket är i linje med konstaterandet att det finns ett snävt fokus kring ekonomistyrningen. Detta kan emellertid leda till att riskerna under punkt tre accentueras, att vissa dimensioner av kommunens verksamhet inte styrs som avsett eller i linje med uttryckta ambitioner. Detta för oss över till ett avslutande resonemang kring resursallokering i styrningskontexten.

En modell för tillitens tidevarv?

Borås Stad har i likhet med en stor andel kommuner tagit sig an ett arbete med att ändra och anpassa styrning och ledning efter de principer som beskrivs i det som benämns tillitsbaserad styrning och ledning (TBSL). Från början har denna rörelse inte handlat särskilt explicit om ekonomistyrningsprinciper. En mer generell kritik har funnits i rörelsen mot prestationsersättning och fokus på hård uppföljning av många nyckeltal. TBSL har beskrivits som att handla om: tillit, medborgarfokus, helhetssyn, handlingsutrymme, stöd, kunskap, öppenhet och långsiktighet (Bringselius, 2021). På senare tid har emellertid diskussionen både aktualiserats och utvecklats. Bland annat beskriver en rapport (Siverbo, 2023) att TBSL förefaller förknippas med tankar om anslagsfinansiering som en lämplig modell för resursallokering.

Den genomförda studien indikerar att en anslagsfinansieringsmodell som bygger på att ramar anslås till förvaltningar med en hög grad av decentralisering ligger väl i linje med vissa av de angivna principerna. Exempelvis gynnas ett lokalt handlingsutrymme eftersom beslut om prioriteringar och avvägningar förs ner till förvaltningsnivå. Detta sker också samtidigt som antalet av fullmäktige specificerade uppdrag minskat. Å andra sidan finns det inget som talar för att långsiktighet eller helhetssyn stärks eller gynnas av det befintliga sättet att arbeta med budgetering och resursfördelning. Tvärt om leder som vi beskrivit snarast det aktuella sättet mot ett fokus på det innevarande budgetåret. Den tydliga fördelningen till fackförvaltningar kan inte heller antas leda till eller stärkta samarbete mellan förvaltningar, något som det fanns tydligare ambitioner med att gynna i kommundelsorganiseringstanken.

Sammantaget kan vi konstatera att vissa dimensioner av det som benämns TBSL gynnas. Det nuvarande sättet att fördela resurser på är i linje med en decentraliseringsambition. Det finns också som beskrivits inslag av dialog och förhandling i upplägget som mycket väl kan väga upp för att sättet att fördela resurser och organisera ansvar på snarast kan antas leda till kortsiktighet. Oavsett hur väl modellen stödjer TBSL förefaller Borås Stad kännetecknas av förtroendefulla relationer med en gynnsam dialog.

Litteratur

- Anthony, R. N., Johansson, G., & Samuelson, L. A. (1990). *Administrativ styrning: om ekonomistyrning i decentraliserade organisationer*: Studentlitteratur.
- Bourmistrov, A., & Kaarbøe, K. (2013). From comfort to stretch zones: A field study of two multinational companies applying “beyond budgeting” ideas. *Management Accounting Research*, 24(3), 196-211. doi:<https://doi.org/10.1016/j.mar.2013.04.001>
- Bringselius, L. (2021). Tillit. Introduktion till tillitsforskningen. In L. Bringselius (Ed.), *Tillit och omdöme. Perspektiv på tillitsbaserad styrning*. Lund: Studentlitteratur.
- Douglas, S., Overmans, T. J. J. o. P. B., Accounting, & Management, F. (2020). Public value budgeting: propositions for the future of budgeting.
- Franco-Santos, M., & Otley, D. (2018). Reviewing and Theorizing the Unintended Consequences of Performance Management Systems. 20(3), 696-730. doi:<https://doi.org/10.1111/ijmr.12183>
- Kastberg, G., & Lagström, C. (2019). Processes of hybridization and de-hybridization: organizing and the task at hand. *Accounting, auditing and accountability journal*, 32(3), 710-725.
- Malmi, T., & Brown, D. A. (2008). Management control systems as a package— Opportunities, challenges and research directions. *Management Accounting Research*, 19(4), 287-300. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.mar.2008.09.003>
- Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977). Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology*, 83(2), 340. doi:doi:10.1086/226550
- Otley, D. (2016). The contingency theory of management accounting and control: 1980–2014. *Management Accounting Research*, 31, 45-62. doi:<https://doi.org/10.1016/j.mar.2016.02.001>
- Siverbo, S. (2023). *Tillitsbaserad styrning och ledning i kommuner och regioner*. Retrieved from

Katrín Kjellberg
HandläggareDatum
2024-02-19Instans
Sociala omsorgsnämnden
Dnr SON 2023-00174 1.1.3.1

Kommunfullmäktiges uppdrag utanför budget 2023: Utredning om stöd till anhöriga för personer som lever i kriminalitet

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden beslutar att godkänna genomförd utredning, Stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet, med de rekommendationer om utveckling som ges samt översänder utredningen till Kommunstyrelsen.

Sammanfattning

I Borås Stad har Arbetslivsnämnden (ALF), Individ – och familjeomsorgsnämnden (IFO), vård- och äldrenämnden (VÄF) och Sociala omsorgsnämnden (SOF) fått i uppdrag att, i samarbete med organisationen Solrosen¹, utreda hur anhörigstödet skulle kunna utvecklas för dem som har närstående inblandade i kriminalitet. Samordningsansvar för utredningen har getts till IFO. Uppdraget innefattar en kartläggning av det befintliga stödet, både inom staden och hos civilsamhället, samt att föreslå eventuella förbättringar. En viktig del av uppdraget är att utreda samverkan mellan staden och Solrosen för att förstärka stödet för anhöriga till personer som lever i kriminalitet. Frågeställningar inkluderar tillgängligt stöd, behov av utveckling, och möjligheter att förstärka samarbetet med Solrosen.

Utredningen betonar behovet av att se anhörigperspektivet som en integrerad del av socialtjänstens arbete och att skapa en ökad medvetenhet om stödmöjligheter för anhöriga till personer i kriminalitet. Utredningen föreslår att en målgruppsanpassad nätverksstruktur etableras, involverande anhörigstödet, IFO, Solrosen och eventuellt andra aktörer som polis och kriminalvård. Utredningen fokuserar även på hur anhörigstödet i Borås Stad kan utvecklas för dem vars närstående är inblandade i kriminalitet. Slutsatserna innefattar rekommendationer om att höja kunskapen kring barn som anhöriga till frihetsberövade föräldrar, stärka samverkan via nätverk och att erbjuda tydlig information om stödresurser på stadens webbplats.

Sammanfattningsvis rekommenderar utredningen följande:

¹ Organisationen Solrosen arbetar för att ge stöd till barn och unga som har eller har haft en frihetsberövad familjemedlem.

- Varje enskild nämnd har eget ansvar för att anhörigperspektivet är integrerat i förvaltningarnas verksamheter.
- Öka kunskap om att vara barn med frihetsberövad förälder, exempelvis genom att ta del av Solrosens kunskapsstöd.
- Upprätta ett målgruppsanpassat nätverk, där IFO tillsammans anhörigstödet är sammankallande.
- Samla information på boras.se om vart man som anhörig till närstående som lever i kriminalitet kan vända sig för att få stöd.

Beslutsunderlag

1. Utredning av stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet
2. Kommunfullmäktiges skrivelse: Svar på motion av Olle Engström (SD):
Utveckla stödet för anhöriga till kriminella

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen

Yvonne Persson
Ordförande

Magnus Stenmark
Förvaltningschef

Peder Englund
Handläggare
033 357755

Datum 2023-04-03
Instans **Kommunstyrelsen**
Dnr KS 2022-00216 1.1.1.1

Kommunfullmäktige

Svar på motion av Olle Engström (SD): Utveckla stödet för anhöriga till kriminella

Kommunstyrelsen föreslår Kommunfullmäktige besluta

att ge nämnderna inom det sociala klustret (Arbetslivsnämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Vård- och äldreomsorgsnämnden och Sociala omsorgsnämnden) i uppdrag att gemensamt, och i nära samarbete med organisationen Solrosen, utreda hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella
att därmed anse motionen besvarad.

Reservation

Mot beslutet reserverar sig Andreas Exner (SD) och Kristian Silbvers (SD) till förmån för sitt yrkande.

Sammanfattning

Olle Engström, Sverigedemokraterna (SD) har vid Kommunfullmäktiges sammanträde 2022-02-24 lämnat in en motion om att utveckla stödet för anhöriga till kriminella och föreslagit Kommunfullmäktige besluta att lämplig nämnd utreder hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella.

Motionen har skickats på remiss till Arbetslivsnämnden, Fritids- och folkhälsonämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Sociala omsorgsnämnden, Vård- och äldreomsorgsnämnden, Svenska kyrkan samt till Solrosen. Samtliga utom Svenska kyrkan har lämnat sitt yttrande till motionen.

Samtliga av de svarande har tillstyrkt motionen och menar att frågan bör utredas. Dock påpekar Vård- och äldreomsorgsnämnden och Individ- och familjeomsorgsnämnden att frågan berör samtliga nämnder i det sociala klustret och frågan behöver därför utredas gemensamt av de fyra nämnderna. Fritids- och folkhälsonämnden framhäver Solrosens arbete och anger att samarbetet mellan Borås Stad och Solrosen bör utvecklas ytterligare i kombination med att samarbetet med befintliga verksamheter i staden utvecklas.

Kommunstyrelsen föreslår därför att nämnderna inom det sociala klustret (Arbetslivsnämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Vård- och äldreomsorgsnämnden och Sociala omsorgsnämnden) får i uppdrag att gemensamt, och

i nära samarbete med organisationen Solrosen, utreda hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella samt att motionen därmed anses besvarad.

Ärendet i sin helhet

Olle Engström (SD) har vid Kommunfullmäktiges sammanträde 2022-02-24 lämnat in en motion om att utveckla stödet för anhöriga till kriminella. I motionen beskriver motionären vikten av att ge stöd till anhöriga som enligt forskning drabbas på liknande sätt som de dömda själva. I motionen beskrivs det anhörigstöd som finns i Borås Stad i dag, vilket framför allt är organiserat under Vård- och äldrenämnden men är mer inriktat mot sjukdom, missbruk, psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar.

Vidare anges i motionen att det finns ett visst stöd till anhöriga till kriminella i vårt civilsamhälle. Solrosen, som bedrivs med ekonomiskt stöd från bland annat Borås Stad, är en sådan organisation.

Motionären anser att det är uppenbart att Borås Stad behöver kraftsamla och stärka insatser och stöd för anhöriga till kriminella i sin egen organisation eller genom ett utvecklat samarbete med föreningar eller andra organisationer. I motionen anges att det ytterst handlar om att i samtal stötta anhöriga i att finna modet att konfrontera sitt barn samt att ge god information kring vilka hjälpinsatser som finns tillgängliga. Även bör möjligheten till anonymitet ses över för en trygg process.

Motionen har skickats på remiss till Arbetslivsnämnden, Fritids- och folkhälsonämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Sociala omsorgsnämnden, Vård- och äldrenämnden, Svenska kyrkan samt till Solrosen. Samtliga utom Svenska kyrkan har yttrat sig över motionen.

Arbetslivsnämnden tillstyrker motionen och ser positivt på att utveckla anhörigstödet för anhöriga till kriminella. Nämnden anser att frågan behöver utredas för att hitta lämpliga insatser samt hos vilken nämnd frågan ska ligga.

Fritids- och folkhälsonämnden tillstyrker att lämplig nämnd utreder hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella. I sitt svar beskriver nämnden den ideella föreningen Solrosens verksamhet (se vidare under Solrosen) som arbetar uppsökande via kriminalvården och ger bland annat samtalsstöd på häkten, anstalter och inom frivården. Nämnden stödjer föreningen Solrosen ekonomiskt och nämnden menar att samarbetet mellan Borås Stads verksamheter och Solrosen behöver utvecklas ytterligare i kombination med att samarbetet med befintliga verksamheter i staden utvecklas.

Individ- och familjeomsorgsnämnden tillstyrker motionen och i sitt svar återger vad motionären anfört i motionen. Nämnden ser ett behov av att utreda hur anhörigstödet till kriminella är ordnat och hur det kan utvecklas. Nämnden

anser vidare att frågan behöver utredas gemensamt av nämnderna i det sociala klustret.

Sociala omsorgsnämnden har tillstyrker motionen.

Vård- och äldreomsorgsnämnden tillstyrker motionen och att frågan måste utredas gemensamt av nämnderna i det sociala klustret. I sitt svar anger nämnden att de har ansvar för anhörigstöd i Borås Stads vilket är till för alla personer, oavsett ålder, som stödjer eller hjälper en person som har missbruks- eller beroende-problem, långvarig sjukdom, psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning. Det kan vara en familjemedlem, släkting eller god vän och den anhöriga behöver inte bo med personen för att hen ska räknas som anhörig. Sedan 2021 omfattar anhörigstödet även barn och unga under 18 år. Nämnden anger också i sitt svar att alla som arbetar med anhörigstöd har tystnadsplikt.

Att utveckla anhörigstödet till att även omfatta anhöriga till kriminella är enligt nämnden en fråga som rör alla nämnder i det sociala klustret och behöver därför utredas gemensamt av de fyra nämnderna i det sociala klustret.

Solrosen tillstyrker motionen utifrån en önskan om att utveckla samarbetet med Borås Stad så att den samlade kunskapen och erfarenheten inom området kommer barn och familjer i Borås till godo och bättre kan svara på det stora behov som finns. Solrosen har lång erfarenhet och ett gott samarbete med staden och är redo för att utveckla och utöka arbetet i Borås.

Kommunstyrelsens ställningstagande

Kommunstyrelsen delar motionärens uppfattning om vikten av att utveckla stödet för anhöriga till kriminella. Samtliga remitterade nämnder samt organisationen Solrosen tillstyrker motionen och Kommunstyrelsen delar Arbetslivsnämnden och Individ- och familjeomsorgsnämndens uppfattning om att frågan berör samtliga nämnder i det sociala klustret och behöver utredas gemensamt av dessa nämnder, i nära samarbete med organisationen Solrosen.

Kommunstyrelsen föreslår därför att nämnderna inom det sociala klustret (Arbetslivsnämnden, Individ- och familjeomsorgsnämnden, Vård- och äldreomsorgsnämnden och Sociala omsorgsnämnden) får i uppdrag att gemensamt, och i nära samarbete med organisationen Solrosen, utreda hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella samt att motionen därmed anses besvarad.

Beslutsunderlag

1. Motion: Utveckla stödet för anhöriga till kriminella
2. Yttrande från Fritids- och folkhälsonämnden 2022-08-23
3. Yttrande från Arbetslivsnämnden 2022-08-29
4. Yttrande från Individ-och familjeomsorgsnämnden 2022-08-29
5. Yttrande från Sociala omsorgsnämnden 2022-08-29
6. Yttrande från Vård- och äldreomsorgsnämnden 2022-08-30
7. Yttrande från organisationen Solrosen 2022-08-31

Samverkan Olle Engström (SD)

"[Klicka och skriv här]"

Kommunfullmäktiges beslut expedieras till

1. Fritids- och folkhälsonämnden/ff.diarium@boras.se
2. Individ- och [familjeomsorgsnämnden/ifon.diarium@boras.se](mailto:familjeomsorgsnamnden@ifon.diarium@boras.se)
3. Sociala [omsorgsnämnden/Son.diarium@boras.se](mailto:omsorgsnamnden/Son.diarium@boras.se)
4. Vård och [äldrenämnden/van.diarium@boras.se](mailto:aldrenamnden/van.diarium@boras.se)
5. Arbetslivsnämnden/aln.diarium@boras.se
6. Solrosen Borås/solrosen@raddningsmissionen.se

Ylva Lengberg
Kommunalråd

Peder Englund
Avdelningschef

RAPPORT

Datum
2023-11-06

Sida
1(15)

Utredning av stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet

Sammanfattning

I Borås Stad har Arbetslivsnämnden (ALF), Individ – och familjeomsorgsnämnden (IFO), vård- och äldrenämnden (VÄF) och Socialomsorgsnämnden (SOF) fått i uppdrag att, i samarbete med organisationen Solrosen, utreda hur anhörigstödet skulle kunna utvecklas för dem som har närstående inblandade i kriminalitet. Samordningsansvar för utredningen har getts till IFO. Uppdraget innefattar en kartläggning av det befintliga stödet, både inom staden och hos civilsamhället, samt att föreslå eventuella förbättringar. En viktig del av uppdraget är att utreda samverkan mellan staden och Solrosen för att förstärka stödet för anhöriga till personer som lever i kriminalitet. Frågeställningar inkluderar tillgängligt stöd, behov av utveckling, och möjligheter att förstärka samarbetet med Solrosen.

Utredningen betonar behovet av att se anhörigperspektivet som en integrerad del av socialtjänstens arbete och att skapa en ökad medvetenhet om stödmöjligheter för anhöriga till personer i kriminalitet. Utredningen föreslår att en målgruppsanpassad nätverksstruktur etableras, involverande anhörigstödet, IFO, Solrosen och eventuellt andra aktörer som polis och kriminalvård . Utredningen fokuserar även på hur anhörigstödet i Borås Stad kan utvecklas för dem vars närstående är inblandade i kriminalitet. Slutsatserna innefattar rekommendationer om att höja kunskapen kring barn som anhöriga till frihetsberövade föräldrar, stärka samverkan via nätverk och att erbjuda tydlig information om stödresurser på stadens webbplats

(Ovan sammanfattning är AI-genererad)

Innehåll

Sammanfattning	2
Innehåll	3
1 Inledning och bakgrund	4
2 Uppdrag och syfte	5
3 Beskrivning av nuläge	6
3.1 Stöd till anhöriga och anhörigperspektivet inom socialtjänsten.....	6
3.2 Barn som anhöriga till föräldrar i kriminalitet	7
3.3 Stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet?	8
3.4 Anhörigstödet i Borås Stad.....	9
3.5 Individ och familjeomsorgsförvaltningen	9
3.6 Solrosen Borås	10
3.7 Förvaltningsövergripande workshop	10
4 Analys och tolkning	12
5 Slutsatser och rekommendationer	13
Referenser	15

1 Inledning och bakgrund

Kriminaliteten som ett samhällsproblem är högaktuellt och diskuteras flitigt i media. Samhällsproblemet har även hög politisk prioritet och flera nya lagförslag har presenterats på kort tid, exempelvis genom skärpta regler för minderåriga som begår brott.

Att vara nära anhörig till en person som lever i kriminalitet kan vara förknippat skuld känslor, skam och rädsla varför det kan vara svårt att be om stöd och hjälp. Anhöriga till personer som lever i kriminalitet likväl som anhöriga som ger stöd till närstående med andra svårigheter behöver hitta strategier för att stötta sin anhörig på ett bra sätt och samtidigt klara sin egen vardag. Det finns lite forskning i svensk kontext som beskriver konsekvenser av att vara vuxna anhörig till personer som lever i kriminalitet. Befolkningsstudier har dock visat att personer som regelbundet ger vård eller stöd till någon som står dem nära har sämre upplevd hälsa än övriga befolkningen. Många anhöriga söker dock inte stöd för egen del. De är inte alltid medvetna om sina behov, rätten till stöd eller vart de kan vända sig för att få hjälp. De konsekvenser som anhörigskapet kan medföra på individnivå såsom psykisk ohälsa och sjukskrivningar får i förlängningen även effekter på samhällsnivå¹.

Att vara nära anhörig till personer som lever i kriminalitet kan även bidra med ytterligare konsekvenser. Under våldsvågen 2023 i rapporterades om våldsdåd där anhöriga drabbades allvarligt. Att vara anhörig till en person som lever i kriminalitet, i synnerhet med kopplingar till kriminella nätverk, kan innebära en verklig risk för den anhöriga att drabbas av hot och våld och även våld med dödlig utgång. Anhöriga till kriminella kan därför bära på en stark oro för sin närstående men även en oro för sin egen och övriga familjemedlemmars säkerhet.

¹ Socialstyrelsen, Integrera anhörigstödet inom hälsosjukvården och socialtjänsten, 2023

2 Uppdrag och syfte

Det sociala klustret i Borås Stad (Arbetslivsnämnden, Individ – och familjeomsorgsnämnden, vård- och äldrenämnden och Sociala-omsorgsnämnden) har fått i uppdrag att gemensamt, och i samarbete med organisationen Solrosen, utreda hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till kriminella. I denna utredning kommer målgruppen fortsättningsvis benämnas som *anhöriga till personer som lever i kriminalitet*. De berörda nämnderna har gemensamt beslutat att Individ- och familjeomsorgsnämnden ska samordna och genomföra utredningsarbetet i samarbete med vård- och äldrenämndens anhörigstöd.

I motionen som ligger till grund för uppdraget beskriver motionären vikten av att ge stöd till anhöriga som enligt forskning drabbas på likande sätt som de dömda själva. Vidare framhålls att det anhörigstöd som finns i Borås stad i dag främst är inriktat mot sjukdom, missbruk, psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar.

Inom ramen för uppdraget har en beskrivning/kartläggning av nuläget genomförts med utgångspunkt i aktuell tillgänglig kunskap, hur Borås Stad och civilsamhället i dag möter behovet hos anhöriga till personer som lever i kriminalitet samt utifrån sammanställningen lämna förslag på hur stödet skulle kunna utvecklas.

Med ovan som utgångspunkt syftar denna utredning till att svara på nedan frågeställningar;

- Vilket stöd finns att tillgå generellt inom staden, och specifikt hos anhörigstödet för anhöriga till personer som lever i kriminalitet?
- Vilket stöd finns att tillgå inom civilsamhället, och specifikt hos organisationen Solrosen för anhöriga till personer som lever i kriminalitet?
- Är det stöd som finns tillräckligt, eller finns det behov av utvecklas stödet ytterligare? I så fall på vilket sätt?
- Kan stadens samverkan med organisationen Solrosen förstärkas, och i så fall hur?

3 Beskrivning av nuläge

3.1 Stöd till anhöriga och anhörigperspektivet inom socialtjänsten

Enligt Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) ska socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Vidare enligt samma lag ska socialnämnden ”erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder”. Anhöriga till personer som lever i kriminalitet benämns inte som en prioriterad målgrupp och enligt gällande lag har kommunerna ingen skyldighet att ge målgruppen anhöriga till personer som lever i kriminalitet specifikt stöd.

Syftet med stödet till anhöriga som omfattas av SoL är att underlätta för de anhöriga som ger stöd till en närstående. Den anhöriga kan genom stödet få en förbättrad livssituation samtidigt som risken att drabbas av egen ohälsa minskar. Kommunen bör ha ett brett utbud av stöd för att kunna tillgodose grupper och individers olika behov och varje kommun måste informera sina invånare om möjligheten att man som anhörig som vårdar och stödjer en närstående kan få stöd enligt bestämmelsen.

För att stärka anhörigperspektivet inom socialtjänsten och även inom hälso- och sjukvården publicerade Socialstyrelsen i november 2023 tre nya kunskapsstöd. Kunskapsstöden från socialstyrelsen bygger på den nationella anhörigstrategi som beslutades av regeringen i april 2022. Strategin syftar till att stärka anhörigperspektivet inom vården och omsorgen samt göra stödet till anhöriga mer individanpassat och likvärdigt över landet. En tydlig linje i de nya kunskapsstöden är att anhörigperspektivet inte ska behandlas som ett separat ämnesområde utan istället ses som ett förhållningsätt som måste integreras i socialtjänstens verksamheter för att ge resultat. Vidare att det krävs politisk förankring på kommunal nivå, för att kunna integrera anhörigperspektivet i hela socialtjänsten. Att ha ett anhörigperspektiv som integreras i verksamheten innebär att familjen eller andra personer som är viktiga för den enskilde, såsom en granne, vän eller god man, synliggörs och, när det är möjligt, görs delaktiga i vården och omsorgen om den enskilde. Det är inte detsamma som konkreta stödinsatser till anhöriga utan snarare ett förhållningsätt bland chefer och medarbetare inom vården och omsorgen. Av aktuellt kunskapsstöd lyfts även att ett anhörigperspektiv kan förekomma inom olika verksamheter utan att kallas för just det, inom individ- och familjeomsorgen pratar man nödvändigtvis inte om anhörigperspektiv utan om familjeperspektiv eller familjeorienterat arbetssätt.

Barn som anhöriga är inte den primära målgruppen i anhörigstrategin, och därför inte heller i de nya kunskapsstöden, då samhällets ansvar för barn är mer långtgående än för vuxna. Regeringen har därför gett Socialstyrelsen ett särskilt

uppdrag gällande barn som anhöriga. Enligt uppdraget ska socialstyrelsen under perioden 2021-2025 stärka och utveckla stödet till barn i familjer med skadligt bruk, missbruk eller beroende, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning, där samtidigt våld förekommer eller där en förälder eller vårdnadshavare lider av en allvarlig sjukdom eller plötsligt avlider (S2021/03118). Detta i utgångspunkt i regeringens strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar 2021-2025 (prop. 2020/21:132), den s.k. ANDTS-strategin. I uppdraget ingår även att stärka stödet till barn med frihetsberövad förälder eller vårdnadshavare. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen i mars 2026 ².

Det finns mycket forskning om anhöriga till personer med missbruks- och beroendeproblematik men när det kommer till forskning om vuxna anhöriga till personer som lever i kriminalitet är kunskapsläget mer begränsat. Den forskning som finns fokuserar främst på yngre barn med en frihetsberövad förälder.

3.2 Barn som anhöriga till föräldrar i kriminalitet

En forskningsrapport från organisationen Buff från 2015 rörande barn med en frihetsberövad förälder visar att frihetsberövandet av en förälder påverkar barnets livssituation, barn till frihetsberövade upplever ofta liknande former av stress även om gruppen inte är homogen. Oftast innebär att en förälder frihetsberövas en separation och en förlust för barnet. Frihetsberövandet är ofta förknippat med stigma, skam och därtill hörande hemlighetsmakeri samt att frihetsberövandet oftast innebär en familjeförändringar på ett eller annat sätt. Hur detta påverkar barnet är individuellt beroende på hur det i övrigt ser ut runt barnet, individuella risk- och skyddsfaktorer samt hur den tidigare relationen med den frihetsberövade föräldern såg ut. Forskning visar dock att för många barn innebär föräldrarnas frihetsberövande inte problemstarten utan snarare en ytterligare börda som läggs till redan existerande svårigheter inom familjen som t.ex. fysisk och psykiskt ohälsa, ekonomiska problem eller missbruk ³ (Buff, 2015).

Den kommunala socialtjänsten har ett tydligt ansvar att se till att barn och unga har goda uppväxtvillkor och därmed ett långgående ansvar att ge barn med svåra livssituationer stöd. Vidare ska socialtjänsten med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som visat tecken till ogynnsam utveckling. Detta innebär att barn som har en förälder som lever i kriminalitet kan ha rätt till stöd om det påverkar deras livssituation negativt, oavsett om föräldern är frihetsberövad eller inte. Ofta kan stödinsatser redan vara pågående vid frihetsberövandet då det oftast inte är problemstarten för barnet eller den unge. En kartläggning som Socialstyrelsen har genomfört visar dock på att många kommuner önskar kunskapsstöd om målgruppen. Främst

² Socialstyrelsen, Integrera anhörigstödet inom hälsosjukvården och socialtjänsten, 2023

³ Buff, Barn med frihetsberövade föräldrar, en kunskapsöversikt, 2015

handlar det om att få mer kunskap om vilka behov barnen har samt om hur man framgångsrikt kan arbeta med målgruppen⁴.

3.3 Stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet?

Utifrån aktuell utredning och en sökning efter kommuner som erbjuder riktat stöd till anhöriga till personer som lever i kriminalitet framkommer att det är få kommuner som erbjuder specifikt stöd. P4 Stockholm rapporterade den 2 januari 2024 att bara en av Stockholms stads 11 förvaltningar erbjuder dessa anhöriga stöd i grupp. Behovet rapporteras dock ha ökat i Stockholmsområdet utifrån våldsvågen med flera dödsskjutningar under hösten 2023.

Det finns organisationer i civilsamhället, frivilliga och ideella organisationer som erbjuder riktat stöd till anhöriga till kriminella. Exempelvis organisationerna Buff och Solrosen erbjuder stöd till barn och familjer som har en frihetsberövad familjemedlem. Brottsofferjouren erbjuder även visst stöd för anhöriga till brottsoffer men även för anhöriga till gärningspersoner.

Fryshuset avhopparverksamhet Passus i Stockholm erbjuder riktat stöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet. Fryshuset erbjuder kostnadsfria stödsamtal och det går även att få stödsamtal via telefon eller digitala möten oavsett vart man bor i landet. I kontakt med anhörigstödjare från Passus den 16 januari 2024 framkommer att de ser ett ökat behov av riktat anhörigstöd för anhöriga till personer som lever i kriminalitet. Hit vänder sig anhöriga från flera delar av Sverige och de mesta av stödet ges främst via telefon eller digitala möten. Det flesta som söker sig till stödet gör det på eget initiativ och är främst mammor till unga män som har kopplingar till olika kriminella nätverk. De anhöriga uppvisar ofta utmattningssymptom eller symptom på trauma och inte sällan saknar de tilltro till samhället, främst socialtjänst och polis, samtidigt som de känner sig övergivna och ensamma i sin situation. Dessa mammor har länge kämpat för sina söner på olika sätt och tappar bort att ta hand om sina egna känslor. I stort skiljer sig stödet de ger inte nämnvärt från annat direkt anhörigstöd som ges till anhöriga till närstående med annan problematik då det är anhörigskapet som är fokus. Det som dock skiljer sig åt, tydliggör Passus anhörigstödjare, är att det finns behov av att ha ett säkerhetstänk. Anhöriga som de möter kan vara utsatta för verkliga hot som kan vara förenat med livsfara. Det behövs därför, för att kunna ge denna typ av stöd, finnas kunskap i verksamheten om vart familjen då vänder sig för att kunna hänvisa rätt samt viss kunskap om hur rättskedjan fungerar. Vidare beskriver Passus utmaningar med att erbjuda denna målgrupp av anhöriga stöd i grupp utifrån de konflikter och hot som är förekommande mellan kriminella nätverk och deras familjer. Deras rekommendation, som de även gett till andra kommuner, är att börja erbjuda målgruppen enskilda stödsamtal, för att långsamt lära känna sin målgrupp.

⁴ Socialstyrelsen; ”Barn med frihetsberövade föräldrar”, 2018.

3.4 Anhörigstödet i Borås Stad

I Borås Stad tillhör anhörigstödet organisatoriskt Vård- och äldreförvaltningen (VÄF). Anhörigstödet består av fem anhörigkonsulenter och de finns på Träffpunkt Simonsland och dit kan personer som hjälper en närstående vända sig för ett direkt anhörigstöd. Anhörigkonsulenterna erbjuder bland annat enskilda samtal, stödgrupper, föreläsningar, utbildningar, mm.

Anhörigkonsulenterna har tystnadsplikt och dokumenterar inget.

Anhörigstödet målgrupp är bred och fokus i kontakten ligger på anhörigskapet och dess inverkan på det egna måendet. Sedan 2021 ingår även stöd till barn och unga anhöriga i anhörigkonsulenterna uppdrag. I anslutning till lagändringen och när det riktade anhörigstödet infördes i Borås stad var fokus på att stödja anhöriga till personer med åldersrelaterad problematik, t.ex. demenssjukdom. Idag är efterfrågan på anhörigstöd mestadels från andra målgrupper, främst från anhöriga till personer med psykisk ohälsa. Inte sällan finns det även inslag av beroendeproblematik och kriminalitet i den närståendes liv. Anhörigstödet möter dvs redan idag anhöriga till personer som lever i kriminalitet till viss del. Anhörigstödet har även en etablerad samverkan med organisationen Solrosen och hänvisar dit vid behov.

Anhörigstödet har idag inga stödgrupper med specifikt fokus på att vara anhörig till personer som lever i kriminalitet. Anhörigstödet har dock haft möjlighet att erbjuda anhörigstöd till olika målgrupper, och skapat stödgrupper utifrån uppmärksammade behov. Under hösten 2023 har exempelvis en grupp för anhöriga till barn med problematisk skolfrånvaro organiserats i samverkan mellan Team Domino och anhörigstödet.

3.5 Individ och familjeomsorgsförvaltningen

Individ- och familjeomsorgsförvaltningen (IFO) möter med tät regelbundenhet familjer där det förekommer problematik kopplat till kriminalitet. Det kan vara föräldrar med en kriminell livsstil, barn och unga med egen problematik kopplat till kriminalitet och även familjekonstellationer där kriminalitet förekommer hos både den unga och övriga familjemedlemmar såsom syskon och föräldrar.

Utifrån socialtjänstens ansvar att se till att barn och unga har goda uppväxtvillkor finns ett långgående ansvar att ge barn med svåra livssituationer stöd. Stödet som ges till familjer från IFO benämns ofta inte som anhörigstöd utan som familjecentrerad vård där stödinsatser riktas till hela familjesystemet med utgångspunkt i barnets bästa när det gäller minderåriga. Förutom de biståndsbedömda familjestödande insatserna inom IFO finns även insatser som ges utan att föregås av ett biståndsbeslut. Integrerat team och socialrådgivare på mötesplatserna möter både föräldrar och unga där kriminalitet inte sällan är förekommande hos den unge och även ibland hos någon utav föräldrarna.

IFO möter även vuxna personer med egen problematik kopplat till kriminalitet, specifikt inom avhoppverksamheten. Inom avhoppverksamheten kan kontakt ske med anhöriga, främst i den inledande fasen för att stötta anhöriga att motivera närstående till avhopp. Avhoppverksamheten erbjuder inte riktat stöd till de anhöriga.

3.6 Solrosen Borås

Solrosen är en verksamhet för barn och ungdomar och familjer med en förälder eller annan familjemedlem som är eller har varit i häkte, fängelse eller frivård. Verksamheten drivs av Räddningsmissionen och har funnits sedan år 2000 och finns i Göteborg och Borås. Solrosen erbjuder individuella kris- och stödsamtal, familjestödande samtal, stödgrupper/tematräffar, uppsökande verksamhet på häkten och anstalter, öppen mötesplats, musik och skapande verksamhet mm. Solrosen erbjuder även digitalt samtalsstöd oavsett vart man finns i landet. Hos Solrosen får barn och familjer en möjlighet att sätta ord på vad man känner och tänker om att ha en frihetsberövad familjemedlem. Solrosen ger även stöd och rådgivning till professionella, samt föreläsningar för att öka professionellas kunskap om att möta barn som har en frihetsberövad förälder. Solrosen har gett ut ett kunskapsstöd riktat till personer som möter barn med en frihetsberövad familjemedlem och ett eget handledarmaterial ”Att ha en förälder i fängelse” för yrkesverksamma.

Borås Stad stöttar Solrosen via föreningsstöd som handläggs och beslutas om av Fritid- och folkhälsoförvaltningen. 2023 fick Solrosen 100 000 kr i föreningsstöd av Borås Stad.

I samtal med representanter från Solrosen utifrån aktuell utredning påtalar de vikten av att höja kunskap hos professionella om hur barn påverkas av att ha en frihetsberövad familjemedlem och att öka kunskap hur bäst stötta dessa barn.

3.7 Förvaltningsövergripande workshop

Med utgångspunkt i aktuell utredning och dess frågeställningar genomfördes en förvaltningsövergripande workshop den 15 december 2023. Medverkade gjorde familjebehandlare och familjestödare från Solrosen i Borås, äldreombud, seniorhälsokonsulent och anhörigkonsulent och strateg från VÄF samt socialsekreterare, socialrådgivare och familjebehandlare från IFO. Syftet med workshoppen var att gemensamt kartlägga nuläget utifrån olika verksamheters perspektiv och uppdrag, att identifiera behov både hos anhöriga och professionella samt generera idéer hur stödet kan utvecklas.

Representanter från VÄF lyfte vid aktuell workshop att de möter oro hos seniorer kring deras barn och barnbarn men att det tar tid att skapa förtroende så att de känner sig trygga att berätta om att oron kan vara kopplad till kriminalitet hos en närstående. Vidare att det lever kvar många myter och

fördomar bland den äldre befolkningen och att det också är viktigt att förstå kulturella skillnader.

Medarbetare från IFO beskrev att de möter syskon och kompisar som påverkas av anhörigas kriminalitet och att stödet som ges ofta ges till hela familjesystemet. Detta är dock inte helt okomplicerat då i de familjer där en kriminell livsstil förekommer ofta finns lågt förtroende för samhället, myndigheter och specifikt socialtjänsten. Dessa familjer uttrycker sällan behov av stöd från någon utanför ”samhället” utan de stöttar istället varandra. En målgrupp som lyfts särskilt är systrar till bröder som lever i kriminalitet och/eller som har bröder som är frihetsberövade. Den gemensamma upplevelsen är att det systrarna ofta ”tappas bort”, och att fokus ligger på bröderna som lever i kriminalitet men att systrarna ofta tar ett stort ansvar i dessa familjer. Medarbetare inom IFO beskrev vidare att det inte alltid finns utrymme och möjlighet att stötta anhöriga i den omfattning som kan behövas. Socialrådgivare på mötesplatserna har även mött äldre föräldrar som har vuxna barn som är frihetsberövade, och beskriver att i dessa fall är det bra att kunna hänvisa till anhörigstödet. Vidare att det tar tid att skapa goda relationer och att få anhöriga att öppna upp och berätta om det som är svårt.

Vid aktuell workshop framkommer vidare att det generellt saknas kunskap om anhörigperspektivet i många verksamheter, både om vilket stöd som finns, för vilka målgrupper samt hur ett anhörigperspektiv kan beaktas och integreras i den egna verksamheten. För att hålla perspektivet aktuellt behövs det lyftas med regelbundenhet ute i verksamheterna.

Workshoppens huvudsakliga syfte var att generera gemensamma idéer. De flesta idéer som genererades kopplade till behovet av att öka kunskap om anhörigstöd och anhörigperspektiv hos professionella genom att exempelvis ta del av den kompetens som finns hos anhörigstödet och även hos Solrosen. Vidare att stärka anhörigperspektivet inom respektive verksamheter, detta genom att ha det på agenda och se anhöriga som en viktig resurs i förändringsarbete. Även att som professionell vara uppdaterad på det stöd som finns i staden för att kunna hänvisa till lämplig verksamhet. Medverkande såg att en god idé kan vara att skapa ett nätverk med representanter från aktuella förvaltningar och Solrosen som träffas ungefär en gång per termin. Detta för att dela kunskap och för att uppmärksamma behov och även planera vissa gemensamma aktiviteter. Flera idéer för gemensamma aktiviteter genererades, exempelvis att bjuda in anhörigstödet och/eller Solrosen till tjejgrupper på mötesplatserna vid behov.

4 Analys och tolkning

Denna utredning syftade till att svara på hur anhörigstödet kan utvecklas i Borås Stad till att även omfatta anhöriga till personer som lever i kriminalitet, utifrån ett antal frågeställningar.

Utredningen har visat att det inom staden finns visst stöd att tillgå som anhörig till person som lever i kriminalitet. IFO ger familjeinriktat stöd till familjer där kriminalitet ingår i problembilden. Stödet kan ges utifrån beslut om familjebehandling men även genom så kallade serviceinsatser, dvs stöd utan föregående utredning och beslut. Anhörigstödet möter till viss del redan idag anhöriga till personer i kriminalitet och kommer ta emot dessa anhöriga även fortsättningsvis. Dock finns det idag ingen specifik stödgrupp riktad till anhöriga till personer som lever i kriminalitet, eller tydlig information om att målgruppen kan kontakta anhörigstödet.

Utredningen visar vidare på att det finns stöd att tillgå i civilsamhället genom exempelvis Solrosen, men även andra aktörer erbjuder målgruppen visst stöd. Solrosen gör ett mycket viktigt arbete i samhället genom att erbjuda stöd till barn och familjer som har en frihetsberövad familjemedlem. Solrosen arbetar även uppsökande på häkten och anstalter för att informera om sin verksamhet. Solrosen är viktiga kunskapsbärare och påtalar vikten av att öka kunskapen hos professionella hur de kan stötta barn som har en frihetsberövad förälder. Barn och familjecentrum inom IFO och anhörigstödet hänvisar till Solrosen om de möter familjer där en familjemedlem är frihetsberövad och upplevelsen är att samarbetet fungerar bra.

Fryshuset avhopparverksamhet Passus erbjuder enskilda samtal till anhöriga till kriminella och deras erfarenhet visar på att anhöriga till personer som lever i kriminalitets behov av stöd ser ut på samma sätt som övriga anhöriga. Dock är det viktigt att ha ett säkerhetstänk i arbetet med målgruppen, samt viss kunskap kring rättprocess

Vid workshoppen framkom främst behov av att öka kunskap om anhörigstöd samt att stärka anhörigperspektivet inom förvaltningarnas verksamheter. Vidare framkom förslag om att bilda ett nätverk för att sprida kunskap men även för att planera gemensamma aktiviteter, exempelvis en stödgrupp i samverkan mellan anhörigstödet och Solrosen, bjuda in Solrosen och/eller anhörigstödet till tjejgrupper på de öppna mötesplatserna eller insatser som riktas till professionella för att öka kunskap ute i de verksamheter som främst möter målgruppen.

5 Slutsatser och rekommendationer

Utredningen har visat på att det finns möjligheter inom staden för att utveckla stödet för anhöriga till personer som lever i kriminalitet.

I den nationella anhörigstrategin och i socialstyrelsen tillhörande kunskapsstöd framkommer tydligt att anhörigperspektivet inte ska behandlas som ett separat ämnesområde utan istället ses som ett förhållningsätt som måste integreras i socialtjänstens alla verksamheter för att ge resultat. Anhöriga till personer som lever i kriminalitet är inte en prioriterad målgrupp enligt gällande lag, dock kan behovet förväntas öka utifrån aktuell samhällsutveckling. I arbetet med att införliva ett anhörigperspektiv i socialtjänstens verksamheter i Borås stad utifrån anhörigstrategin bör även denna målgrupp övervägas att inkluderas. För att stärka anhörigperspektivet krävs tydliga signaler om att det ingår i medarbetares uppdrag och ska prioriteras. Varje enskild nämnd behöver ta ansvar för att anhörigperspektivet genomsyrar respektive förvaltning.

Barn som anhöriga till personer som lever i kriminalitet ingår dock inte i den nationella anhörigstrategin utifrån att samhället och synnerhet socialtjänstens ansvar är betydligt mer långgående. I arbetet med målgruppen gör även Solrosen i Borås ett viktigt arbete och det finns idag fungerande samverkan mellan IFO och Solrosen. En utvecklingsmöjlighet här är att höja kunskapen kring att vara barn till frihetsberövade föräldrar och hur som professionell bemöta dessa barn och ge rätt stöd. Solrosen är viktiga kunskapsbärare och kan bidra till kunskapshöjning via sitt kunskapsstöd eller genom att bjudas in till att hålla föreläsningar.

Anhörigstödet möter till viss del målgruppen redan idag och erbjuder direkt stöd, men det kan finnas delar av målgruppen som kan vara svåra att nå utifrån brist på tilltro till samhället. Det direkta stödet som anhöriga till personer som lever i kriminalitet kan vara i behov utav skiljer sig inte från andra målgrupper av anhöriga har. Anhörigskapet behöver vara i centrum och Bors Stad anhörigkonsulenter har därför rätt kompetens för att möta målgruppens behov. Dock kan kompetens kring säkerhet och rättsprocesser behöva tillföras anhörigstödet om det blir aktuellt att erbjuda mer riktat stöd till målgruppen.

Utredningen föreslår vidare, utifrån underlaget och genomförd workshop att upprätta ett nätverk med representanter från anhörigstödet, delar inom IFO och Solrosen och även vid behov deltagare från andra berörda förvaltningar och verksamheter, som exempelvis elevhälsa, kriminalvård och polis. Nätverket kan mötas vid ett tillfälle per termin för att dela kunskap och erfarenheter och även vid behov planera in gemensamma aktiviteter. Utredningen förslår att IFO tillsammans med anhörigstödet är sammankallande till nätverket.

Slutligen förslår utredningen att samla information på boras.se om vart man som anhörig till personer i kriminalitet kan vända sig vid behov. Här kan man informera om det stöd som finns inom staden men även länka vidare till lämpliga ideella organisationer.

Sammanfattningsvis rekommenderar utredningen följande;

- Varje enskild nämnd har eget ansvar för att anhörigperspektivet är integrerat i förvaltningarnas verksamheter.
- Öka kunskap om att vara barn med frihetsberövad förälder, exempelvis genom att ta del av Solrosens kunskapsstöd.
- Upprätta ett målgruppsanpassat nätverk, där IFO tillsammans anhörigstödet är sammankallande.
- Samla information på boras.se om vart man som anhörig till närstående som lever i kriminalitet kan vända sig för att få stöd.

Referenser

Socialstyrelsen (2018) Barn med frihetsberövade föräldrar

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-12-54.pdf>

Socialstyrelsen (2018) Integrera anhörigperspektivet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2023-11-8815.pdf>

Buff (2015) Barn med frihetsberövade föräldrar, en kunskapsöversikt.

<https://buff.se/wp-content/uploads/2022/04/Buffer-Kunskaps%C3%B6versikt-2015.pdf>

Katrín Andersson
HandläggareDatum
2024-02-19Instans
Sociala omsorgsnämnden
Dnr SON 2024-00015 2.6.4.1

Villkorsändring Källebergsgatan 27 och 35 i Viskafors

Sociala omsorgsnämndens beslut

Sociala omsorgsnämnden godkänner nytt avtalsförslag mellan Lokalförsörjningsförvaltningen och fastighetsägaren Viskaforshem AB.

Ärendet i sin helhet

Bakgrund:

Viskaforshem AB, Hyresvärd, har sagt upp befintligt avtal till upphörande 2024-06-30 och i samband med detta kommit med förslag på ett nytt hyresavtal med ändrade hyresvillkor.

Nuvarande hyresavtal började gälla 2003-07-01 till och med 2024-06-30.

Verksamhetsbeskrivning:

Boras stad hyr idag Gruppbestäder på adresserna Källebergsgatan 27 och 35 i Viskafors. Gruppbestäderna hyrs av Viskaforshem AB och omfattar totalt 12 st bestäder.

Det finns inga planer på att Sociala omsorgsnämnden ska lämna objekten under avtalstiden.

Konsekvensanalys:

Om inget nytt hyresavtal tecknas måste verksamheten avflytta från ytorna senast 2024-06-30. Något nytt objekt med samma mängd platser finns inte att tillgå inom denna tidsram.

Villkorsändringen påverkar inte Sociala omsorgsnämnden avsevärt då scablonhyran kvarstår, men avtalstiden blir kortare.

Beslut:

Lokalförsörjningsnämndens beslut gäller för att teckna hyresavtal för en yta på 810 kvm, årshyra: 1 350 000 kr samt avtalstid 3 år.

Intäkter genom scablonhyra Standard från Sociala omsorgsnämnden är 45 309 kr per år med ett betalningsansvar 50 % av avtalstiden.

Årshyran är uträknad på 33 kvm till Sociala omsorgsnämnden och övriga ytor är lägenheter som hyrs ut direkt till brukarna enligt egna hyreskontrakt. Hyresintäkt för lägenheterna är ca 830 000 kr under 2024.

Se mer i beslutsunderlag 1. Summering av avtalsförslag.

Beslutsunderlag

1. Skrivelse från Lokalförsörjningsnämnden
2. Summering av hyresavtal
3. Karta
4. Fasadbild

Beslutet expedieras till

1. Lokalförsörjningsnämnden
2. Kommunstyrelsen

Yvonne Persson
Ordförande

Magnus Stenmark
Förvaltningschef

Lokalförsörjningsnämnden

§ 16

Dnr LFN 2023-004022.6.1.2

Villkorsändring Källebergsgatan 27 och 35 i Viskafors för Sociala omsorgsnämnden

Lokalförsörjningsnämndens beslut

Under förutsättning att Sociala omsorgsnämnden godkänner avtalsförslaget beslutar Lokalförsörjningsnämnden att godkänna detsamma.

Annelie Jernberg (M) anmäler jäv och deltar ej under föredragning samt vid beslut av ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Bakgrund:

Viskafors AB, Hyresvärd, har sagt upp befintligt avtal till upphörande 2024-06-30 och i samband med detta kommit med förslag på ett nytt hyresavtal med ändrade hyresvillkor.

Nuvarande hyresavtal började gälla 2003-07-01 till och med 2024-06-30.

Verksamhetsbeskrivning:

Borås stad hyr idag Gruppbestäder på adresserna Källebergsgatan 27 och 35 i Viskafors. Gruppbestäderna hyrs av Viskafors AB och omfattar totalt 12 st bestäder.

Konsekvensanalys:

Om inget nytt hyresavtal tecknas måste verksamheten avflytta från ytorna senast 2024-06-30. Något nytt objekt med samma mängd platser finns inte att tillgå inom denna tidsram.

Beslut:

Lokalförsörjningsnämndens beslut gäller för att teckna hyresavtal för en yta på 810 kvm, årshyra: 1 350 000 kr samt avtalstid 3 år.

Intäkter genom schablonhyra Standard från Sociala omsorgsnämnden är 45 309 kr per år med ett betalningsansvar 50 % av avtalstiden.

Årshyran är uträknad på 33 kvm till Sociala omsorgsnämnden och övriga ytor är lägenheter som hyrs ut direkt till brukarna enligt egna hyreskontrakt. Hyresintäkt för lägenheterna är ca 830 000 kr under 2024.

Se mer i beslutsunderlag 1. Summering av avtalsförslag.

Lokalförsörjningsnämnden

Beslutsunderlag

1. Summering av hyresavtal
2. Karta
3. Fasadbild

Summering av nytt hyresavtal Lokalförsörjningsnämnden

	Nuvarande hyresavtal	Nytt hyresavtal
Fastighet	Viskarhult 17:7, 17:10	Viskarhult 17:7, 17:10
Adress	Källebergsgatan 27 och 35	Källebergsgatan 27 och 35
Hyresvärd	Viskaforshem AB	Viskaforshem AB
Yta	810 kvm	810 kvm
Hyra för 2023	ca 1 020 000 kr	1 350 000 kr
Index	50%	60%
Avtalstid	till 2024-06-30	3 år
Nytt avtal		2024-07-01 3 års förlänging
Moms	Exkl.	Exkl.

Hyra Sociala omsorgsnämnden

Klass	Standard	Standard
Schablonhyra	1 373 kr/kvm	1 373 kr/kvm
Årshyra	45 309 kr	45 309 kr

Årshyran är uträknad på 33 kvm till Sociala omsorgsnämnden övriga ytor är lägenheter som hyrs ut direkt till brukarna enligt egna hyreskontrakt
Hyresintäkt för lägenheterna är ca 830 000 kr under 2024

Tidigare beslutade hyrestillägg kvarstår

